

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET BİLİM DALI

YEREL YÖNETİCİLERİN YAŞLIYA BAKIŞ
AÇILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ:
İSTANBUL ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe SEZER DOĞAN

İstanbul
Haziran-2019

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET BİLİM DALI

YEREL YÖNETİCİLERİN YAŞLIYA BAKIŞ AÇILARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ: İSTANBUL ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe SEZER DOĞAN

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Taner ARTAN

İstanbul
Haziran-2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Sosyal Hizmet Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Dr. Öğr. Üyesi Taner ARTAN

Üye Dr. Öğr. Üyesi Emel YEŞİLKAYALI

Üye Dr. Öğr. Üyesi Mehmet BİRİNCİ

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ömer ÇAHA

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Yerel Yöneticilerin Yaşlıya Bakış Açılarının Değerlendirilmesi: İstanbul Örneği**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Ayşe SEZER DOĞAN

ÖNSÖZ

Araştırmamda önerileri, yönlendirmeleri, bilgi ve alan tecrübeleriyle bana her daim destek olan değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Taner ARTAN'a, araştırmanın istatistiksel analizini yapmam konusunda vaktini ve bilgisini paylaştan Doç. Dr. Özgür KÖKALAN'a, moral, motivasyon ve tavsiyeleriyle hep yanımda hissettiğim kıymetli arkadaşım Zeynep AKYÜZ'e, saha araştırmasında samimi şekilde araştırmama destek olan ve düşüncelerini paylaşan müdür ve meslek elemanlarına, tezin teslimine az bir zaman kala silinmesi ve 'kurtarma programı' ile tezimi kurtararak önemi yadsınamayacak büyüklükte katkı yapan saygıdeğer meslektaşım Onur ÇETİN'e, her daim yanımda olan aileme, bu çalışma ile büyüyen ve beni affetmesini dilediğim canım kızım Nil Sudem'e teşekkürlerimi sunarım.

Ayşe SEZER DOĞAN

İstanbul - 2019

ÖZET

YEREL YÖNETİCİLERİN YAŞLIYA BAKIŞ AÇILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: İSTANBUL ÖRNEĞİ

Ayşe SEZER DOĞAN

Yüksek Lisans, Sosyal Hizmet

Tez danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Taner ARTAN

Haziran-2019, 121 Sayfa

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de nüfus hızla yaşlanmaktadır. Hızla yaşlanan nüfusun birçok ihtiyacı bulunmaktadır. Yerel yönetimlerdeki idarecilerin, değişen toplumsal yapımızda daha görünür hale gelen sosyal sorunlardan yaşlılığa yönelik farkındalıklarının ortaya konması, ülkemizde henüz ideal düzeyde yaygınlaşmamış yaşlı hizmetleri hakkındaki düşünce, proje ve önerilerinin tespit edilmesi bu noktada önem arz etmektedir.

Bu çalışma İstanbul örneğinde yerel yönetimlerdeki yaşlı hizmetlerinin ihtiyaca cevap verebilirliğini, idarecilerin yaşlıya bakış açısı ile birlikte değerlendirmiştir. Nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı araştırmanın örneklemini İstanbul'un 39 ilçe belediyesinde yaşlı hizmetlerinden sorumlu müdürler, müdürlere çeşitli sebeplerle ulaşılamadığı takdirde yaşlı birim şefleri ve meslek elemanları oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında kullanılan "Yaşlıya Bakış Açısı Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu", ilgili literatür taranarak araştırmacı tarafından tasarlanmış ve 39 katılımcı ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme formu ile katılımcıların demografik bilgileri, yaşlı farkındalığı ve yaşlı hizmetleriyle ilgili görüş ve önerileri belirlenmeye çalışılarak betimsel analiz yapılmıştır. İstatistiksel analiz için SPSS 24.0 paket programı kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında yerel yöneticilerle yapılan görüşmeler sonucunda artan yaşlı nüfus ile ilgili farkındalığın yeterli seviyede olmadığı ve yerel yönetimlerde yaşlı hizmetlerinin nitelik ve nicelik açısından da yetersizliği yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Katılımcıların yaşlılığı tanımlamaları, yaşlılık algıları ve huzurevi hakkındaki düşüncelerinin benzeştiği görülmüş ve hipotezler doğrulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı, Yaşlı Farkındalığı, Sosyal Hizmet, Yerel Yönetimler

ABSTRACT
THE EVALUATION OF LOCAL ADMINISTRATORS’
THOUGHTS/VIEWS ON THE ELDERLY:
THE CASE OF İSTANBUL

Ayşe SEZER DOĞAN

Master, Sosyal Hizmet

Thesis Advisor: Dr. Taner ARTAN

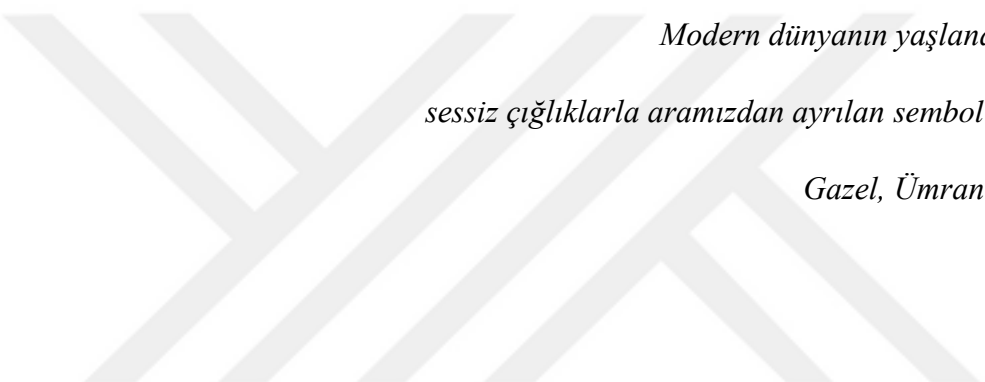
June-2019,121 Pages

As in all over the world, the population of our country gets older rapidly. Moreover the aging population demand more necessities. In recent years, it became more important to determine the awareness of the administrators in the aging population and also to determine the opinions, projects and suggestions of the Administrators about the elderly services which are not widespread in our country.

This study has taken Istanbul as a sample and evaluated how the elderly services in local administration respond the aging people needs and also revealed elderly awareness of the local administrators. The sample of the study, where quantitative and qualitative research methods are used together, consists of managers in charge of Aged Services in 39 District Municipalities of Istanbul, aged unit chiefs and professional staffs if managers cannot be reached for different reasons. Old Age Awareness Semi-Structured Interview Form, which is used for data collection, was designed by the researcher after the related literature reviewed. Face to face 39 participants were interviewed. With interview form, a descriptive analysis was executed to determine the participants’ demographic information, elder awareness and opinions and suggestions about the elder services. SPSS 24.0 package program was used for statistical analysis.

The result of the literature readings and interviews about aging, it was found that the awareness of the growing elder population was not ideal and also the elder services were insufficient in terms of quality and quantity. Furthermore, it was seen that the participants' views about the definition of aging, old age perceptions and thoughts about the nursing home were similar and the hypotheses were confirmed.

Key Words: Elder, Elder Awareness, Social Work, Local Governments

*Modern dünyanın yaşlandıramadığı,
sessiz çığlıklarla aramızdan ayrılan sembol çocuklara;
Gazel, Ümran ve Aylan'a
ithafen.*

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İTHAF	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLO LİSTESİ	x
ŞEKİL LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xiii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ	1
1.1. Problem.....	2
1.2. Amaç	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Varsayımlar.....	6
1.5. Sınırlılıklar	6
1.6. Tanımlar.....	7

İKİNCİ BÖLÜM

YAŞLILIK KAVRAMI VE YAŞLILARA YÖNELİK HİZMETLER	8
2.1. Yaşlılık Kavramı.....	8
2.1.1. Yaşlanma Süreci	13
2.1.2. Yaşlılık Dönemi	16
2.1.2.1. Yaşlılıkta Sık Rastlanılan Sorunlar	17
2.2. Yaşlılığa Bakış Açısı	19
2.2.1. Geleneksel ve Modern Toplum Yapısında Yaşlı	22
2.3. Yaşlı Hakları	24

2.3.1. Yaşlılar ile İlgili Uluslararası Mevzuatın Şekillenışı.....	24
2.3.1.1. Birleşmiş Milletler Yaşlı İlkeleri	25
2.3.1.2. Yaşlanma 2002 Uluslararası Eylem Planı	26
2.3.1.3. Yaşlanma ile İlgili Diğer Çalışmalar	27
2.3.2. Yaşlılar ile İlgili Ulusal Mevzuatın Şekillenışı.....	28
2.3.2.1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası	28
2.3.2.2. 2022 Sayılı Kanun - 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun	29
2.3.2.3. 2828 Sayılı Kanun – Sosyal Hizmetler Kanunu	29
2.3.2.4. 1580 Sayılı Belediye Kanunu	30
2.3.2.5. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu	31
2.3.2.6. 5393 Sayılı Belediye Kanunu.	32
2.4. Dünyada Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmetler	33
2.4.1. Gerontolojik Sosyal Hizmet.....	34
2.5. Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Sunulan Hizmetler	36
2.5.1. Yaşlı Hizmetlerinde Yerel Yönetimlerin Yeri.....	39

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	43
3.1. Araştırmanın Modeli	43
3.2. Evren ve Örneklem	44
3.3. Veri Toplama Araçları	45
3.3.1. Yaşlıya Bakış Açısı Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	45
3.4. Verilerin Toplanması	46
3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	47

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI.....	48
4.1. Demografik Bilgiler	48
4.2. Yaşlıya Bakış Açısı.....	52
4.3. Yaşlılık Hizmetleri Değerlendirmeleri	69

BEŞİNCİ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE TARTIŞMA 78

5.1. Genel Değerlendirme ve Tartışma 78

5.2. Araştırmanın Anlattıkları 80

SONUÇ 97

KAYNAKÇA 102

EKLER 111

ÖZGEÇMİŞ 121

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.5.1: Türkiye’deki Huzurevleri Sayısı ve Kapasiteleri.....	38
Tablo 4.1.1: Katılımcıların Yaşları.....	48
Tablo 4.1.2: Katılımcıların Medeni Durumu.....	49
Tablo 4.1.2.1: Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumu.....	49
Tablo 4.1.3: Katılımcıların Eğitim Durumu	50
Tablo 4.1.4: Katılımcıların Sosyal Hizmetler Alanındaki Çalışma Yılı.....	51
Tablo 4.2.1: İlgili Müdürlüklerde Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanı Sayısı.....	52
Tablo 4.2.2: Katılımcılara Göre Yaşlılığın Başlangıcı.....	53
Tablo 4.2.3: Yaşlılık ve Yaşlı Kavramlarının Tanımlanışı.....	53
Tablo 4.2.4: Yaşlılık Denilince Akla Gelen Üç Kavram Ki-Kare Test İstatistikleri..	54
Tablo 4.2.5: Yaşlıların İhtiyaç Duydukları İlk Üç Konu.....	55
Tablo 4.2.6: Yaşlıların İhtiyaç Duydukları İlk Üç Konu Ki-Kare Test İstatistikleri..	55
Tablo 4.2.7: Yaşlıya Hizmetten Sorumlu Olma Durumu	56
Tablo 4.2.8: İlçe Belediyelerinin Yaşlılara Sunduğu Hizmetler.....	57
Tablo 4.2.9: Katılımcıların Yaşlı Nüfusu Tahmini.....	60
Tablo 4.2.10: Katılımcıların İlçenin Yaşlı Nüfusunu Bilme Durumu	61
Tablo 4.2.11: İlçedeki Yaşlı Nüfusun İhtiyaçlarının Araştırılması.....	61
Tablo 4.2.12: Yaşlıların Verilen Hizmetlerden Haberdar Olma Durumu.....	62
Tablo 4.2.13: Yaşlı Hizmetlerinin İhtiyaca Uygunluğu Araştırması.....	63
Tablo 4.2.13.1: Yaşlı Hizmetlerinin İhtiyaca Cevap Verme Durumu.....	63
Tablo 4.2.14: Katılımcıların Huzurevleri Hakkındaki Düşünceleri.....	65
Tablo 4.2.14.1: Huzurevleri Yaşlılar İçin Sosyalleşme Alanı.....	66
Tablo 4.2.14.2: Huzurevleri Bakıma Muhtaç Yaşlılar İçin Tercih Edilmeli.....	66
Tablo 4.2.14.3: Huzurevleri Gerekli ve Önemli Bir Kuruluş.....	67
Tablo 4.2.14.4: Huzurevleri Kültürel Yapımıza Aykırı.....	67

Tablo 4.2.14.5: Huzurevleri Mali Rant Sağlayan Kurumlar.....	67
Tablo 4.2.15: Huzurevleri Hakkındaki Düşüncelerin Ki-Kare Test İstatistikleri.....	68
Tablo 4.2.16: Katılımcıların Yaşlılıkla İlgili Kurs-Seminere Katılım Durumu.....	68
Tablo 4.2.17: Yaşlılarla İlgili Herhangi Bir Projenin Varlığı.....	69
Tablo 4.2.18: Yaşlılarla İlgili Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşu İle İşbirliği.....	69
Tablo 4.3.1: Katılımcıların Diğer Belediyelerin Yaşlılık Hizmetlerini Takibi.....	70
Tablo 4.3.2: Yaşlılara Sunulan Hizmetlerin Yeterliliği.....	70
Tablo 4.3.3: Yaşlılara Hizmette Göz Önünde Bulundurulması Gereken Veriler.....	71
Tablo 4.3.4: Hizmetlerde Etkinlik ve Verimlilik İçin Yapılması Gerekenler	73

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1.1: Türkiye’de Yıllara Göre Tahmini Yaşlı Nüfus Oranları	3
Şekil 2.1.1: Türkiye’de Yaş Grubuna Göre Yaşlı Nüfus Oranları.....	11
Şekil 2.1.2: Türkiye’de Yıllara Göre Yaşlı Nüfus Oranları.....	13
Şekil 2.1.2.1: Çalışan Nüfusta Yaşlı Bağımlılık Oranları.....	21
Şekil 3.2.1: Yaşlılara Hizmetten Sorumlu Müdürlükler	44
Şekil 4.1.1: Katılımcıların Cinsiyetleri.....	49
Şekil 4.1.2: Katılımcıların İstanbul’da İkamet Yılı.....	50
Şekil 4.1.3: Katılımcıların Mezun Olduğu Bölüm	51
Şekil 4.2.1: Yaşlılık Denilince Akla Gelen İlk Üç Kavram	54
Şekil 4.2.2: İlgili Müdürlükte Yaşlılara Hizmeti Planlayanlar.....	56
Şekil 4.2.3: Katılımcıların Dünyanın Yaşlı Nüfusunu Bilme Durumu	60
Şekil 4.2.4: İlçe Belediyelerinin Tespit Ettiği Yaşlı İhtiyaçları.....	62
Şekil 4.2.5: Katılımcıların Yaşlandıklarında Yanlarında Görmek İstedikleri.....	64
Şekil 4.2.6: Aileden Birinin Bakımı İçin Huzurevini Tercih Etme Durumu.....	65
Şekil 5.2.1: Yaşlılara Hizmetten Sorumlu Müdürlükler.....	81

KISALTMALAR LİSTESİ

AÇSHB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
EYH	: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SPSS	: (Statistic Packets For Social Sciences) Sosyal Araştırmalar İçin İstatistiksel Program Paketi
SYDGM	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
WHO (DSÖ)	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
Age	: Adı geçen eser
Akt	: Aktaran
Bkz	: Bakınız
Çev	: Çeviren
Ed	: Editör
Hiz	: Hizmetleri
İliş	: İlişkiler
Müd	: Müdür
sf	: Sayfa
Sor	: Sorumlu
Sos	: Sosyal
vd	: Ve diğerleri
vb	: Ve benzeri
Yay	: Yayın
Yard	: Yardım

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Geçmiş yüzyıllara kıyasla birçok farklı sebeple insan ömrünün uzaması son yıllarda sıklıkla dile getirilen bir gerçektir. Tıptaki gelişmeler, yeni nesil teknoloji ile hastalıkların önceden belirlenip önlem alınması, ortalama yaşam süresine olumlu yansiyarak beklenen yaşam süresinin yükselmesini sağlamıştır. Hemen hemen eş zamanlı olarak doğurganlığı teşvik edici politikalardan vazgeçilmesi ve sonrasında yaşanan iki büyük dünya savaşının etkileri; doğurganlık hızlarında belirgin bir azalmaya neden olmuştur.

Sanayileşme ile birlikte tarım toplumundaki temel ögeler değişime uğramış, en önemli sosyal destek sistemi olan ailenin bazı fonksiyonları da buna paralel olarak değişmiş ve dönüşmüştür. Akrabalık ve aile bağları zayıflamış, dayanışma ve işbirliği azalmıştır. Dünyanın ve ülkemizin giderek yaşlandığı gerçeğinden hareketle sosyal hizmet veren kurumların, nicelik ve nitelik olarak nasıl hizmet verdiği/vermesi gerektiği bu noktada önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde artan yaşlı nüfusa yönelik yapılan çalışmalarda; yaşlıların sağlık, sosyal güvenlik ve bakım konusunda sosyal ve ekonomik ihtiyaçları ve beklentileri belirlenmiş ve problemlerin çözümünde önemli aşamalar kat edilmiştir. Halen gelişmekte olan ülkelerde ise bu konudaki farkındalığın ihtiyaca cevap verebilir seviyede olmamasından kaynaklı önemli problemler yaşanması beklenmektedir. Önümüzdeki bir kaç on yıl içinde beklenen sorunlara karşı hazırlıkların yapılması, yaşlılığa yönelik sağlık ve sosyal politikaların gözden geçirilip ihtiyaca yönelik yeniden düzenlenmesi gerekmektedir (TÜİK, 2014). Bu kapsamda Türkiye’de 20 Şubat 2019 tarihinde I. Uluslararası Yaşlılık Şurası çalışmaları Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) tarafından yapılmıştır.

Bu çalışmada, yaşlılara yönelik hizmetlerden sorumlu müdürlerin (yerel yöneticilerin) yaşlı farkındalığı ve artan yaşlı nüfusa yönelik hizmetlerin, yakın gelecekte ortaya çıkması muhtemel sorunlara çözüm üretme yeterliliği araştırılarak konuya dikkat çekilmek istenmiştir. Çalışmanın sosyal hizmet literatür ve uygulamalarına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın birinci bölümü de olan bu bölümde sırasıyla problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımlar, araştırmanın sınırlılıkları ve araştırma ile ilgili tanımlar açıklanmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde kavramsal içeriğe yer verilmiştir. Bu kapsamda yaşlılık kavramı ve yaşlanma sürecinin nasıl geliştiği, yaşlılık dönemi, yaşlılıkta sık rastlanılan sorunlar, devamında yaşlılığa bakış açısı, geleneksel toplum yapısında yaşlı, günümüz modern toplum yapısında yaşlı ele alınmıştır. Yaşlı hakları, yaşlılar ile ilgili uluslararası ve ulusal mevzuatın şekillenmesi ayrıntılarıyla verilmiştir. Dünyada yaşlılara yönelik sosyal hizmetler ve gerontolojik sosyal hizmetten bahsedilmiş, son olarak yaşlılara yönelik hizmetlerin Türkiye'deki gelişim süreci ve yaşlı hizmetlerinde yerel yönetimlerin önemi ve yeri anlatılmıştır.

Araştırmanın üçüncü bölümü yöntemle ilgilidir. Bu bölümde araştırmada kullanılan yöntem ve model tanıtılmış, evren ve örneklem hakkında bilgi verilmiş; veri toplama araçları, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması başlıklarıyla bölüm tamamlanmıştır.

Araştırmanın dördüncü bölümünde Yaşlıya Bakış Açısı Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ile elde edilen veriler analiz edilmiş ve bulgular üç başlık altında aktarılmıştır. Bu başlıklar; katılımcıların demografik bilgileri, katılımcıların yaşlı farkındalığı/yaşlıya bakış açısı ve son olarak yaşlı hizmetleri ve sosyal hizmet perspektifi görüşleri şeklinde ele alınmıştır.

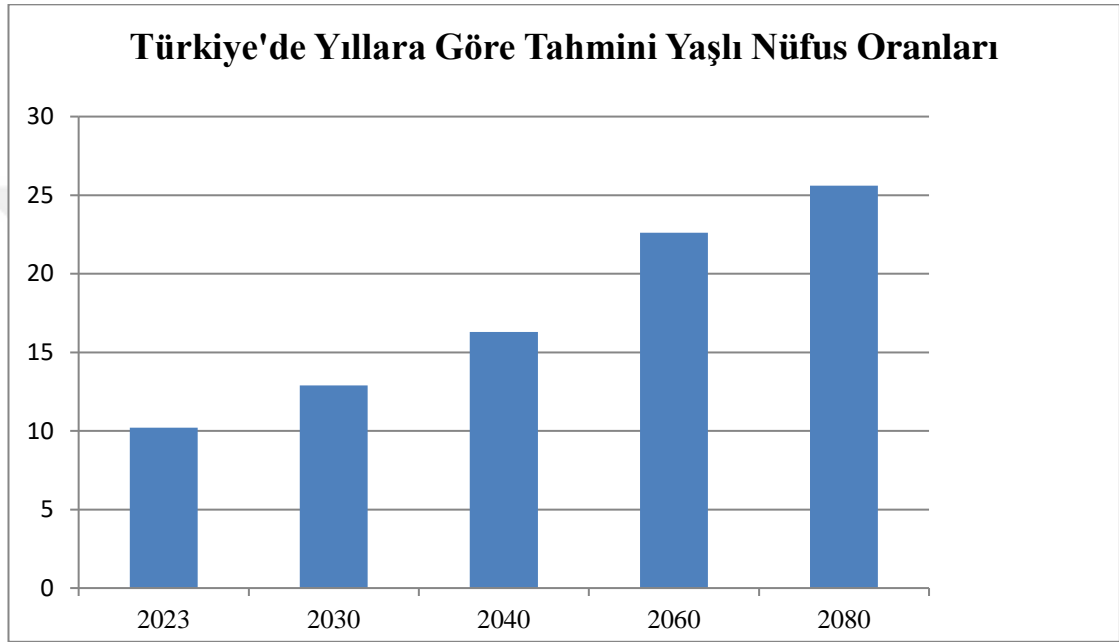
Araştırmanın beşinci ve son bölümünde ise sahadan elde edilen bulguların literatür araştırmaları kapsamında genel değerlendirmesi yapılarak araştırmanın anlattıkları yorumlanmıştır. Sonuçtan yola çıkarak araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

1.1. Problem

Dünya nüfusunun her geçen gün yaşlanması, yaşlılık konusunun ivedilikle ve bütüncül bir yaklaşımla ortaya konulmasını zorunlu hale getirmektedir. Geçmişte savaşlar, salgın hastalıklar, sağlık hizmetlerindeki yetersizlikler, bebek ölümleri gibi sebeplere bağlı olarak çok yavaş artan dünya nüfusu; yakın zamanda teknoloji ve tıptaki gelişmelere ek olarak yaşam kalitesinin iyileşmesi, kentleşme ve kadının çalışma hayatına katılımı ve doğurganlığın azalması yaşlı nüfus oranını geçmiş yüzyıllardakinden çok daha fazla artmıştır (Hablemitoğlu ve Özmete, 2010: 21).

2020 yılı itibariyle Türkiye'deki yaşlı nüfusun %10'nu aşmış olacağı yani ülkedeki her on kişiden birinin yaşlı kategorisine gireceği öngörülmektedir. 2050 yılına gelindiğinde ise Türkiye'deki yaşlı bireylerin sayısı ülke nüfusunun %20'sini geçmiş olacaktır. Yaşlı nüfus oranının yıllık artış hızı diğer yaş gruplarından daha fazla olmaktadır. Örneğin 2013'teki yaşlı nüfus artış hızı binde 36 civarında olup ülkedeki toplam nüfus artış hızından yaklaşık üç kat daha fazla olmuştur (TÜİK, 2013).

Şekil 1.1.1: Türkiye'de Yıllara Göre Tahmini Yaşlı Nüfus Oranları

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2018.

Dünyada ve Türkiye'de ortalama yaşam beklentisi artmaktadır. Nüfus projeksiyonlarına göre Türkiye'de 2023 yılında 65 yaş ve üzeri nüfus oranı beklentisi %10,2, 2030 yılında % 12,9, 2040 yılında % 16,3, 2060 yılında % 22,6 ve 2080 yılında % 25,6 olacağı öngörülmüştür (TÜİK, 2018).

Yaşlı nüfusun artışı, bakım ve sağlık hizmetleri öncelikli olmak üzere yalnızca gelişmiş ülkeleri değil aynı zamanda gelişmekte olan ülkeleri de etkileyen önemli sosyal ve ekonomik sorunlardan biri haline gelmiştir (Çağlar, 2014: 145).

Artan yaşlı nüfus ve yaşlıya yönelik hizmetler birlikte değerlendirildiğinde, yerel yönetimlerde yaşlıya yönelik hizmetlerden sorumlu müdürlerin yaşlı nüfusla ilgili bilgi ve farkındalıklarının ihtiyaca cevap verebilir seviyede olmadığı düşünülmektedir.

Araştırmanın problemini, hızla artan yaşlı nüfusun, genel sağlık durumu, psikolojik iyilik, ekonomik durum ve sosyal hayata katılımı ile ilgili yaşadığı sorunlara yönelik yerel yönetimlerdeki mevcut yaşlı hizmetlerinin yetersizliği oluşturmaktadır.

Yaşlı bireylerin gerek kendi içinde buldukları yaş dönemi nedeniyle, gerekse toplumsal hayatta karşılaştıkları çeşitli sorunlarına yönelik müdahale edilmediği takdirde birçok sosyal ve ekonomik sorunla karşılaşılabilen öngörülmektedir.

Anayasasında sosyal devlet ilkesinin olduğu devletlerin yaşlı nüfusun ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik sosyal politika oluşturmaları yasal bir sorumluluk olmakla birlikte Türkiye’de bu alandaki sosyal politika ve sosyal hizmetlerin yetersiz olduğu görülmektedir (Komşu, 2014: 381). Türkiye’de yerel yönetimler, değişen ve dönüşen toplumun ihtiyaç ve isteklerini hem sosyopolitik hem de pratik açıdan karşılama konusunda yetkinliğe sahip değildir (Arun ve Elmas, 2016: 352). Uzun yıllar nüfusun gençliği vurgulanan ülkemizde de diğer dünya ülkelerine kıyasla oran az olsa da yaşlı nüfus artmış fakat şimdiye kadar buna yönelik belirgin, sürdürülebilir bir sosyal politika ve hizmet anlayışı oluşturulamamıştır.

1.2. Amaç

Araştırmanın amacı, İstanbul’daki 39 ilçe belediyesinde yaşlı hizmetlerinden sorumlu yöneticilerin yaşlıya bakış açılarının tespiti ve belediyelerin yaşlılara yönelik sundukları hizmetlerin betimsel taramasıdır.

Yerel yönetimlerin bağlı olduğu yasalar kapsamında yapacağı hizmetler belli olmasına rağmen bu sorumlulukların uygulamada yer almayışı ile ilgili sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Araştırma bu bağlamda, mevcut hizmetlerin yakın gelecekte ortaya çıkması muhtemel sorunlara çözüm üretme yeterliliğini inceleyerek mevzuat çerçevesinde bu konuya dikkat çekmektedir.

Bu araştırma ile yaşlı bireylerin yaşlılık dönemini fiziksel, psikolojik ve ruhsal bir doyum yaşayarak geçirmelerini sağlayacak hizmet arayışında, ilçe belediyelerinin ve yöneticilerin nerede durduğunu ortaya koyarak yerel sosyal hizmetlerin önemini vurgulamak ve sosyal hizmet literatürüne katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Araştırma kapsamında test edilmesi beklenen hipotezler:

H1: Katılımcılar yaşlılığı benzer kavramlarla tanımlamaktadır.

H2: Katılımcıların yaşlıların ihtiyacı olduğunu düşündükleri konular benzerdir.

H3: Katılımcıların huzurevleri konusundaki görüşlerinde benzerlikler vardır.

Araştırma kapsamında cevap bulması beklenen sorular ise şunlardır:

1. İlçe belediyelerinde görev yapan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin yaşlıya bakış açıları nasıldır?
2. İlçe belediyelerinde görev yapan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürler mevcut yaşlı hizmetlerini nasıl değerlendirmektedir?
3. İlçe belediyelerindeki yaşlı hizmetleri mevcut yaşlı nüfusun ihtiyaçlarına cevap vermekte midir?
4. İlçe belediyelerinde görev yapan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürler sosyal hizmet konusunda yetkin midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Toplumsal yapısı gelenekselden moderne doğru dönüşmekte olan ülkemizde, yaşlıların değişen ve farklılaşan ihtiyaçlarının sosyal hizmet perspektifinden ele alınması ve yerel düzeyde hizmet verenlerin yaşlıya bakış açısı, ilgili literatürde konunun bu bağlamda ilk kez ele alınması nedeniyle önem arz etmektedir.

Yaşlılık konusunda yapılan araştırmalara incelendiğinde mevcut 483 araştırmadan (yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezleri) en fazla araştırmanın Sağlık Bilimleri 197 (% 40,8) ve Tıp Fakültelerinde 141 (% 29,2) olduğu görülür. Sosyal Bilimler Enstitülerinde yapılan tezler 105 (% 21,7) sayısı ile üçüncü sıradadır. Diğer enstitülerde yapılan tezler ise sayıca azdır ve tümü 39 adettir. Yaşlılık konusu daha ziyade yaşlı bireylerin sağlığı çerçevesinde ele alınmış, yaşlının içinde bulunduğu sosyal ortamlarla etkileşimini irdeleyen çalışmalar sayıca az, sınırlı değişkenlerle ve genel sayılan bir bakış açısıyla yapılmıştır (Özkul ve Kalaycı, 2015: 278-286).

Mevcut araştırmalar içerisinde yaşlılık ve yerel yönetim uygulamalarını ele alan çalışmalar bulunmakla birlikte yaşlılık konusunda yerel düzeyde hizmet verenlerin yaşlı farkındalığı bağlamında bir çalışmaya rastlanmamıştır.

2004 yılında yapılan kamu yönetimi reformu neticesinde merkezi yönetime ait birçok görevin yerele devredildiği ve etkinlik; gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşabilme konularında ‘yerindenlik’ (*subsidiarite*) ilkesi gereği yerel yönetimlerin özellikle ilçe belediyelerinin kilit konuma geldiği söylenebilir (Artan, 2011: 184). Bu noktada, yerel yönetimlerin vatandaşa daha kolay hizmet sunma özelliği ile merkezi yönetime göre görev ve sorumluluklarının arttığı görülmektedir. İlgili yasal düzenlemelerle kilit konuma gelen belediyelerden vatandaşa hizmette aktif olması beklenmektedir.

Sosyal hizmet uygulamalarında dezavantajlı kesimlerden sayılan yaşlılar alanında bilgi sahibi meslek elemanları ve yetkin idarecilerin varlığı önemlidir. Bu noktada ihtiyaç duyulan, sosyal hizmetlerin uygulanmasına yönelik politikaların belirlenmesi ve uygulamaya geçirilmesi, artan yaşlı nüfusun yaşamış olduğu birçok sorunun çözümü ve muhtemel krizlerin önlenmesinde yerel yönetimlere önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir.

Araştırma kapsamında ele alınan ilçe belediyelerinin yaşlılara yönelik hali hazırdaki hizmetleri ve projeleri bu konunun yakın gelecekte nasıl ele alınacağına muhtemel ipuçlarını taşıyacağı için de bu çalışma önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın İstanbul’daki yaşlılara yönelik hizmetlerden sorumlu yerel yönetimlerin aynı zamanda yasal sorumluluklarını yerine getirip getirmediğine ilişkin fikir verebileceği ve sonraki çalışmalara kaynak oluşturabileceği de düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

İlgili literatür taranarak araştırmacı tarafından tasarlanmış olan Yaşlıya Bakış Açısı Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunun, müdürlerin yaşlı farkındalığını belirlemede güvenilir bir form olduğu varsayılmaktadır.

Araştırmaya katılan müdürlerin ve meslek elemanlarının görüşme formundaki soruları samimi olarak cevaplandıkları varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmanın örneklemini İstanbul’un 39 ilçe belediyesi oluşturmaktadır. İstanbul’un kendine özgü zaman kullanımı ve ulaşım güçlüklerine rağmen, nitelikli bir sonuca

ulaşmak için araştırma grubuna bütün ilçeler dâhil edilmiştir. Bu araştırma 2017-2018 yılları ile sınırlıdır.

Ulaşılabilirlik açısından ve belediyelerde sosyal hizmetlerin sunumunda yetkilendirilmesi nedeniyle yalnızca ilçe belediyelerindeki müdürlerle görüşme yapılmıştır. Dolayısıyla ulaşılan bulgular, 39 ilçedeki yaşlılara yönelik hizmetlerden sorumlu müdürler ve meslek elemanları ile sınırlıdır.

Araştırmada kullanılan görüşme formuyla edinilen bilgiler, araştırmaya katılan müdürlerin açık ve kapalı uçlu sorulara verdiği cevaplarla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Bu çalışmanın temel kavramları ve anlamları şu şekilde açıklanabilir:

Müdür/Yönetici: İdare eden, yöneten kişi/Yönetme gücünü elinde bulunduran kişi, yöneten kişi, idareci (TDK, 2019a).

Meslek Elemanı: Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, sosyoloji, psikoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarından mezun kişi, sosyal çalışmacı (Buz, Ertan Koçak ve Gözen, 2018: 388).

Sosyal Hizmet Uzmanı/ Sosyal Çalışmacı: Üniversitelerin çeşitli fakültelerinde 4 yıllık eğitim veren sosyal hizmet bölümünden mezun kişi.

Yaşlı Farkındalığı: İnsanın yaşam dönemlerinden biri olan yaşlılık döneminin fiziksel, biyolojik, psikolojik ve sosyoekonomik yönlerinin belirgin özelliklerinden ve artan yaşlı nüfustan haberdar olma durumu.

Yaşlıya Bakış Açısı Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu: Katılımcıların yaşlılıkla ilgili farkında olma durumunu daha çok betimsel olarak tanımlamayı amaçlayan araştırmacı tarafından tasarlanmış form.

Yerel Yönetim: İl, ilçe, belediye veya köy halkının oradaki ortak yerel ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları oradaki halk tarafından seçilen kamu tüzel kişisi, mahallî idare (TDK, 2019b).

İKİNCİ BÖLÜM

YAŞLILIK KAVRAMI VE YAŞLILARA YÖNELİK HİZMETLER

Bu bölümde yaşlılık kavramı, yaşlanma süreci, yaşlılıkta sık rastlanılan sorunlar, yaşlılığa bakış açısının geleneksel ve modern toplumlarda nasıl olduğu anlatılmaya çalışılmış, ardından yaşlı haklarının neler olduğu, yaşlılarla ilgili uluslararası ve ulusal mevzuatın şekillenışı ele alınmıştır. Yaşlılara yönelik sunulan hizmetlerin Türkiye'deki gelişim süreci açıklanmaya çalışılmış; merkezi yönetim ve yerel yönetim uygulamaları hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. Yaşlılık Kavramı

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre yaşlılık, çevresel faktörlere uyum sağlayabilme yeteneğinin azalması durumudur (WHO, 2013). Yaşlılık, başlangıcının tam olarak belirlenemediği, her alanda belirgin bir kayıp duygusunun yaşandığı, bireylerin birçok yönden bağımsızlıklarını yitirdiği ve yeniden bağımlı oldukları yaşamın son dönemi olarak kabul edilebilir (Kalınkara, 2016: 8).

Yaşlılık bireyin fiziksel ve bilişsel özelliklerinde gerileme, sağlık ve sosyal hayatın eski canlılığını yitirmesi ve sosyal desteklerin azalması gibi pek çok kaybın yaşandığı bir dönemdir (Er, 2009: 138). Fiziksel yeterliliklerin azalmasına bağlı olarak iş hayatından da uzaklaşmayla olası psikolojik sorunların yaşandığı bir dönemdir (Çolak ve Özer, 2015: 116). Yaşlılık büyüme çizgisinin belli bir noktadan sonra kademeli olarak geriye işlediği bir evredir. Bedensel, zihinsel işlevlerde durağanlık ve bozulmalara bağlı olarak hastalıklara direncin ve sosyal yaşam koşullarına uyum sağlama kabiliyetinin azalması yaşlılığın temel karakteristiğidir (Görpelioglu, 2009: 22).

Yaşlılık zamanla değişen çevre şartlarına bireyin uyum sağlama gücü; iç ve dış faktörler arasında denge kurma kabiliyetinin azalması durumu olup üçüncü yaş dönemi, altın çağ, yeşil yıllar gibi sıfatlarla da tanımlanmaktadır. Yaşlılık, bireyin yaşam sürecinden ve genetik faktörlerden bağımsız bir dönem değildir (Arpacı, 2005: 106).

Bir başka açıdan yaşlılık, fiziksel ve zihinsel sağlığı koruma, zarar görmeyecek şekilde egzersiz ve diyet yaparak kendi yaş grubu ile birlikte sosyal hayatta varlığını gösterme olarak tanımlanmıştır (Seabrook, 2003: 10, Akt: Taşcı, 2010: 177).

Psikiyatristlere göre yaşlılık, toplumsal, bireysel, kültürel ve ruhsal faktörlere bağlı olarak belli başlı alanlarda kayıpların olduğu ancak öte yandan bazı alanlarda da yeni kazanımların elde edilebildiği bir dönemdir. Dünya tarihinde felsefede, bilimde, sanatta ön plana çıkmış isimlerin, yaşamının ilerleyen yıllarında da verimli çalışmalar ortaya koydukları bilinmektedir (Yaluğ ve Yıldız, 2009: 253). Buna göre yaşlılık, tam anlamıyla bir kayıp değil kısmi kazançların da olabildiği, çalışılan alanda zirve eserlerin ortaya konulduğu saygın bir dönem olarak da geçirilebilir.

Antik zaman filozoflarından Aristo (M.Ö. 384 - 322), yaşlılığı doğal bir hastalık hali olarak nitelendirmiş, Platon (M.Ö. 427 - 347) ise yaşlanmanın bireysel yönünü vurgulayarak yaşlılık döneminin nasıl yaşanacağını büyük oranda gençlik çağlarındaki yaşam biçimi tarafından belirlendiğini ileri sürmüştür. Çiçero (M.Ö. 106 - M.S. 43) yaşlılıkta zihinsel kapasitede ortaya çıkan değişimlere değinmiş, ileri yaşına rağmen sanat, bilim ve devlet yönetiminde başarılı performans sergileyenlerin varlığına dikkat çekmiştir (Türkiye Yaşlılık Atlası, 2012: 88).

Genel yaşlılık tanımlarından farklılaşan tanımlar da bulunmaktadır: Yaşlılık aynı zamanda görelidir bir kavramdır (Tufan, 2016: 93). Yapılan aktivitelere göre yaşlı sayılıp sayılmama değişkenlik göstermektedir. Söz gelimi 40 yaş basketbol için geç sayılırken politika için erkendir ve bir balerin genellikle 20'li yaşların ikinci yarısında 'emekli' olur. Yaşlılık aynı zamanda kültürel, görelidir. Nüfusun büyük çoğunluğunun 30 yaşın altında olduğu bir yerde 30 yaşından büyük kişiler doğal olarak yaşlı kategorisinde değerlendirilir. Benzer bir şekilde yaşlılığın yaşanılan çağ ve bölgeye göre değişmesi de mümkündür. Örneğin Dante (M.S. 1265 - 1321), yaşlılığın 50 yaşında başladığını kabul ederken günümüzde bu yaş verimliliğin zirveye çıktığı orta yaş olarak kabul edilmektedir (Yaluğ ve Yıldız, 2009: 253). Yaşlılık insan hayatının belli bir dönemine karşılık gelse de, toplumsal ve kültürel olarak ve içinde bulunduğu zamana göre de yaşlılığın farklı anlamlar kazanabildiği görülmektedir.

Şimdiye dek verilen yaşlılık tanımlarından hareketle iki temel yönelimin olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Bunlardan ilki ağırlıklı olarak yaşlılığın genel bir kayıp dönemi olduğunu vurgularken, diğer yönelim hayattaki tecrübelerden hareketle yaşlılığın olumlu taraflarına odaklanmaktadır.

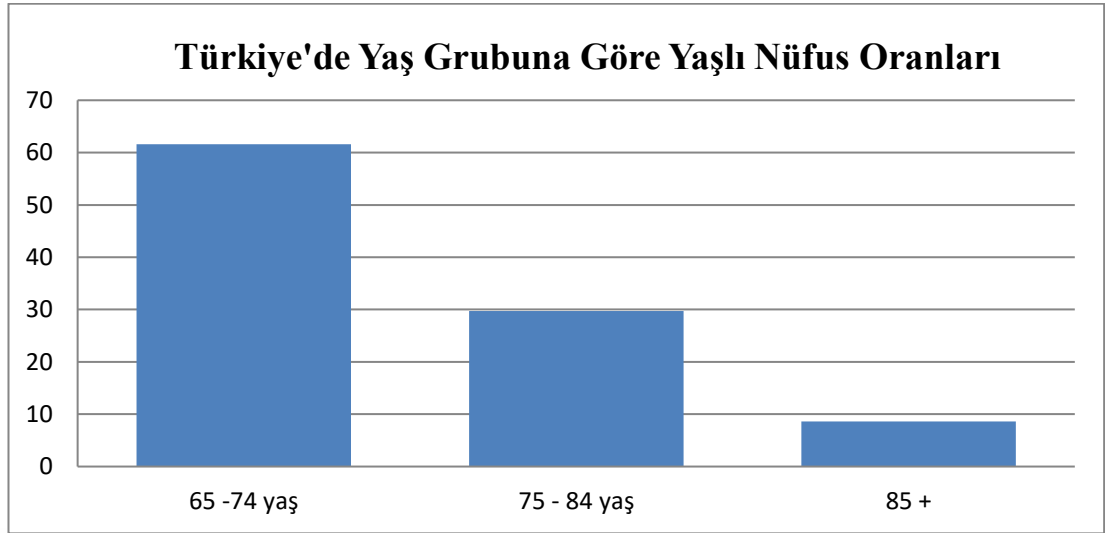
Yaşlılık, kültürler ve tarihsel süreçlere göre farklılık gösteren bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşlılığa günümüzde birçok farklı anlam yüklenmekle birlikte, yaşlılığın toplumsal bir sorun olarak kabul edilip araştırmalar yapılması yakın zamanda ortaya çıkmıştır (İçli, 2008: 29).

Çocukluk döneminin bilimsel literatüre girişinin 17. yüzyılda olması, ergenliğin ise günümüzdeki anlamını geçen yüzyılın sonlarında kazanması (Onur, 2014: 285) insanın yaşam dönemlerinin bilimsel teknolojik gelişmeler ve değişen yaşam şartlarıyla farklılaşabileceğini veya yeni tanımlamalara açık olduğunu göstermektedir. Nitekim 20. yüzyılın ortalarına doğru insanın ortalama yaşam süresi sadece 57 yıl olmuş, bugün bu süre 70-72 yıla kadar çıkmıştır. Yapılan hesaplamalara göre 2040 yılında ortalama yaşam süresinin erkeklerde 75, kadınlarda ise 83 yıl olacağı tahmin edilmektedir (Görpeliolu, 2009: 21). Hayat tabloları 2015-2017 sonuçlarına göre, doğuştan beklenen yaşam süresi Türkiye geneli için 78 yıl, erkeklerde 75,3 yıl, kadınlarda ise 80,8 yıl olmuştur (TÜİK, 2018).

Günümüzde 65 yaş, yaşlı statüsünde sayılmak için genel kabul görmüş bir sınır olmakla birlikte yaşlılığı 65 yaş ve sonrası olarak tanımlamak Bismarck'la başlamış ve diğer ülkeler de benimsemişlerdir (Onur, 2014: 285). 65 yaşın özel bir anlamı yoktur; bu yaş, Almanların 1883 yılında ilk modern sosyal güvenlik sisteminde belirlenmiştir (Zastrow, 2014: 642). Yakın gelecekte bu sınırın daha da ileri olması gelişen teknoloji ve tıpla, farklılaşan ekonomik etkinlikler, değişen-dönüşen toplumsal yapı ve çevresel şartlarla mümkün görünmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü yaşlılığı üç dönemde ele alır: 65 – 75 yaş aralığı 'genç yaşlılık' olarak da anılan ve sıklıkla emekliliği takip eden dönem; 75 – 85 yaş aralığı 'ileri yaşlılık' olarak adlandırılan ve fonksiyonel kayıpların görüldüğü dönem; 85 yaş üzeri ise 'çok ileri yaşlılık' kategorisi olarak ifade edilmiştir. Bu dönemde özel bakımevi ve yardımcıya ihtiyaç duyulabilir (WHO, 2012).

Şekil 2.1.1: Türkiye’de Yaş Grubuna Göre Yaşlı Nüfus Oranları

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2017 verileri (Grafikteki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir).

Şekil 2.1.1 de yaşlı nüfus oranının kendi içindeki oransal dağılımı verilmiştir. 2017 yılında Türkiye’de yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı % 8,5’tir. Yaşlı nüfus yaş grubuna göre incelendiğinde ise, % 61,6’sının 65-74 yaş grubunda, % 29,7’sinin 75-84 yaş grubunda ve % 8,6’sının ise 85 ve daha yukarı yaş grubunda yer aldığı görülmüştür (TÜİK, 2017). 2018 yılında dünya nüfusunun ise, % 9,1’ini yaşlı nüfus oluşturmuştur. En yüksek yaşlı nüfusa sahip ülkeler Monako, Japonya ve Almanya olarak sıralanmış; Türkiye ise sıralamada 167 ülke arasında 66. sırada yer almıştır (TÜİK, 2018).

2020 yılı itibariyle Türkiye’deki yaşlı nüfusun %10’nu aşmış olacağı yani ülkedeki her on kişiden birinin yaşlı kategorisine gireceği öngörülmektedir. 2050 yılına gelindiğinde ise Türkiye’deki yaşlı bireylerin sayısı, ülke nüfusunun %20’sini geçmiş olacaktır. Yaşlı nüfus oranının yıllık artış hızı diğer yaş gruplarından daha fazla olmaktadır. Örneğin 2013’teki yaşlı nüfus artış hızı binde 36 civarında olup ülkedeki toplam nüfus artış hızından yaklaşık üç kat daha fazladır (TÜİK, 2013).

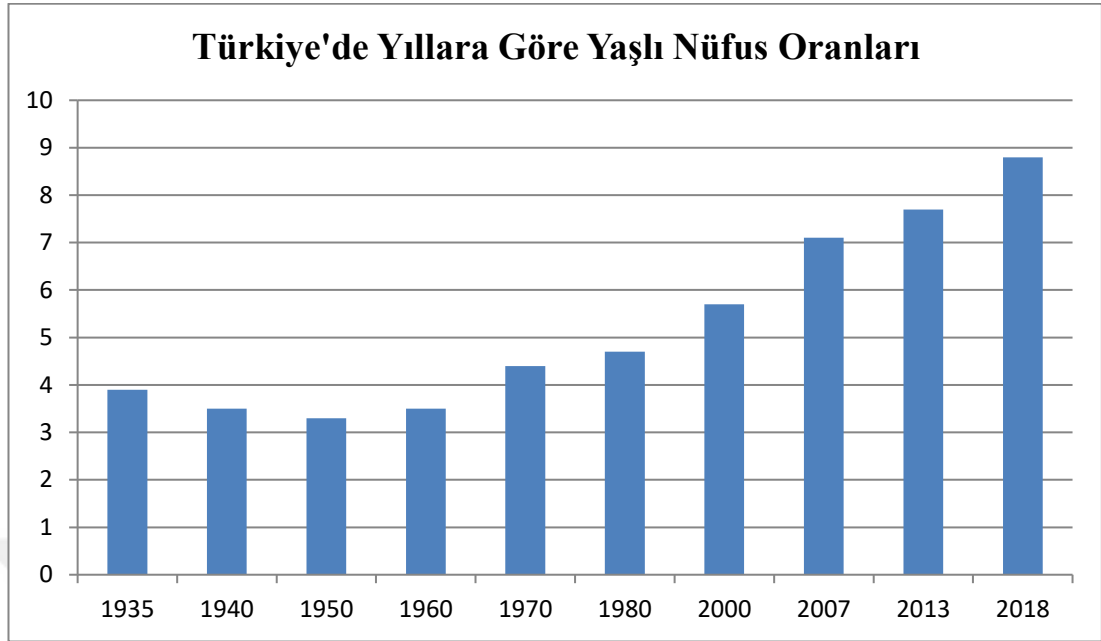
Dünyada ve Türkiye’de ortalama yaşam beklentisi artmış, doğuştan beklenen yaşam süresi 78 yıla çıkmıştır. Nüfus projeksiyonlarına göre Türkiye’de 2023 yılında 65 yaş ve üzeri nüfus oranı beklentisi %10,2, 2030 yılında % 12,9, 2040 yılında % 16,3, 2060 yılında % 22,6 ve 2080 yılında % 25,6 olacağı öngörülmüştür (TÜİK, 2018).

Dünya genelinde diğer yaş gruplarına kıyasla hızla artan yaş grubu 60 ve üzeri yaş grubudur. 2025 yılında 60 yaş üzerindeki bireylerin toplam nüfusunun 1,2 milyar, 2050 yılında 2 milyar olacağı öngörülmektedir. Gelişmiş ülkelerin neredeyse hepsi kısa zaman içerisinde nüfuslarının ciddi anlamda yaşlanmasına şahitlik edeceklerdir. Peterson bu şahitliği 'gri şafak zamanı' olarak nitelendirmektedir. Şimdilerde gelişmiş ülkelerdeki her 7 kişiden birinin 65 yaşın üzerinde olduğu bilinmekte, bu oranın 2030'a gelindiğinde ise her 4 kişiden biri olacağı tahmin edilmektedir. 2040 yılında ise Çin'de 329 milyon Hindistan'da 222 milyon olmak üzere toplamda sadece bu iki ülkede 551 milyon yaşlı bireyin yaşayacağı ve yaşlılıkla ilgili konuların daha ciddi şekilde tartışılacağı tahmin edilmektedir. Bugün Japonya demografik olarak dünyanın en yaşlı ülkesidir. Almanya, Yunanistan, İtalya ve İsveç de yaşlı nüfus oranı % 20'ye yükselerek dünyadaki diğer en yaşlı ülkeler sıralamasında yerini almaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nin ise % 13 yaşlı nüfus oranı ile gelişmiş ülke standartlarına göre epeyce genç bir nüfusa sahip olduğu görülmektedir (Hablemitoğlu ve Özmete, 2010: 22-24). Yapılan çalışmalara göre dünya genelinde 2050 yılı itibarıyla her bir çocuğa karşılık iki yaşlının olacağı ön görülmektedir (Gökçe Kutsal, 2007: 6).

Birleşmiş Milletler' in tanımına göre bir ülkedeki yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranının % 8 ile % 10 arasında olması o ülke nüfusunun 'yaşlı', % 10'un üzerinde olması ise 'çok yaşlı' olduğu anlamına gelmektedir (TÜİK, 2014).

Nüfus projeksiyonlarına göre Türkiye'nin yaşlı nüfus oranının 2023 yılında % 10,2'ye yükseleceği ve 'çok yaşlı' nüfuslu ülkeler arasında yer alacağı tahmin edilmektedir. Türkiye'deki yaşlı nüfus oranı 2014 yılında % 8 iken, 2023 yılında % 10,2 olarak, 2050 yılında % 20,8 ve 2075 yılında % 27,7'ye yükseleceği tahmin edilmektedir (TÜİK, 2014). Türkiye'deki nüfus hareketleri de, önümüzdeki yüzyılın özellikle kadınların ve yaşlıların yüzyılı olacağının belirtilerini taşımaktadır (Arun ve Elmas, 2016: 351). Bu veriler ışığında yakın gelecekte sosyal hizmete ihtiyaç duyacak yaşlı hedef kitlesinin artacağı söylenebilir.

Şekil 2.1.2: Türkiye’de Yıllara Göre Yaşlı Nüfus Oranları

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2014 ve 2018 verileri (Grafikteki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir).

Şekil 2.1.2’den hareketle Türkiye’de yıllara göre yaşlı nüfus oranlarının genel bir artış eğiliminde olduğu söylenebilir. Buna göre Türkiye’de 65 yaş ve üstü nüfusun 1935 yılında toplam nüfus içindeki oranı % 3,9 iken; 1940 yılında % 3,5 ve 1950 yılında % 3,3’e düşmüştür. Yaşlı nüfus oranı 1960 yılından itibaren ise bir artış eğilimine girmiş ve % 3,5 olmuştur. 1970 yılında % 4,4, 1980 yılında ise % 4,7’ye yükselmiştir. 2000 yılında % 5,7’ye çıkan yaşlı nüfus oranı 2007 yılından itibaren daha hızlı bir artış eğilimi yakalayarak % 7,1’e çıkmış; 2013 yılında ise % 7,7’ye çıkmıştır (TÜİK, 2014).

2.1.1. Yaşlanma Süreci

İnsanoğlunun yaşlanmaya yönelik ilgisi oldukça eski tarihlere dayanmaktadır. İnsanın kendini inceleme nesnesi olarak ele alıp bilgi üretmeye başladığı ilk günden bu yana yaşlanmayla ilgili de bilgi birikimi sağlanmıştır (Kalkan, 2008: 1).

Yaşlanma sürecini açıklayan çok sayıda kuram vardır. Bağışıklık sisteminin zayıflaması, organların aşamalı olarak bozulması, gençlik genlerinin durup yaşlılık genlerinin aktif hale gelmesi, metabolizma artıklarıyla organizmanın artık baş edememesi yaşlanmayı açıklayan kuramların bir kısmıdır (Onur, 2014: 299).

Yaşlanma bireyin değişen çevreye uyum sağlama kuvvetini zaman faktörüne bağlı olarak azaltan, sosyo-psikolojik faktörlerin de bireyde fiziksel değişimleri hızlandırıp yavaşlatabildiği, her insanda farklı hız ve oranda gerçekleşen bir süreçtir (Zastrow ve Kirst Ashman, 2015: 642).

Yaşlanma süreci asimetrik ve değişkendir. Canlılar arasında farklılaştığı gibi aynı bireyin doku ve organlarında bile süreç ve buna bağlı değişimler farklı hızlarda ilerlemektedir (Akın, 2006: 8). Yaşlanma doğumla aynı anda başlayan ve durdurulamayan bir süreçtir. (Görpelioglu, 2009: 21). Yaşlılık dönemine gelen her insan, döneme ait özellikleri biyolojik ve psikolojik olarak taşır. Bu konuda yapılan yanlışlardan biri yaşlılıkla hastalığın aynı noktada birleştirilmesidir. Birçok hastalık yaşlanmanın sonucunda ortaya çıkmaz. Sağlıklı yaşlanma pekâlâ mümkündür. Fakat yaşlanan bedenin azalan direnci yaşlıları sağlıklı bireylere göre hastalığa daha yatkın yapmaktadır (Onur, 2014: 300).

Yaşı çok ilerlemesine rağmen zihinsel ve bedensel olarak son derece sağlıklı insanlar bu yanlış düşünceyi çürütmek için yeterli bir kanıttır. Yaşlı bireylere Piaget'nin soyut akıl yürütme testleri uygulandığında, puanlar üzerinde yaştan daha çok sağlık durumunun etkili olduğu görülmüştür (A.g.e.: 330).

İnsanın yaşlılığının nasıl gelişeceği yaşlılık dönemine kadar geçen yaşamını nasıl geçirdiğine de bağlıdır. İnsanın biyolojik, psikolojik ve sosyal olarak geçirdiği değişimler, içinde yaşadığı toplumun ona sundukları ve kültürel etkileşim, yine aynı şekilde ekonomik koşullar da yaşlılık sürecini etkilemektedir. Bireysel farklılıklardan da hareketle her insanın yaşlılık sürecini farklı yaşadığı, çünkü her insanın hayatta tek ve biricik olduğu söylenebilir (Kalınkara, 2016: 38).

Yaşlanma sürecinin diğer adı ihtiyarlama olarak geçer. İhtiyarlama da her bireyde aynı değil, farklı oranlarda ilerler. Yaşlanma sürecinin belirtileri, cilt ve bağ dokularının esnekliğini yitirmesiyle cildin kırışması, saçların beyazlaması, bedenin de kamburlaşıp kısalması şeklinde ortaya çıkar (Zastrow, 2014: 641). Yaşlanan tüm bireylerde farklı hız ve oranlarda olsa da, mutlaka gözlenen bu değişimler yaşlılığın fiziksel belirtilerindedir.

Doğal yaşam süreçlerinden biri olan yaşlanma, modern tıp eliyle hayatın dışına itilmeye çalışılmakta ve Zola (1994) ve Illich'e (1995) göre tipik bir sosyal kontrol

yöntemi olan ‘tıbbileştirilme’ sürecine sokulmaktadır. Bu amaçla bireylerin algıları yönetilerek yaşlanmayı geciktirici ürünler tavsiye edilmektedir (Parlak, 2016: 404). Kitle iletişim araçları ile yaşlılık ile hastalık eşleştirilerek, yaşlılığın tedavi edilmesi gerekliliği yönünde algı oluşturulmaktadır.

Yaşlanma süreçleri çeşitli açılardan sınıflandırılmıştır. Kronolojik yaşlanma kavramı, insanın doğumundan itibaren içinde bulunduğu zamana kadar geçen süreci anlatır (Akçay, 2011: 13). Kronolojik yaşlanma en yaygın kullanılan yaşlanma kategorisidir. Hatta denilebilir ki yaşlılık denildiğinde akla kronolojik yaş gelmektedir. Kalınkara da benzer özelliklerden bahseder. Kronolojik yaşlanma doğumla başlayan ve içinde bulunulan yaşa kadar geçen süreci tanımlayan takvim yaşı olarak tanımlanabilir. Kronolojik yaş her ne kadar bireyler hakkında bir fikir verse de bireylerin özelliklerinin birbirinden farklı olması nedeniyle genel sağlık, fiziksel-zihinsel durum ve fonksiyonel kapasite konularını tanımlamada yetersiz kalabilir (Kalınkara, 2016: 8).

Biyolojik yaşlanma, döllemeden sonra ya da ergenlik döneminde başlayan ve yetişkinlik boyunca devam eden bir süreçtir. Gelişim sürecinde vücudun organlarında ve sistemlerindeki yapısal ve fonksiyonel değişimdir (Uysal, 1993: 1, Akt: Oktik, 2004: 18). Bu süreçle organların işlevlerinde azalma, dokularda yıpranma ve tahribatın artması ile geri dönüşü mümkün olmayan değişimler yaşanır (Kalınkara, 2016: 8).

Psikolojik yaşlanma, kişilerin kronolojik ve biyolojik yaşlanma ile mücadele etmesidir (Akçay, 2011: 18). Psikolojik yaşlanma, hayat tecrübesiyle oluşan davranış değişikliği ve uyum yeteneğinde yaşa bağlı olarak yaşanan değişimlerdir (Kalınkara, 2016: 9). İnsanın yaşlanma sürecinde sevilen birinin kaybedilmesi, fonksiyonel yetersizliklerin ortaya çıkması, başkalarına olan bağımlılık düzeyinin artması, bireyi depresyona daha yatkın hale getirip psikolojik yaşlanmayı hızlandırmaktadır (Hablemitoğlu ve Özmete, 2010: 19).

Sosyal yaşlanma, bireyin çalışma ve yeteneğinin azalmasıyla toplumsal rol ve statüsünün değişmesi durumudur (Kalınkara, 2016: 10). Sosyal yaşlanma ise toplumdan topluma değişen değer yargılarıyla yaşlı olarak tanımlanma durumudur. Sosyal yaşlanma günümüz toplumlarının önemli sorunlarından biri haline gelmiştir.

Yaşlı nüfusun artışının bakım ve sağlık sorunlarına ilaveten sosyal hayatın süreklilik ve standardını da ciddi şekilde tehdit eder bir hale geldiği de gözlenmektedir (Özkul ve Kalaycı, 2015: 263).

2.1.2. Yaşlılık Dönemi

İnsan hayatının belli gelişim dönemleri vardır. Genel bir tanımlamayla gelişim dönemleri; bebeklik, çocukluk, ergenlik, genç yetişkinlik, orta yetişkinlik, yaşlılık ve ileri yaşlılık olarak ifade edilebilir.

Neugarten yaşam dönemleri arasında keskin ayrımın günümüz toplumlarında geçerli olmadığını söyler. Bu yumuşamanın en güçlü kanıtı 'genç yaşlı' kavramının ortaya çıkmasıdır. Bu kavram sağlıklı ve dinç, ekonomik durumu görece iyi, ailesi ve çevresiyle iyi bütünleşmiş emeklileri ve eşlerini ifade etmektedir. Dolayısıyla genç-yaşlı bir kişi elli beş yaşında da olabilir, seksen beş yaşında da. Sonuçta bu kavram orta yaş ile ileri yaş arasındaki çizginin artık belirgin olmadığını göstermektedir (Onur, 2014: 287).

İnsan gelişimi, ortalama ilk yirmi yılında sürekli bir yükselme göstermekte, bundan sonra ise bir durağanlaşma ve zaman içinde bir çöküş yaşamaktadır. Bu çöküşün fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal alanlarda en hızlı olarak yaşandığı dönem, yaşlılık dönemi olarak tanımlanabilir. Başlangıçtaki fiziki alandaki yetersizlikler, zaman içinde psikolojik alanda ve sosyal alanda da gerilemeye neden olmaktadır. (Kalınkara, 2012: 8). Yaşlanma insanın doğumundan ölümüne kadar devam eden bir süreçtir ve gelişim dönemlerinin alt zeminini oluşturur.

Yaşlılık döneminin kendine ait gelişimsel özellikleri vardır. Bu dönemde açıkça derinin esnekliğini kaybedip kırıştığı, lekелendiği; saçların beyazlayıp döküldüğü görülür (Artan, 2017: 21). Fiziksel ve zihinsel yeterliliklerdeki azalma, buna bağlı olarak çalışma yaşamındaki verimin düşmesi ve emeklilik, üretime katılamama da yaşlılık dönemini tanımlarken kullanılacak argümanlar arasında sayılabilir.

Yaşlılık döneminin temelde ölüme hazırlanma görevi olarak da isimlendirilebilecek, kendine özgü gelişim görevleri vardır. Kişiyi tatmin eden başarılı alışkanlıkların devam ettirilmesi, geçmişle barışık olma, olgunluktan bilgeliğe geçiş, içinde bulunulan yaşın getirdiği değişiklikleri kabul etmek, yaşamın bir gün sona erecek

olmasını kabul etmek, yaşa uygun idealler edinmek, izleyici konumunda olmak, azalan gücün farkına varma ve merkezi sinir sistemindeki değişiklikleri kabullenmektir. Erikson'a göre umutsuzluğun karşıtı olan 'benlik bütünlüğü' ileri yaşlılığın olumlu niteliğidir (Onur, 2014: 336).

İnsan geçmişinde, dolu geçirmediğini düşündüğü bir ömür bırakırsa yaşlılık döneminde kuvvetle muhtemel acı çekecektir. Yaşlı insanların huysuzluk olarak nitelendirilebilecek davranışları genelde bu tatminsizlikten ve yaşamın boşa harcandığı duygusundan kaynaklanır (Timuçin, 2009: 3). Yaşlılık döneminde bireylerin gelişimsel özelliklerinin kapsamlı olarak değerlendirilmesi, onların iyilik halini ve yaşam kalitesini artıracaktır (Tekindal, 2019: 79).

2.1.3. Yaşlılıkta Sık Rastlanılan Sorunlar

Sanayileşme öncesi yaşlıların toplumdaki statüsü ve yaşam süresinin çok uzun olmaması gibi sebeplerle yaşlılık bir sosyal sorun olarak değerlendirilmemiştir (Artan, 2017: 76). Yüzyılımızda ise yaşının toplumda değişen statüsü ve doğuştan beklenen yaşam süresinin artması ile yaşlılıkta yaşanan sorunlar daha görünür hale gelmiştir.

Yaşlılık döneminde sık rastlanılan sorunlar şu başlıklar altında toplanabilir: beden ve ruh sağlığının bozulması, sosyal çevre ile yaşanan sorunlar ve yalnızlık, ekonomik sorunların yol açtığı yoksulluk, uygun olmayan mekânlarda yaşama, yaş ayrımcılığı, yaşlı ihmal ve istismarı (Artan, 2017: 78-81).

Özellikle bakıma muhtaçlık olmak üzere, sağlık sorunları yaşlı bireylerin öncelikli sorunları arasında yer almaktadır. Bunlara ek olarak düşük gelire sahiplik, ekonomik kaynaklara ulaşmada yaşanan zorluk, toplumsal ayrımcılığa maruz kalma ve yaşlı bireylere karşı işlenen suçlar, kalabalık kentlerde yaşamın getirdiği zorluklar, yalnızlık ve kimsesizlik, teknolojiyi takip etmede güçlük ve uyum sorunu, yaşlı istismarı, ekonomik sorunlar, barınma ve beslenme sorunu, sosyal izolasyon ülkemizde yaşlı bireylerin karşılaştığı sorunlardan belli başlılarıdır (Danış, 2009: 70).

Yaşlıların yaşadıkları en önemli sorun; sağlıkla ilgili yaşanan sıkıntılar, yalnızlık ve bakıma ihtiyaç duymak olarak ifade edilmiştir (Güler, N., Güler, Z. ve Özsel, 2015: 710).

Eşin ölümü ya da boşanma durumunda ortaya çıkan yalnızlık, yaşlıların çeşitli yoksunlukları ve mutsuzluğu yaşamasının en önemli sebepleri arasındadır. Çünkü eş, en önemli maddi ve manevi destek olarak algılanmaktadır. Bu nedenle yaşlılar, yalnızlık, yoksulluk, başkasına bağımlı olma gibi birçok psikolojik ve sosyal sorun yaşamaktadır (Arun, 2008; Buz, 2015, Akt: Özkul Kalaycı, 2017: 101).

Yaşın ilerlemesiyle artan hastalıklar ve peşi sıra gelen sağlıkla ilgili harcamalar yaşlı bireyleri psikososyal ve ekonomik açıdan risk altına sokmaktadır. Pek çok yaşlının buna benzer sebeplerle geniş aile içinde yaşadığı bilinmektedir (Zubaroglu Yanardağ, 2019: 37).

Yaşlıların yaşamış olduğu önemli sorunlardan bir diğeri de ihmal ve istismardır. Türkiye’de, yaşlı istismarı ile ilgili ilk bilimsel çalışma, Artan’ın 1996 yılında yapmış olduğu ‘Aile İçi Fiziksel Yaşlı İstismarı’ araştırmasıdır. Bu araştırma sonuçlarına göre; yaşlı yakınlarından % 86,7’sinin yaşlılardan rahatsızlık duydukları ve ailesiyle birlikte kalan ancak huzurevine girmek için müracaat eden yaşlıların % 60,18’i fiziksel istismar dışı istismara maruz kaldığı, % 25,6’sının ise fiziksel istismara maruz kaldığı belirlenmiştir. Fiziksel istismar yapanların kimler olduğuna bakıldığında, ilk sırada gelinlerin geldiği, bunu erkek çocukların, damatların, kardeş, kız çocukları ve son sırada torunların takip ettiği görülmüştür (Artan, 2013: 119).

Yalnızlık ve toplumdan soyutlanma/yalnızlaşma sorunu günümüz modern toplumlarında derinleşmiştir. Toplumdan soyutlanma süreci, yaşlı bireyin hayattan aldığı doyumunu engellemekte ve bireyin hayatını çekilmez kılmaktadır (Beyaztaş, Erkol ve Kurt, 2010: 35).

Yaşlılıkta bireylerin, emeklilik ve çocukların evden ayrılmaları ile artan boş zamanlarını değerlendiremediklerinde hayata olan bağlılık ve istekleri giderek azalmaktadır. İlaveten nörolojik bazı sorunların da, boş zamanların iyi değerlendirilememesi halinde ortaya çıktığı gözlenmiştir. Yaşlılık döneminde yalnızlık, can sıkıntısı ve sosyal hayata katılım eksikliğinin sık rastlanan sosyal sorunlar olduğu söylenebilir (Tezcan, 1982: 2, Akt: Çolak ve Özer, 2015: 118).

Yaşlıların etkilendiği ekonomik sorunların birçoğu, yaşlanan bireyin emekli olması ile başlamaktadır. Örneğin azalan gelire uyum sağlayamama, çalışırken sahip olduğu standartlara uygun yaşayamamanın getirdiği psikososyal bunalımlar, sağlık

alanlarına yapılan harcamaların artması, yetersiz gelir nedeniyle yakınlarından yardım alma ve onlara yük olma düşüncesinin getirdiği psikolojik baskıdır (Onur, 2014: 302-307). Emeklilikle birlikte aktif sosyal yaşamdan uzaklaşan birey, yalnızlaşma sorunu ile de karşı karşıya kalmaktadır. Yine bu süreçte eşlerden birinin ölümü, çocukların evlenerek evden ayrılmaları ve çeşitli sağlık sorunları gibi nedenler de bu sorunu derinleştirmektedir (Danış, 2009: 74). Yeni duruma uyum sağlayamayan yaşlılarda, umutsuzluk, uyku bozuklukları, majör ve minör depresyon, sinirlilik halleri ve anksiyete gibi çeşitli psikolojik sorunlar görülebilmektedir (Ünalın, 2013: 14).

2.1.2. Yaşlılığa Bakış Açısı

Sanayi devrimi ile birlikte ortaya çıkan yaşam tarzı, yaşlıların statü ve rollerinde de değişime neden olmuştur. Yaşanan değişimler geleneksel yaşam tarzını belirleyen örf-adet, gelenekler, kültürel ve demografik özellikleri etkilediği gibi geleneksel aile yapısını, aile ve akrabalık ilişkilerini de etkilemiştir (Kalaycı ve Özkul, 2017: 11).

Modernleşme ile birlikte yaşlılığa bakış açısının ve yaşlılara davranışların olumsuz yönde değiştiği iddia edilmektedir. Aslında yaş ilerledikçe toplumda itibarın azalması görüşü Rostow'un (1960) modernleşme kuramına uymakta, yaşlandıkça toplumsal itibarın ve değer artması ise geleneksel toplum özelliği olarak kabul edilmektedir (Kalınkara, 2012: 34-36). Yaşlanma ile birlikte birey yaşadığı toplumda bazı statü ve rollerini kaybederken, yeni statüler de kazanmıştır.

Yaşlılık her ne kadar 'bilgelik imkânı' (Sayar, 2018) olarak değerlendirilse de geleneksel toplum yapısında itibar gören ve bilge gözüyle bakılan yaşlılara yönelik algı değişmiştir. Özellikle günümüz batılı toplumlarında bu bakış açısına artık rastlanılmamaktadır. Yaşlılık konusunda geleneksel – modern arası geçiş dönemi toplumları için zihni bir karmaşadan bahsedilebilir (Göka, 2018b: 16).

Kentleşmenin kırsallığa üstün gelmesiyle ailelerin yaşlılara bakış açısı önemli derecede farklılaşmış; yaşlılar üretim yapamayan ve bunun sonucu olarak da istenilmeyen kimseler olarak değerlendirilmişlerdir (Kalınkara, 2012: 4). Toplumsal değişim ve dönüşüm sonucu bireysellik öne çıkmış ve geleneksel değer sisteminden

zamanla uzaklaşmıştır. Kapitalist üretim tüketim ilişkileri yaşlıların toplumsal konumunu da değiştirmiş ve yaşlılığı istenmeyen bir duruma dönüştürmüştür.

Günümüz toplumlarında yaşlı; sosyal, kültürel ve ekonomik değişimlerden fazlasıyla etkilenerek statüsünü kaybetmiştir (Danış, 2009: 72). Toplumda belli bir statüye sahip olan ve kendisine fikir danışılan kuşaklararası aktarımda önemli olan yaşlı insanlar yaşam süresinin uzaması ve artan hastalıklarla birlikte, sorun olarak algılanır hale gelmiştir.

Ruhun, anlamın ve anlama dair olanın yerini beden, her yönüyle cezbedici görünen bir gençliğin dolayısıyla görselliğin aldığı günümüz modern toplumlarında gençlik, genç görünmek, genç kalmaya çalışmak, güzellik ve yeniliğe dair modalar, popüler değerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna mukabil yaşlılık, bilgelik ve yaşam tecrübesini önemseyen toplumsal yapı, artık genç kalmanın itibar gördüğü ve gençliğin önemsenip zirveye taşındığı bir hale evrilmiştir (Danış, 2009: 68).

Sürekli olarak genç ve güzel kalmayı, sağlıklı bedene sahip olmayı bireylerin zihnine işleyen bir sistemin bu haliyle yaşlılığa itibar kaybettiği de aşikârdır (Göka, 2018a: 16).

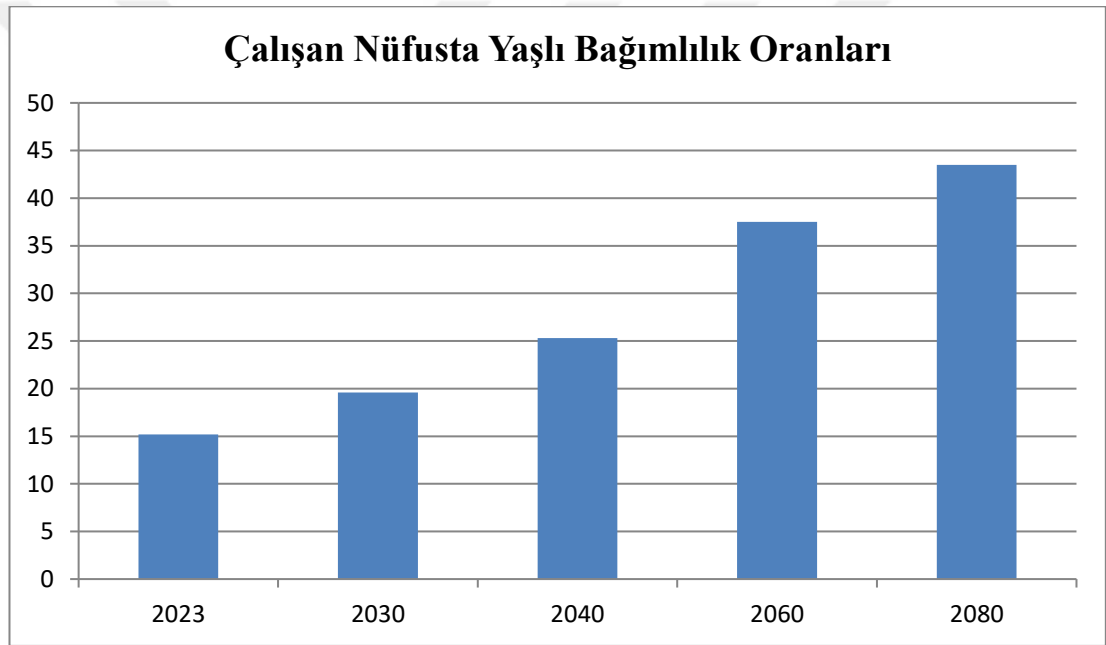
Yaşlılığın bireysel ve toplumsal olarak sorun olarak algılanması yaşlı bireylerin fiziksel ve zihinsel kayıplarının sonucunda günlük yaşam aktivitelerinde bağımsız olamaması ve bir başkasına ihtiyaç duyması ile açığa çıkmaktadır (Arpacı ve Gürbüz, 2012: 51). Yaşlılığın sanayileşen toplumda ön plana çıkan ve yaşamı hem bireyin kendisi için hem de ekonomik ilişkiler açısından zorlaştıran nitelikleri olumsuz algıya yol açmış ve bu sosyal politikalara da yansımıştır.

Ülkelerin kendi sosyolojik ve ekonomik yapılarına göre uygulamış oldukları sosyal politikaların başında emeklilik, istihdam, sağlık, konut, bakıcı aile ve toplum destek politikaları gelmektedir (Korkut, 2019: 157).

Günümüzde nüfusun yaşlanması konusu, genellikle ekonomik değerlendirmelerle irdelenir. Emekli nüfusun, çalışan nüfusa ekonomik baskısından söz edilir ve bu 'potansiyel destek oranı' ile açıklanmaya çalışılır. Bu oran 20-64 yaş arası çalışan nüfusun 65 yaş ve üzeri emekli nüfusa bölünmesiyle elde edilen ve emekli kişi başına düşen çalışan kişiyi anlatan orandır. Nüfusun yaşlanmasının potansiyel destek

oranını ciddi anlamda etkileyeceğinden endişe edilir. Bu tarz ekonomi politik değerlendirmeler, yaşlıların toplum içindeki saygınlığını zedeleyip onları bir yük olarak değerlendiren bir zihniyete doğru evrilişin de göstergesidir ve özünde kapitalist sistemin bireye sistem maliyeti biçip onu metalaştırmasını kapsar. İktisadi olarak kabul gören tutum, aktif olarak ekonomik hayatta olmayan yaşlı bireyin toplumsal haklarını minimumda tutarak ve o seviyede hayatını devam ettirerek topluma yük olmasını engellemek üzerine kuruludur. Bugün emeklilik yaşı ve aylığı ile ilgili tartışmalar, böyle bir ‘riskler’ tartışması zeminde ilerler (Ergin, 2016: 13).

Şekil 2.1.2.1: Çalışan Nüfusta Yaşlı Bağımlılık Oranları

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2018.

Çalışma çağındaki yüz kişiye düşen yaşlı sayısını ifade eden yaşlı bağımlılık oranı, 2013 yılında %11,3 iken bu oran 2017 yılında %12,6'ya yükselmiştir. Nüfus projeksiyonlarına göre, yaşlı bağımlılık oranının 2023 yılında %15,2, 2030 yılında %19,6, 2040 yılında %25,3, 2060 yılında %37,5 ve 2080 yılında %43,6 olacağı öngörülmüştür (TÜİK, 2018).

Dünya ekonomisini kökten sarsma potansiyeline sahip bunalım ve değişimlerin temelinde dünyanın hızla yaşlanıyor oluşu yatmaktadır. Fakat bu riskli durum bütün ülkeler için geçerli değildir. Örneğin zengin Kuzey ülkelerindeki yaşlılar, dünya

ekonomisinde belirleyici bir güce sahiptir. Oysa yoksul Güney ülkelerinde yaşlılar toplumun en dezavantajlı kesimini oluşturmaktadır. Riskler kadar imkânlarla da çevrili olan Türkiye ise ikisinin arasındadır. Yaşlıların geleceği atılacak adımlara bağlıdır (Göka, 2018a: 16).

Yaşlılığa bakış açısı üretim ilişkileri temelinde ele alındığında karşımıza geleneksellik ve modernlik çıkmaktadır.

2.1.2.1. Geleneksel ve Modern Toplum Yapısında Yaşlı

Türk toplumsal yapısında geleneksellik ve modernlik bir aradadır. Modernleşme birçok şeyi etkilediği gibi aile kurumunu da etkilemiştir (Amman, 2007: 170). Değişim sürecinde ailelerde kuşak çatışması yaşanması normaldir (Yıldırım, 2011: 128). Geleneksel aile yapısının tam olarak çözümediği ancak hızlı bir çözülme sürecine girmiş olduğu söylenebilir. Gelenek ile modernin içi içe geçmiş olduğu bu süreçte yaşlıların istek ve beklentileriyle gelenek ile modern arasında sıkışmış bir konumda oldukları söylenebilir (Güler, N., Güler, Z. ve Özsel, 2015: 710).

Geleneksel toplumlarda, nispeten kapalı özellik gösteren küçük topluluklar ya da cemaatler şeklinde yaşayan nüfusun, kolektif bilincin denetlediği ve sınırlarını çizdiği bir hayat tarzı, mülkiyet sahipliliği, tecrübeden gelen bilgi birikimi gibi özellikleri, bireylerin toplumsal statüsünü belirleyebilmekte iken; günümüze uzanan süreçte bireyselliğin öneminin arttığı görülmektedir. Yaşanan bu değişim görece de olsa bireylerin geleneksel toplum yapısındaki ilişki tarzlarının önemini azaltmıştır (Kalaycı ve Özkul, 2017: 95).

Geleneksel toplumlarda kırsallık ön planda, bilgi geri plandadır. Teknoloji, iletişim ve ulaşım araçları daha az gelişmiştir, tarıma dayalı üretim hâkimdir. Geleneksel toplumlarda yaşlılar bilge kişi veya tecrübe sahibi olarak kabul edilip saygı görürken, modernitenin getirdikleriyle mevcut konumlarını yitirmişlerdir. Sonraki kuşaklara gelenek ve göreneklerin aktarımında köprü vazifesi gören yaşlılar, tüketim kültürünün önem kazanmasıyla birlikte sahip oldukları saygı ve statülerini yitirmişlerdir (Kalınkara, 2012: 4).

Türkiye’de kırsalda ve kentte yaşayan yaşlı nüfusu hemen hemen aynıdır. Son zamanlarda bazı yaşlılar çocuklarının yanına yerleşmekte, bu yeni duruma geçici

geniş aile denmektedir. Öte yandan yaşlıların ekonomik sıkıntılar ve sağlık problemleri gibi sebeplerle kente göç edip çocuklarıyla yaşadığı görülmektedir. Geçici geniş aileler kentte de geçim sıkıntısı yaşamakta, yaşlılar ve aileleri yoksulluk riski ile karşılaşmaktadır. Yaşlıların bir kısmı çocuklarına maddi açıdan destek olmaktadır. Bazı yaşlıların torunların bakımına ve evdeki işlere yardımcı oldukları da bir gerçektir. Bu durum kuşaklar arası karşılıklı desteğin ve dayanışmanın devam ettiğinin göstergesidir (Boz ve Türkmen, 2012: 215-223, Akt: Müftüler, 2018: 62).

Modern toplumlarda ailenin yapısal değişimi ve kurumsallaşma dikkat çekmektedir. Geniş aileler yerini çekirdek ailelere bırakmakta, ailenin öteden beri görevi olan çocukların eğitilmesi ve yaşlıya bakım gibi bazı fonksiyonları kısmen devam etmektedir. Bu çerçevede yaşlı anne ve babalarla mekânsal yakınlık tercih edilmekte bazen de kurumlardan destek alınmaktadır (Kalaycıoğlu, 2012: 51, Akt: Müftüler, 2018: 62). Türk toplumu genel olarak yaşlısına sahip çıkan bir nitelik arz etse de, kentleşmeyle ortaya çıkan yeni sosyo-ekonomik şartlar, geniş aileden çekirdek aileye geçiş gibi durumlar ailelerin, yaşlılarının sorunlarıyla ilgilenmesini zorlaştırmaktadır. Yaşlılıkta ortaya çıkan sosyal sorunlar, biyolojik temelli sorunlardan daha fazladır ve biyolojik sorunların daha ağır yaşanmasına sebep olmaktadır (Gökçe Kutsal, 2007: 2, Akt: Danış, 2009: 78).

Çekirdek aile modeline geçişle birlikte yaşlı bakımı aile kurumunun alanından çıkarak sosyal güvenlik kurumunun görev ve sorumluluk alanına girmeye başlamıştır (Çağlar, 2014: 146). Kapitalistleşme süreciyle birlikte Türkiye’de 1980’li yıllar ve sonrası dönemde geleneksel değerler ve birincil ilişkilerin hâkim olduğu toplum kültürü de erozyona uğramış; bunun sonucunda yoksul ve kimsesiz yaşlıya sahip çıkmayı önemseyen geleneksel değerler yerini yeni kurumlara bırakmıştır (Danış, 2009: 73).

Modern toplumlarda kentli yaşamın hâkim olduğu, teknolojik ürünlerin ön plana çıktığı, sanayinin oldukça geliştiği, iletişimin hızlı olduğu, bilginin ve yükseköğretimin yaygınlaştığı, ulaşımın hız kazandığı, demokratik kurum ve kuruluşların toplumda egemen olduğu bir sürecin hakim olduğu söylenebilir (Aslan ve Yılmaz, 2001: 94). Yaşlı bireyler, modern toplumda, eskiden olduğu gibi aileyi temsil etme statüsünü, dolayısıyla ilişkilerin merkezi olarak yönlendirme inisiyatifini

de kaybetmiştir. Yaşanan bu değişimler, modern toplumda yaşlının konumunu sembolik bir öneme indirgemıştır (Özkul ve Kalaycı, 2015: 265).

2.3. Yaşlı Hakları

Yaşlılık ve yaşlanma kavramlarının analizini yaptıktan sonra bu bölümde yaşlının yaşlı olması temelinde günümüzde sahip olduğu haklar, temel ilkeler, yaşlılık konusunun ulusal ve uluslararası mevzuattaki yeri incelenecektir.

İnsan haklarının gelişim evrelerine baktığımızda, yavaş yavaş da olsa temel insan haklarının gözetilmesine ilaveten yaşlıların da korunmasıyla ilgili bir farkındalık yaşanmaya başlandığı görülür. Bu konuda örneğin sosyal güvenlik hakkı uluslararası belgelerle koruma altına alınmıştır (Balkır, 2009: 539). Yaşlı bireylere karşı yerine getirilmesi gereken görevler, vicdani bir borç olmadığı gibi bir lütuf da değildir.

Yaşlı refahı alanına yönelik ilk çalışma Birleşmiş Milletler tarafından 1948 yılında başlatılmıştır. Birleşmiş Milletlerin hazırladığı raporlarda ülke politikalarının çoğunluğunun kronolojik yaşa dayalı olduğu, ihtiyaç ve özelliklere göre kişileştirmenin söz konusu olmadığı, sağlık, barınma şartları gibi öğelerle kişinin itibarı arasında ilişki olduğu, imar ve iskan planlamasında diğer gruplar yanında yaşlıların ihtiyaçlarının da dikkate alındığı, sosyal hizmet kalitesiyle de ilgilenmenin önemine değinildiği görülmektedir (UN, 1975: 10-27, Akt: Dölek, 2013: 283).

2.3.1. Yaşlılar ile İlgili Uluslararası Mevzuatın Şekillenışı

Yaşlı hakları kavramının kurumsallaşması, kapsamının belirlenmesi ve yazılı bir metin haline getirilmesi Birleşmiş Milletler tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Dünya Yaşlılar Asamblesi için ilk kez 1982'de Viyana'da toplanmıştır. 'Yaşlanma 1982' olarak isimlendirilen bu çalışmalarda, Yaşlılık İlkeleri denen ilk yaşlı hakları belirlenmiş; yaşlı refah politikalarının neler olması gerektiği, yaşlılara sosyal ve ekonomik güvence sağlayacak onların kalkınma sürecine katılmalarına ve bu kalkınmanın faydalarından yararlanmalarına imkân sağlayacak programlar oluşturulması istenmiştir (Dölek, 2013: 283). Bu asamblenin yaşlı bireylere, sahip olduğu haklar bağlamında uluslararası düzeyde dikkat çekmesi önemli bir adımdır (Çağlar, 2014: 150).

2.3.1.1. Birleşmiş Milletler Yaşlı İlkeleri

1982 yılında yapılan asamblede belirlenen ve 1991 yılında yapılan toplantıyla da uygulamaya geçirilen Birleşmiş Milletler Yaşlı İlkeleri, yaşlı hakları alanında yapılmış ilk çalışmadır. Buna göre beş temel ilke belirlenmiştir: Bağımsız yaşam, katılım, bakım, kendini gerçekleştirme ve itibar. Bağımsız, onurlu, kendi kendine yetebilen, alıştıkları çevrelerinden mümkün olduğunca kopmayan, biyopsikososyal gelişim görevlerine uygun bir yaşam tarzı bütün yaşlıların hakkıdır (Birleşmiş Milletler Yaşlı İlkeleri, 2017).

Bağımsız Yaşam ilkesine göre yaşlı bireyler gıda, barınma, giyim gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak ve sağlık bakımından yararlanmak için yeterli gelire sahip olmalıdır. Bunun için gelir getirici bir işte çalışabilmelidir. Emeklilik yaşının belirlenmesi ve emeklilik koşullarının tanımlanmasında söz sahibi olmalıdır. Yaşlarına, yeteneklerine uygun eğitim ve öğretim programlarına sahip olmalıdır. Mümkün olduğunca uzun süre kendi evlerinde ya da aile ortamında yaşamalıdır. Yaşadıkları çevrenin yaşlı bireylere kapasitelerini geliştirebilecek fırsatlar sunması beklenmektedir.

Katılım ilkesine göre yaşlı bireyler toplumdaki soyutlanmamalıdır. Kendileri ile ilgili politikaların hazırlanması ve uygulanması aşamalarına aktif bir şekilde katılımda bulunmalıdır. Bilgi ve becerilerini genç kuşaklar ile paylaşmalıdır. Toplumda hizmet etmek için çeşitli fırsatlar geliştirebilmelidir.

Bakım ilkesine göre yaşlı bireylerden ihtiyacı olanlara uygun bakım hizmetleri verilmelidir. Her toplumun kültürel değerler sistemine uygun bir biçimde korunmalı ve gözetilmelidir. Yaşamlarını kendi başlarına sürdürebilecekleri, ihtiyaç duyduklarında korunabilecekleri ve bakılabilecekleri çeşitli sosyal hizmetlere ve yasal düzenlemelere sahip olmalıdır. Bir huzurevi ya da rehabilitasyon merkezinde yaşamaları durumunda; ihtiyaçlarına, inançlarına, haysiyetlerine, mahremiyetlerine, bakımları ve yaşam biçimleri hakkında kendi kararlarını vermelerinde tam olarak saygı görmelidir.

Kendini Gerçekleştirme ilkesine göre yaşlı bireylere kendi potansiyellerini tam olarak geliştirebileceği fırsatlar yaratılmalı ve yaşlı bireyler var olan uygulamalardan yararlandırılmalıdırlar. Toplumun eğitim ve kültür etkinliklerine katılabilmelidirler.

İtibar ilkesine göre yaşlı bireyler itibar görmeli ve güven içerisinde yaşamalıdır. Sömürüden, fiziksel ya da zihinsel istismardan uzak tutulmalıdır. Hizmetlerden yararlanırken; yaş, cinsiyet, ırk, etnik köken, özür durumu ya da diğer konuları nedeniyle bir ayırım görmemelidir. Gelir durumları belirleyici bir unsur olmamalı, gelir düzeyinden bağımsız olarak gereksinimleri karşılanacak şekilde uygun hizmetlerden yararlanmalıdır (Birleşmiş Milletler Yaşlı İlkeleri, 2017).

2.3.1.2. Yaşlanma 2002 Uluslararası Eylem Planı

İlk asambleden 20 yıl sonra 2002 yılının Nisan ayında Birleşmiş Milletler yine yaşlı haklı hakları için Madrid’de toplanmıştır. Yaşlanma 2002 adı verilen bu İkinci Dünya Yaşlılar Asamblesinde ise, ‘Yaşlı Hakları İçin Uluslararası Eylem Planı’ belirlenmiştir (Yaşlanma 2002 Uluslararası Eylem Planı, 2018).

2002 yılında ‘Uluslararası Yaşlanma Asamblesi’ tarafından yayınlanan Yaşlanma 2002 Uluslararası Eylem Planı’nın temel amacı ‘Her yerde insanların güvenli ve saygın şekilde yaşlanmalarını ve toplumlarında bütün haklara sahip birer vatandaş olarak yaşamaya devam etmelerini garanti etmek’ şeklinde ifade edilmektedir (Yaşlanma 2002 Uluslararası Eylem Planı, 2018). Eylem planının içeriğinde, yaşlılık ilkelerinin genişletilmiş hali ve ülke bazında uygulamaya dönük hedefler bulunduğu görülmektedir.

Eylem planının genel çerçevesini yaşlı hakları bağlamında yaşlının hayat kalitesinin yükseltilmesi, toplumla bütünleşmesinin sağlanması, güvenli sistemlerin ve destekleyici hizmetlerin oluşturulması, aktif yaşlanma, yaşlılık döneminde karşılaşılması muhtemel diğer sorunların çözümüne yönelik çaba vb. oluşturmaktadır. Planda yaşlanmanın farklı yönlerine dikkat çekilmiş ve bu konularla ilgili araştırmaların yapılması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Yaşlı bireylerin sosyal yönüne vurgu yapıp; yaşlılara yönelik hizmetlerde bireysel, sağlık ve sosyal yönlere dikkat çekilmesinin yaşlılar açısından önemli bir kazanım olduğu söylenebilir (Çağlar, 2014: 151). Daha fazla katılımı gerçekleştirmiş, özellikle gelişmekte olan ülkelere yol gösterecek kararlar alınan bu asambleden sonra 2007 yılında Türkiye’de de Devlet Planlama Teşkilatı, Yaşlanma Ulusal Eylem Planı 2007 raporunu yayınlamıştır.

Birleşmiş Milletler tarafından 1998 yılında kamuoyunda farkındalık oluşturmak için 1 Ekim tarihi Dünya Yaşlılar Günü olarak kabul edilirken, 1999 yılının da Uluslararası Yaşlı Yılı olması kararlaştırılmıştır.

2.3.1.3. Yaşlanma ile İlgili Diğer Çalışmalar

Yaşlanma konusuna yönelik yapılan uluslararası çalışmaların bir kısmı şu şekilde özetlenebilir: (Yaşlanma ile İlgili Diğer Çalışmalar, 2019).

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948'de Paris'te ilan edilmiştir. Bu beyanname ile tüm insanlar haklar bakımından eşittir ilkesi benimsenmiştir.

1966 yılında hazırlanıp 1976 yılında yürürlüğe giren Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme.

Birinci Dünya Yaşlanma Asamblesi 1982 yılında Viyana'da yapılmış ve Viyana Uluslararası Yaşlanma Eylem Planı (1982) hazırlanmıştır.

Birleşmiş Milletler Yaşlı İlkeleri 1991 yılında BM Genel kurulunda kabul edilmiştir.

Lizbon Stratejisi 2000'de Lizbon'da yapılan Avrupa zirvesinde, AB ekonomisini yeniden yapılandırmayı, AB'nin genel perspektifini belirleyen gelişme planı ve Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı kabul edilmiştir.

2002 yılında Aktif Yaşlanma Politika Çerçeve Metni sağlıklı ve aktif yaşlanmayı teşvik eden eylem planlarının yol haritasını bildirmek için hazırlanmıştır.

İkinci Dünya Yaşlanma Asamblesi 2002 yılında gerçekleştirilmiş ve Uluslararası Madrid Yaşlanma Eylem Planı benimsenmiştir.

Yaşlı Dostu Şehirler: Bir Rehber. 2007 yılında kentlerin yaşça daha yaşanabilir kılınması amaçlı çalışmalar için Dünya Sağlık Örgütü tarafından yaşlı dostu kentler ağı kurulmuştur.

2012 Avrupa Aktif Yaşlanma ve Kuşaklararası Dayanışma Yılı (2012) olarak belirlenmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü 2016-2017 Yaşlanma ve Sağlık Üzerine Küresel Strateji ve Eylem Planı. Mayıs 2016'da Dünya Sağlık Asamblesinde kabul edilmiştir.

Son olarak 'aktif yaşlanmanın desteklenmesi' ve 'yaşlı haklarının güçlendirilmesi' ana temaları ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın öncülüğünde Şubat 2019'da Türkiye'de Uluslararası I. Yaşlılık Şûrası gerçekleştirilmiştir.

2.3.2. Yaşlılar ile İlgili Ulusal Mevzuatın Şekillenışı

Türkiye Cumhuriyeti yasalarında yaşlıyı korumaya ve onun gelişimini sağlamaya yönelik birçok düzenleme mevcuttur. Başta anayasa olmak üzere yaşlıları ilgilendiren ilgili kanun maddeleri ve açıklamaları aşağıda verilmiştir.

2.3.2.1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 10. maddesinde "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Çocuklar, yaşlılar, özürllüer, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar" ifadesi geçmektedir. (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982).

Anayasanın 60. maddesinde "Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar" ifadesi geçmektedir.

Sosyal güvenlik hakkı, özü gereği güçsüz ve ihtiyacı olanları koruma amacına yöneldiği için, bu hakkın öznesi olan herkesi aynı oranda faydalandırmak yerine ihtiyacı olana daha fazla katkı sağlamayı da amaçlamaktadır. Bu anlamda dezavantajlı gruplar, özel olarak korunurlar. 1982 Anayasası'nda düzenlenmiş bulunan özel koruma maddesi ile diğer ihtiyacı olanlarla beraber yaşlıların da özel olarak korunması taahhüt altına alınmış olup bu düzenlemeyle yaşlıların korunmasıyla ilgili olarak, pozitif bir ayrımcılık yapıldığı görülmektedir (Balkır, 2009: 561).

61. maddede ise “Devlet harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malul ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar. Yaşlılar devletçe korunur, yaşlılara devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir” belirtilir.

Yaşlılık sigortasının amacı ise, belli bir yaşa ulaşan ve çalışma gücü azalan sigortalıya iş hayatından çekilerek çalışmadan yaşamını sürdürme ve dinlenme olanağı sağlamaktır. Dinlenmek amacıyla aktif çalışma hayatından çekilen sigortalının gelir kaybı yaşlılık sigortası ile giderilecektir. Bu sigorta kapsamında sağlanan sosyal yardım, yaşlılık aylığı bağlanmasıdır. Yaşlılık aylığından yararlanabilmek için yaşlıların durum ve koşullarına göre çeşitli emeklilik şekilleri düzenlenmiştir (Balkır, 2009: 562).

2.3.2.2. 2022 Sayılı Kanun - 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun

2022 Sayılı Kanun-65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkındaki Kanun ile 1976 yılında yaşlılara yardım ve güvence sağlama noktasında temel bir adım atılmıştır. Bu kanun ile kimsesiz ve muhtaç yaşlılara sosyal yardım yapılması hüküm altına alınmıştır. Bir ülkenin ne dereceye kadar sosyal refah devleti olabildiği, çalışamayacak derecede yaşlı ve yoksul nüfusa ne dereceye kadar sosyal güvenlik hizmetlerini götürebildiği ile ölçülebilir (Balkır, 2009: 565).

Kanunun ilk uygulama yıllarında aylığa hak kazanmak için muhtaçlık sınırı yokken 02.08.2013 tarihli 28726 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 6495 Sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 2022 Sayılı Kanunda yapılan değişiklik ile hanedeki kişi başı gelirin asgari ücretin 1/3’ünden az olduğu aileler 2022 Sayılı Kanun kapsamına alınmıştır (Ergin, 2016: 15).

2.3.2.3. 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu

1983 yılında yürürlüğe giren bu kanunla sosyal hizmetler hukuken tanımlanmıştır. Bu kanunun 3. maddesine göre “Sosyal hizmetler, kişi ve ailelerin kendi bünye ve şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal

yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlemesine yardımcı olunması ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünüdür” (2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983).

Sosyal hizmetler kanunun amacı; korunmaya, bakıma veya yardıma ihtiyacı olan aile, çocuk, engelli, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütmek üzere kurulan teşkilatın kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklar ile faaliyet ve gelirlerine ait esas ve usulleri düzenlemektir. Sosyal veya ekonomik yönden yoksunluk içinde olup korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç yaşlı statüsündeki muhtaç yaşlının sadece paraya değil, bizzat bakım ve koruma altına alınması ihtiyacı bulunmaktadır. Devlet bu sorumluluğu yerine getirmek üzere 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununu çıkartmış ve bu kanunla muhtaç yaşlılara sosyal hizmet imkânı ortaya çıkmıştır (Balkır, 2009: 566).

Sosyal hizmetlerin yerele devredilmesi 2011 yılında ıkarılan, 633 Sayılı Sosyal Hizmetler Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile yapılmaya çalışılmış ancak Anayasa Mahkemesi’nin iptali ile yeni düzenleme hayata geçememiştir. 2014 yılında ıkarılan 6518 Sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla düzenlemenin mümkün olacağı belirtilmiştir (Kesgin, 2016: 322).

Merkezi yönetimlerde esas alınan bu kanunlara ek olarak yerel yönetimlerde de yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin uygulamasına yönelik kanunlar çıkarılmıştır. Yerel yönetimlerde belediyeler öne çıkmaktadır. Sağlık, eğitim, spor, evre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygulamaktadır. Sorumluluğa esas kanunlar ve ayrıntıları aşağıda verilmiştir.

2.3.2.4. 1580 Sayılı Belediye Kanunu

1930 yılında yürürlüğe giren bu kanunla yerel yönetimlerde sosyal hizmet alanında yerine getirilmesi gereken görev ve sorumluluklar belirtilmiştir (Kesgin, 2016: 324).

Belediyeler, beldenin ve belde halkının mahalli nitelikteki müşterek ve medeni ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü kamu tüzel kişileri olarak Anayasanın 127'nci maddesi ve 1580 Sayılı Belediye Kanununun 1. maddesinde tanımlanmıştır. Belediyelerin görevleri ise, başta 1580 sayılı kanun olmak üzere 5216, 5393 Sayılı Kanun'larda ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır (Türkiye'de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı, 2007: 28). Bu kanunlara göre belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanır.

Belediyelerin yaşlılara yönelik görevleri kapsamında sosyal yardım görevlerinin öne çıktığı görülmektedir. Bu görevler 1580 Sayılı Kanununun 15. maddesinin 45, 57, 69, 71 sayılı fıkralarında yer almıştır. Bu çerçevede belediyeler, kimsesiz yaşlıların barınması için huzurevi yapmakta, ücretsiz muayene ve ilaç yardımı yapmakta, gıda ve yakacak temini gibi görevleri yerine getirmektedirler.

Belediyelere yaşlı ve engellilerin korunmasına ilaveten yaşlı evleri açma ve yönetme yükümlülüğünün getirilmesi ile farklı şehirlerde aceze evleri, güçsüzler ve düşkünler yurdu, huzurevleri şeklinde yatılı yaşlı kuruluşları açabilme yetkisi de verilmiştir. Yine fakir ve muhtaç durumda olan vatandaşlar için de barınma evi ve yardım sandıkları düzenlenmiştir (Kesgin, 2013: 144). Yasanın ayrıntılarında yaşlılık hizmetlerinde yerel yönetimlere geniş bir alan tanındığı görülmektedir. 1930 yılında yürürlüğe giren 1580 Sayılı Belediye Kanunu, 2005 yılında çıkarılan 5393 Sayılı Kanunun kabulüyle yürürlükten kaldırılmıştır.

2.3.2.5. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu

1984 yılında çıkarılan 3030 Sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, ilk büyükşehir belediyesi kanunudur. Yerine 2004 yılında kabul edilen 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununa göre; Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve sorumlulukları genel hatları ile belirlenmiş, yaşlılar konusunda da, "Hizmet sunumunda özürülü, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanır" şeklinde genel bir hüküm yer almıştır. 5216 sayılı kanununun 7. maddesinin (v), (m) ve (j) fıkralarında sosyal hizmet ve yardımlar ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7. maddesinde “sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek” gibi görevler sıralanmıştır. Kanunun bu maddesinde, korunmaya muhtaç yaşlıya sahip çıkılması gerekliliği vurgulanmıştır (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004: 7).

2.3.2.6. 5393 Sayılı Belediye Kanunu

2005 yılında çıkarılan 5393 Sayılı Belediye Kanununun 14. maddesinde belediyelerin sosyal hizmet alanındaki görevleri ifade edilmiştir. Buna göre, “Sosyal hizmet ve yardım, meslek ve beceri kazandırma hizmetlerini yapma veya yaptırma, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açma, gıda bankacılığı yapabilme, hizmet sunumunda özürlü, yaşlı, düşkün ve dar gelirli durumlarına uygun yöntemlerin kullanılması” olarak belirlenmiştir (5393 Sayılı Belediye Kanunu, 2005: 14).

Bu maddeyle birlikte, mahalli müşterek özellik göstermesi şartıyla, belediyelerin sosyal yardım ve hizmetler alanında sınırlama olmadan her türden hizmeti verebilmesinin yolu açılmıştır (Kesgin, 2013: 146).

Yerel yaşlı hizmetlerinin sosyal içermeyi, aktif katılımı ve böylelikle kuşaklararası dayanışmayı da sağlamaya yönelik hükümleri, hem 5393 Sayılı Belediye Kanununda hem de 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununda yer almaktadır. İçeriğinde gönüllü katılım vurgulanmaktadır. Yine 2005 yılında Resmi Gazetede yayımlanan İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliğine göre yaşlılara yönelik hizmetlerde gönüllüler çalışabilecektir. Bu hizmetler eğitim, kültür, sağlık ve sosyal hizmetler olarak sıralanmıştır. Yaşlıların durumuna uygun hizmet sunmanın da belediyenin görevleri arasındadır (Çolak ve Özer, 2015: 122).

Hem 5393 Sayılı Belediye Kanunu hem de 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunuyla büyükşehir belediyesine ve büyükşehir ilçe belediyelerine yaşlılara sosyal ve kültürel hizmet vermesi için görev, yetki ve sorumluluk verilmiştir (Çolak ve Özer, 2015: 121). Yine sosyal hizmet konusunda ‘genel yetki’ ilkesiyle belediyeler her türlü hizmeti yapma yetkisine kavuşturulmuştur (Kesgin, 2016: 324).

2.4. Dünyada Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmetler

Gelişmiş ülkeler geçen yüzyılın ortalarında nüfusun hızla yaşlandığını fark edip buna yönelik sosyal hizmetler geliştirmiştir. Dünyada yaşlanma oranlarının yüksek olduğu ülkelerdeki sosyal hizmet uygulamalarını şöyle özetleyebiliriz:

Avrupa’da son 50 yıl içinde yaşlılara yönelik uzun süreli bakım sistemleri geliştirilmiştir. Fakat açık bir stratejiden bahsetmek zordur. Genel eğilim, sorunların aile meselesi olarak tanımlanmaması ve her sosyal sorunun ‘kurumsallaştırılma’ yoluna gidilerek toplum bakım hizmetleri yoluyla çözülmesidir. İskandinav ülkeleri uzun süreli bakım hizmetini 1950’lerden beri sağlık sisteminin bir parçası olarak tanımlarken Güney Avrupa’da bu uygulama ancak 1980’lere gelindiğinde gündeme gelmiştir. Bu durum farklı sağlık sistemleri, farklı aile etiği ve yaşlılara yönelik politikalar gibi etkenlerle açıklanabilir. Avrupa ülkelerinde ortak bir başka eğilim ise bireye uzun süreli bakımın, verilebildiği sürece evde verilmesi gerekliliğinin yasa ve politikalar yoluyla vurgulanmasıdır. Bu yaklaşıma göre huzurevleri azaltılmalı, farklı türden hizmet sağlayıcılar (gündüz bakım, kısa süreli bakım) artırılmalı, yeni servisler geliştirilmeli, önleyici hizmetler ve kişi odaklı rehberlik ve yardım hizmetleri yaygınlaştırılmalıdır (Kalaycı, 2011: 31).

Almanya’nın bakım sigortası sistemiyle sürekli artış içerisinde olan yaşlı nüfusun bakım ihtiyacını finanse ettiği görülmektedir. Bu yönüyle değerlendirme yapıldığında, bakım sigortasının yaşlı bakımı açısından temel bir işlevi yerine getirdiğini ve nitelikli bir alternatif olduğunu söylemek mümkündür (Çağlar, 2015: 217).

İngiltere’de yerel konseyler tarafından sunulan sosyal hizmetler çeşitlidir. Yetişkinler için sunulan sosyal hizmetler, örneğin bakıcılık ve evde bakım hizmeti, her ne kadar 18 yaş üzeri bireyleri kapsasa da bu hizmetlerden daha çok yaşlıların yararlandığı görülmektedir. Hizmetlerin genel amacının ise yaşlı bireyleri mümkün olduğunca bağımsız ve kendi kendine yeter hale getirmek olarak belirtilmiştir (Seçkiner Bingöl, 2018: 109).

İngiltere’de – özelde Londra/ Barnet’te - yaşlılar öncelikle sosyo-ekonomik olarak tahlil edilmekte risk durumlarının seviyesine göre de sosyal hizmet almaktadır. Bu hizmetler şu şekilde sıralanabilir: Evde bakım, barınma/konut ihtiyacı, yardımcı

teknolojiler - alarm sistemi, günlük bakım, soğuğa karşı koruma tedbirleri, yakıt parası, gönüllü sektöre destek, otobüslerde serbest geçiş sistemi, doğrudan bakım ödeneği, eve yemek hizmetleri, ekstra bakım evi, ölüm döşeği bakımı yerel yönetimler tarafından hizmet olarak sunulmaktadır (Taşcı, 2010a: 231-239).

Amerikan modeline bakıldığında dünyanın en masraflı sağlık sistemi ve yaygın bir huzurevi ağı görülmektedir. İsviçre de aynı çizgidedir (Kalaycı, 2011: 32).

Dünyadaki uygulamalar incelendiğinde, ülkemizde yaşlıya yönelik hizmetlere ayrılan kaynakların az, kurumsal kapasitenin yetersiz ve aile ya da toplumun desteğini öne çıkaran bir yapılanma içinde olduğu görülmektedir. Değişen ve dönüşen dünya sisteminin yalnızlaştırdığı yaşlı bireyler, azalan fiziksel ve bilişsel kapasiteleri, ekonomik kaynaklara ulaşmada yaşadıkları sıkıntılarına rağmen devletin destek ve korumasından da mahrum kaldıklarında, toplumun en kırılgan nüfusları arasında yerlerini alacağı açıktır (Ergin, 2016: 18).

Türkiye’de yaşlı nüfusun artması ve aile yapısının değişmesi sosyal politikaların da bu konularda şekillenmesi gerekliliğini doğurmuştur. Son zamanlarda yaşlılık ile ilgili politikalar oluşturulmaya çalışılsa da gelişmiş ülkelerle kıyas yapıldığında, yaşlılık konusundaki var olan düzenlemelerin yaşlıların sağlıklı ve aktif bir yaşam geçirmeleri için yeterli düzeyde olmadığı görülecektir (Arpacı, 2005: 38).

2.4.1. Gerontolojik Sosyal Hizmet

Sosyal hizmet alanı, insanların sağlık ve iyilik hallerinin geliştirilmesinde, başkalarına bağımlı olmalarının önlenmesinde ve kendilerine yeterli hale gelmelerinde, aile bağlarının güçlendirilmesinde, birey, aile ve grupların sosyal fonksiyonlarını başarıyla yerine getirebilmelerine rehberlik etmek amacıyla sosyal hizmet uzmanları ve diğer meslek elemanları tarafından gerçekleştirilen mesleki ve akademik etkinlikler bütünüdür ifade eden disiplinler arası bir çalışma alanıdır (Barker, 1999: 453, Akt: Danış, 2009: 71).

Sosyal hizmet uzmanları yaşlılara hizmet veren birçok kurumun önemli personelleri arasında yer almaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarının yaşlılara sunduğu hizmetlerin bir kısmı aracılık hizmeti, vakıa ve bakım yönetimi hizmetleri, aktif destek, birey ve aile danışmanlığı, yas danışmanlığı, yaşlı günlük bakım hizmetleri, kriz müdahalesi

hizmetleri, yaşlı koruyucu aile hizmetleri, destek ve terapi grupları, sürekli bakım, ulaşım ve barınma desteği, hastane ve huzurevlerinde sosyal hizmet olarak özetlenebilir (Zastrow, 2014: 672). Artan yaşlı nüfus, bu alanda yaşlılara yönelik yapılacak hizmetleri daha da önemli hale getirmiştir.

Yaşlıların refahına yönelik sosyal hizmet müdahalesi ve uygulamalarına gerontolojik sosyal hizmet denilmektedir. Gerontolojik sosyal hizmet, yaşlı bireylerin ve ailelerinin yaşam standardının korunması ve geliştirilmesi süreciyle ilgilidir. Bu sürece toplumsal yaşama aktif katılım ve ilgili sosyal politikaların oluşturulması da girmektedir (Duyan, 2000: 120). Bireylerin yaşlılığa hazırlanma sürecine ilişkin politikalarda ve yaşlılara sunulan sağlık hizmetlerinde yetersizlik, ekonomik yönden azalan gelire uyum, aile içinde değişen ve dönüşen roller, yaşlı hakları, yaşlıların aktif katılımı, hayat boyu öğrenme, boş zaman uğraşları, onurlu bir yaşam ve ölüm gibi konu ve sorunlar da gerontolojik sosyal hizmetin kapsama alanına girer (Onat, 2003: 72). Gerontoloji yaşlılığı ilgilendiren her şeyi bütünsel bir şekilde irdelemektedir (Tufan, 2016: 9-18).

Geriatrik sosyal hizmet ise; sosyal hizmetin uygulama alanlarından tıbbi sosyal hizmetin -mesleki rol ve işlevleri doğrultusunda- 65 yaş ve üzeri yaşlılara yönelik spesifik hizmet verdiği bir alt alanıdır. Bu alanda çalışan meslek elemanlarına da geriatrik sosyal hizmet uzmanı denilmektedir (Dölek, 2013: 282). Bu alanda çalışan sağlık profesyonelleri mezzo düzeyde; yaşlı ve ailesi için kaynakların ve olanakların bulunması ve bunlara ulaşılmasının sağlanması, mikro düzeyde; yaşlının ve yaşlıya bakım verenin problem çözme ve başa çıkma kapasitelerinin artırılması ve makro düzeyde de sosyal politika geliştirmek doğrultusunda çalışırlar (Beers 2000: 31, Akt: Dölek, 2013: 282).

Mikro düzey sistemle çalışan geriatrik sosyal hizmet uzmanı yaşlının kendisi, ailesi ve yakın çevresiyle birebir çalışır. Gerontolojik sosyal hizmet uzmanının yaşlıyla çalışırken yaşlının kendisinin ve gerektiğinde çevresindeki tüm sistemlerin birbirleriyle ilişkisini kurmak, düzenlemek, sürdürmek gibi tüm çalışmaları mezzo çalışmalardır. Makro düzeyde sistemle çalışma ise çevre, topluluk ve toplumda değişme ve gelişme yaratmayı hedefler. Müracaatçı ihtiyacı olan kaynaklara ulaşamıyorsa var olan kaynaklar ihtiyacı karşılamaya yetmiyorsa veya o konuda hiç kaynak yoksa sosyal hizmet müdahalesine ihtiyaç var demektir (Dölek, 2013: 285).

2.5. Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Sunulan Hizmetler

Osmanlı Devleti zamanında sosyal yardım ve hizmetlerin yerel bir özellik sergilediği görülür. Devletin son zamanlarında merkezileşme eğilimleri ile paralel olarak birçok yetki gibi sosyal alana yönelik hizmetler de merkezi olarak planlanmaya başlamıştır. Belediyeler bu ortamda hizmet sunumu için kendi bütçelerinin dışına taşmamak kaydıyla merkezi yönetime yardımcı birimler olarak düşünülmüştür. Belirlenen çerçevede belediyeler, sosyal hizmetleri kendi bütçeleri ve tercihleri doğrultusunda yerine getirmiş; mevcut hali, mevzuatla da desteklenmiştir (Kesgin, 2016: 327).

Cumhuriyetin ilk yıllarında sosyal yardım alanında belediyelere bazı görevler verilmiştir. 1930 yılında yürürlüğe giren 1580 Sayılı Belediye Kanunu ile belediyelere yaşlı ve engellilerin korunmasına ilaveten yaşlı evleri açma ve yönetme yükümlülüğünün getirilmesi ile farklı farklı şehirlerde aceze evleri, güçsüzler ve düşkünler yurdu, huzurevleri şeklinde yatılı yaşlı kuruluşları açılmıştır. Yine fakir ve muhtaç durumda olan vatandaşlar için de barınma evi ve yardım sandıkları düzenlenmiştir (Kesgin, 2013: 144).

Türkiye’de yaşlıya yönelik olarak kurumsal bakım hizmetinin temeli ilk olarak 1930 yılındaki yasal düzenleme ile atılır. Başlangıçta bu hizmeti gönüllü kuruluşlar, mahalli idareler ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı üstlenir. Bu kapsamda ilk huzurevi 1966’da Konya’da, ikincisi de Eskişehir’de açılır. Yaşlı nüfusa yönelik sosyal hizmet 1983 yılında kurulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’na devredilir ve bu hizmetler kurumun bir alt birimi olan Yaşlı Hizmetleri Daire Başkanlığı tarafından yürütülür (Ergin, 2016: 17).

1983 yılında kurulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) yerine 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) kurulmuştur. SHÇEK bünyesinde yer alan sosyal hizmet kuruluşları, 633 Sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile yeni kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlanmıştır.

2018 yılında yayımlanan Cumhurbaşkanlığı 1 No’lu Kararnamesi ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın adı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler ve Bakanlığı olarak değiştirilmiş, bakanlığın yeni teşkilat yapısı, görev ve yetkileri belirlenmiştir. Bu kanun hükmünde kararnamenin 2/d fıkrası “Engellilerin ve yaşlıların her türlü engel,

ihmal ve dışlanmaya karşı toplumsal hayata ayrımcılığa uğramadan ve etkin biçimde katılmalarını sağlamak üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, engellilere ve yaşlılara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak” şeklindedir (Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2018). Günümüzde Türkiye’de yaşlılara yönelik hizmetlerden sorumlu olarak merkezi yönetimde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı başlıca örgütlenme olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın yaşlılara verdiği hizmetlerde yetkili birim, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü’dür. Bu birim yaşlılara hizmette asli görevlidir. Adı geçen genel müdürlük SHÇEK döneminde ise ‘Yaşlı Hizmetleri Daire Başkanlığı’ olarak görev yapmıştır. Birimin en dikkat çeken görevi “yaşlılara yönelik sosyal hizmetlere ilişkin olarak ulusal düzeyde politika ve stratejilerin belirlenmesi çalışmalarını koordine etmek, belirlenen politika ve stratejileri uygulamak, uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek” şeklindedir (Çolak ve Özer, 2015: 120).

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2013 yılında Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı Uygulama Programı’nı hazırlamıştır. Bu planda yaşlılar ve kalkınma, yaşlılıkta sağlık ve refahın artırılması ve yaşlılıkta destekleyici ortamların sağlanması şeklinde üç temel öncelik belirlenmiştir. Hayat boyu bireyin gelişimi, kuşaklararası ilişkiler, toplum yaşlanması, kalkınma ilişkisi ve yaşlıların durumu üzerinde de durulmuştur (Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı Uygulama Programı, 2013). Bu öncelikler bakanlığın katılım, istihdam ve yaşam kalitesi konusuna önem verdiğini göstermektedir.

Bakanlık, yaşlılarla ilgili sosyal politikaların ulusal seviyede eşgüdümünden sorumludur. Yaşlıların yaş ayrımcılığına ve dışlanmaya uğramaları riskinin önüne geçme konusunda da aktif yaşlanma ve sosyal içerme politikalarının etkili olması beklenmektedir (Çolak ve Özer, 2015: 120).

Yaşlıya yönelik hizmetlerde hem merkezi hem de yerel yönetimlerin birçok uygulaması söz konusudur. Birbiriyle aynı olan hizmetleri olduğu gibi, farklılaşan hizmetleri de bulunmaktadır. Yaşlılara yönelik sunulan hizmetler -ister belediyeler

isterse merkezi yönetimler tarafından sunulsun- temelde benzer modelleri içermektedir. Bu kapsamda yaşlılara yönelik sunulan başlıca hizmetler; huzurevleri, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri, gündüzlü yaşlı merkezleri ve evde bakım hizmetleridir.

Yatılı bakımda ‘Huzurevleri’ öne çıkmaktadır. 60 yaş ve üzerindeki yaşlı kişilerin koruma, bakım, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kurulmuş olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Huzurevlerinde yaşlıların ihtiyaçları düşünülerek tasarlanmış yaşlı odaları, oturma odaları, yemek salonu, kafeterya, ibadet mekânları, uğraşı odaları, kuaför, terzi, kütüphane, revir gibi ortak kullanım alanları bulunmaktadır. Huzurevinde geçirilen günler, insan yaşamının geriye dönüşü olmayan son evresi olarak görülür ve bu özelliği nedeniyle de genellikle toplumda kolay kabul edilemez. Yaşlı bireyin huzurevine kendi isteği ile gitmesi veya evladı tarafından yerleştirilmesi farklı anlamlar taşımaktadır. Bireyin yıllardır alıştığı çevreden ve aile ortamından ayrılması, yeni bir çevreye uyum sağlamak durumunda kalması ve yeni tanıştığı insanlarla birlikte yaşamaya başlaması yaşlı birey açısından kabul edilmesi güç bir durumdur. Bu sebeplerle huzurevinde yaşamak sağlığı ve sosyal işlevselliği negatif etkileyen stresli bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Danış 2009: 75). Yaşlılığın getirdiği çeşitli sıkıntılarla uğraşmak zorunda kalan muhtaç yaşlılar için yine de en iyi seçenek huzurevleri olarak görünmektedir.

Aşağıdaki tabloda Mart 2019 tarihi itibarıyla Türkiye’deki huzurevlerinin sayı ve kapasiteleri belirtilmiştir.

Tablo 2.5.1: Türkiye’deki Huzurevleri Sayı ve Kapasiteleri

Huzurevleri	Sayı	Kapasite
TC. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı	144	14793
Diğer bakanlıklara bağlı	2	570
Belediyelere bağlı	22	3402
Dernek ve vakıflara bağlı	29	2454
Azınlıklara bağlı	5	508
Özel huzurevleri	192	10963
TOPLAM	394	32690

Kaynak: AÇSHB, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2019.

Tablo 2.5.1'den hareketle huzurevleri sayı ve kapasiteleri şu şekildedir: Türkiye'de toplamda 394 huzurevi bulunmaktadır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı 144, diğer bakanlıklara bağlı 2, belediyelere bağlı 22, dernek ve vakıflara bağlı 29, azınlıklara bağlı 5 ve özele ait 192 huzurevi bulunmaktadır. Türkiye'deki toplam huzurevi kapasitesinin 32690 olduğu görülmektedir.

Ayrıca Mart 2019 tarihi itibarıyla huzurevlerine bağlı olarak hizmet veren 41 Yaşlı Yaşam Evi'nde de 161 kişi hizmet almaktadır (Huzurevi Sayıları, 2019). Huzurevi sayı ve kapasitelerinden de anlaşılacağı üzere belediyelerin yaşlılara yönelik kurum bakımı hizmetleri oldukça sınırlıdır.

Yaşlılara yönelik sunulan diğer hizmetler ise şunlardır:

'Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi' yaşlıların hayatlarını sağlıklı ve güven içinde sürdürmeleri amacıyla rehabilitasyonlarının sağlandığı, tedavisi mümkün olmayanların ise devamlı olarak özel bakıma alındığı yatılı sosyal hizmet kuruluşları olarak geçmektedir (AÇSHB, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2019). Bakım hizmetlerinin iki grupta değerlendirilmesi mümkündür: Kurum bakımı ve evde bakım (Yerli, 2017: 1284).

Kurum bakımı kapsamındaki 'Özel Bakım' bulaşıcı hastalığı olmayan ve ruh sağlığı yerinde olan, yatağa bağımlı veya fiziksel ve zihinsel gerilemeleri sebebiyle özel ilgi, destek ve korumaya ihtiyaç duyan yaşlılara verilen hizmettir (AÇSHB, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2019). 'Evde Bakım' yalnızca yatağa bağımlı yaşlılara destek sağlayan; sağlık problemi, kronik hastalığı veya sakatlığı olan bireylere kendi evlerinde sunulan kısa veya uzun dönemli ve kapsamı geniş sağlık ve sosyal hizmetler bütünüdür (Ergin, 2016: 16).

2.5.1. Yaşlı Hizmetlerinde Yerel Yönetimlerin Yeri

Yerel yönetimler, yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamak üzere karar organları seçimiyle iş başına gelen kanunla kurulmuş kamu örgütleridir. Finansal ve yönetsel açıdan bağımsızlığa sahip olan bu kuruluşlar yatırım programlarını, bütçelerini kendileri yapar ve personellerini de kendileri atar (Çetin, 2010: 24).

Osmanlı İmparatorluğu'nda modern yerel yönetimlerin kuruluşu, Tanzimat reformlarıyla birlikte mümkün olmuştur. 19. yüzyıla kadar şehirler, klasik geleneksel yapı ile yönetilmiştir. Şehri yönetenler şehrin sakinleri değil, hükümdar adına onun memurlarıdır. İlk belediye teşkilatları liman şehirlerinde kurulmuştur. 1854'te İstanbul Şehremaneti kurulmuş ancak başarı sağlanamamıştır. Ardından 1858'de Galata-Beyoğlu semtlerinde kurulan belediyeler ve buradaki uygulamalar ilerleyen zamandaki modern belediyeciliğe örnek olmuştur. 1877'de çıkarılan Vilayetler Belediye Kanunu ile belediyeciliğin tüm ülkeye yayılması mümkün olmuştur. Tanzimatçı bürokratların eliyle gerçekleştirilen bu reformlar, gerçek anlamda yerel yönetim mantığı kazanamamıştır (Ortaylı, 2011: 123-134).

Cumhuriyetin ilk yıllarından İkinci Dünya Savaşı sonrasına kadar geçen süre zarfında belediyeler, kaynak yetersizliği nedeniyle istenilen seviyede olmasa da sosyal hizmetlerin sunumunda en önemli kurum olma fonksiyonlarını korumuşlardır (Ünal ve Cantürk, 2014: 41). Belediyelerin sosyal politikaları uygulamalarındaki etkinliği büyük oranda mali yapılarına ve merkezi yönetimin sağladığı imkanlara bağlıdır. Sosyal politikaların uygulanması konusunda yerel yönetimlerin merkezi yönetime kıyasla daha etkin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. (Ersöz, 2006: 760).

Merkezi hükümet tarafından planlanan sosyal politikalar, ağırlıklı olarak yerel yönetimler tarafından uygulanır. Halkın sorunlarını yerel yönetimlerin yerinde tespit edebilmesi ve erişebilme kolaylığı, yerel yönetimlerin önemini göstermektedir (Koçak, Arslan ve Eti, 2017: 119).

1930'lu yıllarda Türkiye'nin içinde bulunduğu zorlayan ekonomik şartlar ve Türk sosyokültüründe var olan yaşlıya sahip çıkma tarzı yerel yönetimleri yaşlı hizmetlerinde yatılı bakım konusunda hizmet vermeye yöneltmiştir. Merkezi yönetimin ilk olarak 1966 yılında Konya'da açtığı huzurevi hizmetine kadar, yerel yönetimler 6 ayrı şehirde yataklı bakım kurumları açarak Cumhuriyet döneminin öncüleri olmuşlardır. Korunmaya muhtaç yaşlıya sahip çıkmanın gereklilik olduğu düşüncesi ve bu gerekliliğin ve yaşlıya yönelik hizmetin ancak yataklı bakım üniteleri yoluyla karşılanabileceği algısı hizmet çeşitliliğini sınırlandırmıştır (AÇSHB, 2019).

1982 Anayasası'nda yönetim bir bütün olarak ifade edilir. Yönetimin bütünlüğü ilkesi çerçevesinde faaliyetlerin eşgüdüm içerisinde gerçekleştirilmesi esastır. Merkezi yönetimin hem merkez hem taşra ve yerel yönetim birimlerinin faaliyetleri ile birbirini tamamlamaları esastır. Yaşlıya yönelik hizmetlerde her yönetim biriminin benzer ya da farklı görevleri olması eşgüdüm konusunu daha önemli hale getirmektedir (Çolak ve Özer, 2015: 119).

Sosyal hizmet konusunda farklı kurum ve kuruluşların aynı ya da benzer yetkilere sahip olmaları ve birbirine benzer hizmetleri aralarında organize olamadan mükerrere düşerek yerine getirmeleri uzunca bir süredir eleştirilmektedir. Bu sorunun sosyal hizmetlerin belediyelere devriyle bir dereceye kadar çözümleneceği düşünülmektedir (Kesgin, 2016: 337).

Yerel yönetimlerde yaşlıya yönelik hizmetlerin arka planında, 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7. maddesinde toplumun her kesimine yönelik özellikle yaşlı, engelli, kadın ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek görev ve sorumluluk olarak belirtilmiş olduğu görülür. 5393 Sayılı Belediye Kanununun 14. maddesinde de mahalli müşterek özellik göstermesi koşuluyla, belediyelerin sosyal yardım ve hizmetler alanında sınırlama olmadan her türden hizmeti verebilmesinin yolu açılmıştır (Kesgin, 2013: 146).

Yaşlı insanların çeşitli ihtiyaçlarına yönelik, örneğin; yatılı kurum bakımı sunmak, sağlık yardımında bulunmak, teknik malzeme sağlamak ve ayrıca gıda, giyim ve ulaşım gibi hizmetlerden yararlanmaya yönelik ayni ve nakdi yardımlar ile çeşitli sosyal faaliyetlerin gerçekleştirilmesi noktasında belediyelerin görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Yaşlıların gündelik yaşamdan soyutlanmadan yaşayabilmeleri için yerel yönetimlerin sağlayacakları başlıca hizmet alanları; fiziksel erişilebilirliğin sağlanması, barınma ve dolaylı gelir desteği, evde bakım servisleri, gündelik yaşama aktif katılım olarak sayılabilir (Ünal ve Cantürk, 2014: 44). Belediyeler yaşlılara yönelik hizmetlerde sosyal yardımları öncelemektedir. Her ne kadar sosyal kültürel faaliyetler, evde bakım hizmetleri ve ulaşım gibi konularda yardımcı olursa da hizmetler muhtaç yaşlılara yönelik ayni ve nakdi yardım olarak ağırlık kazanmaktadır (Karakuş, 2019: 326).

Yerel yönetimlerin yaşlıların karar verme süreçlerine katılması konusunda da aktif olması beklenmektedir. Kent konseyleri bünyesinde yaşlı meclisleri oluşturularak,

bahsi geçen karar verme süreçlerine katılım sağlanabilir (olak ve zer, 2015: 120). Ancak kent konseylerine yönelik farklı bir görüşler de vardır. Kent konseylerinin çoğu yerde katılımcıların kişisel tatmin yerleri veya politik söylem arenaları haline geldiği görülmekte ve ynetimdekilerin bazı kararları için meşruiyet sağlama aracı olduğu bilinmektedir (Danış, 2007: 58-59, Akt: Efe ve Szer, 2015: 90).

Günümüze yakın zamanda çıkarılan kanunlarla belediyelerin sosyal yardım ve sosyal hizmet konularında herhangi bir sınırlandırmayla karşılaşmadan hizmet yapabilmesinin n açılmıştır (Kesgin, 2016: 329).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırma yöntemi ele alınmaktadır. Araştırmanın modeli, araştırma evreni, araştırma örnekleme, veri toplama araçları, araştırmada kullanılan ölçek ve veri çözümleme teknikleriyle ilgili ayrıntılı bilgiler bu bölümde yer almıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

İstanbul'un 39 ilçesini kapsayan 'Yerel Yöneticilerin Yaşlıya Bakış Açılarının Değerlendirilmesi: İstanbul Örneği' başlıklı bu araştırmada konunun kapsamlı ve derinlemesine ele alınabilmesi amacıyla nicel ve nitel yöntemler bir arada kullanılmıştır.

Nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı araştırmalara karma araştırmalar denilmektedir. Bu araştırmalarda yöntemler birbirini destekliyorsa araştırma deseni zenginleştirilmiş desen olarak adlandırılır (Gürbüz ve Şahin, 2015: 103).

Araştırmacı tarafından geliştirilen 'Yaşlıya Bakış Açısı Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu' toplam 30 sorudan oluşmaktadır. Katılımcıların demografik bilgileri, yaşlılığa bakış açısı ve ilçe belediyelerinde sunulan yaşlı hizmetlerini belirlemeye yönelik soruları içermektedir.

Bu araştırmada nicel araştırma desenlerinden tarama modeli esas alınmıştır. Evrenin büyüklüğü ve konuya uygunluk nedeniyle genel tarama araştırmaları kapsamında katılımcıların demografik bilgileri, yaşlılık kavramına bakışı ve yaşlılara yönelik ne gibi hizmetler sundukları bağlamında elde edilen bilgiler sınıflandırılmıştır.

Araştırmanın nitel boyutunda ise yaşlı hizmetlerinden sorumlu müdürlerin yaşlılık ve yaşlı hizmetleri ile ilgili fikir ve önerileri tümevarım yaklaşımı ile betimsel olarak analiz edilmiştir. Nitel araştırmanın asıl amacı, söz konusu olgu ile ilgili gerçekçi ve betimsel tablonun ortaya konulmasıdır (Gürbüz ve Şahin, 2015: 377).

Genel tarama araştırmalarında katılımcıların belli konulardaki fikir, davranış, beklenti ve tutumları tespit edilmeye çalışılır ve bu araştırmalar tanımlayıcı amaçlı yapılır. Araştırmacı toplamış olduğu verileri frekans ve yüzde gibi tanımlayıcı

istatistikler kullanarak rapor haline getirir. Sosyal gerçeğin ardında yatan sebeplerin anlaşılmasına çalışıldığı ve gözlem, görüşme gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanılarak derinlemesine içerik analizinin yapıldığı araştırmalar ise nitel yönelimli olarak adlandırılır (Gürbüz ve Şahin, 2015: 105).

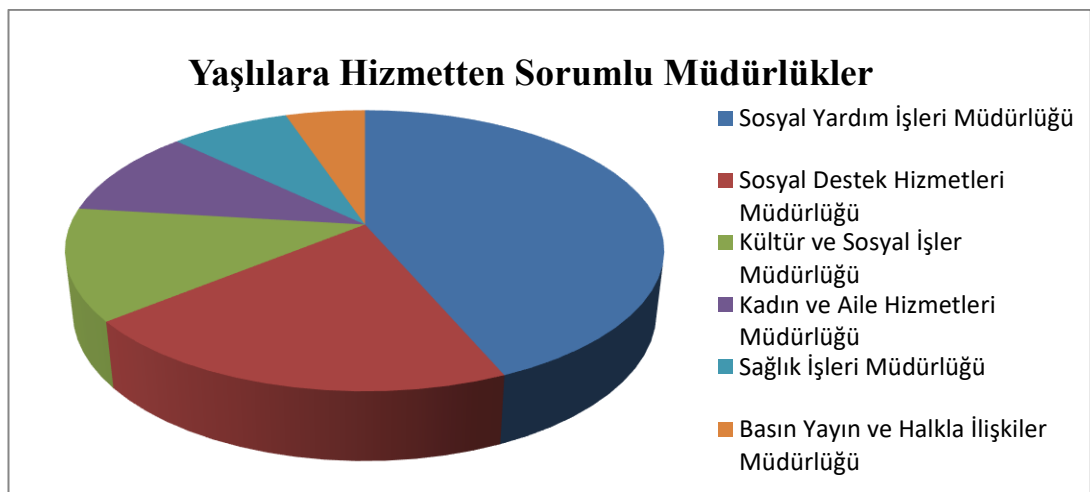
3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'nin 81 ilindeki toplam 957 ilçe belediyesi oluşturmaktadır. Ancak evrenin büyüklüğü, alan araştırmasının niteliği ve olanakları dikkate alındığında, araştırmanın örneklemini -amaçlı örneklem kapsamında- İstanbul ilindeki ilçe belediyeleri ile sınırlandırılmıştır.

Alan araştırması kapsamına giren İstanbul'un toplam 39 ilçe belediyesinde sosyal hizmetlerden sorumlu yöneticilerle görüşme yapılmıştır. Çeşitli sebeplerle müdürlere ulaşamadığı takdirde ilgili müdürlükte çalışan birim şefi ve meslek elemanı ile araştırma tamamlanmıştır.

Yaşlılara yönelik hizmetler 17 belediyede Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü, 8 belediyede Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü, 5 belediyede Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, 4 belediyede Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, 3 belediyede Sağlık İşleri Müdürlüğü, 2 belediyede Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Araştırma kapsamında 32 müdür, 5 birim şefi, 1 meslek elemanı, 1 diğer (proje sorumlusu) ile görüşülmüştür.

Şekil 3.2.1: Yaşlılara Hizmetten Sorumlu Müdürlükler

İstanbul'un kendine özgü zaman kullanımı, ulaşım güçlüğü ve ekonomik zorluğuna rağmen, nitelikli bir sonuca ulaşmak için araştırma grubuna bütün ilçeler dâhil edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış bir form kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları araştırmacının başlıkları önceden belirlemesiyle görüşme esnasında araştırmacıya ve katılımcıya kısmi serbestliğin sağlandığı formlardır. Böylece araştırmacı hem görüşme rehberi doğrultusunda ilerler hem de gerek görüldüğünde derinlemesine cevaplara erişim imkânı sağlar (Gürbüz ve Şahin, 2015:182).

Yaşlıya Bakış Açısı Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu araştırmacı tarafından ilgili literatür taranarak ve gerekli okumalar yapılarak tasarlanmıştır. Hem nicel hem nitel özellikli, iki veya daha fazla seçenekli ve açık uçlu sorulardan oluşmaktadır.

3.3.1. Yaşlıya Bakış Açısı Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin alandaki yetkinlikleri, görüş ve önerilerini belirlemek için oluşturulmuş soru formudur. Üç kısım ve toplam 30 sorudan oluşmaktadır.

Bu formun ilk kısmında araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının (katılımcıların) sosyo-demografik bilgilerine yönelik sorulara yer verilmiştir.

Ardından katılımcıların yaşlıyı nasıl tanımladığı, çalıştığı kurumun yaşlı hizmetleri, yaşlı nüfusu bilgileri, yaşlılıkla ilgili bireysel ya da kurumsal çalışmalar ve yaşlı farkındalığı ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

Son bölümde ise katılımcıların yaşlılık ve sosyal hizmet perspektifi, Türkiye'deki yaşlı hizmetlerine bakış açısı, yaşlı hizmetlerinin planlanması, merkezi idare ve yerel sosyal hizmetlerle ilgili değerlendirmelere ek olarak sosyal hizmetlerde etkinlik ve verimlilik için neler yapılabileceğine ilişkin fikirlerin alınması için açık uçlu sorularla form tamamlanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Yaşlıya Bakış Açısı Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunun uygulanması için İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden etik kurul onayı alınmıştır. Bu form, 2017-2018 yıllarını kapsayan toplamda 8 aylık bir zaman diliminde katılımcılara uygulanmıştır.

İlçe belediyelerinde kimlerle görüşme yapılacağı ile ilgili olarak belediyelerin internet sitelerine girilerek ya da bizzat telefonla aranarak ön araştırma yapılmıştır. Araştırmaya katılması uygun olan müdürlerden telefon ya da mail yoluyla kendilerinin uygun olduğu bir tarih için randevu alınarak görüşmeye gidilmiştir. Verilerin toplanmasında nitel veri toplama tekniği olan ve derinlemesine analize imkân tanıyan yüz yüze görüşme yolu tercih edilmiştir. Bu sayede mümkün olduğunca ayrıntılı ve derinlemesine veri toplanmıştır.

Görüşme formu uygulanmadan önce katılımcılar görüşme içeriği ile ilgili bilgilendirilmiş olup form, gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanmıştır. Uygulama esnasında katılımcıların araştırma ile ilgili soruları cevaplanmıştır. Formda yer alan sorular katılımcılara, yazılı ve sözlü olarak ifade edilmiş, ses kaydı alınmadan araştırmacı tarafından görüşme esnasında yazıya aktarılmıştır.

İlçe belediyelerinde sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerden bazılarında hiç ulaşılamamış (2 kişi), araştırmanın eksik kalmaması için ilgili müdürlüklerin birim şefleri ile görüşme yapılmıştır. Bazı müdürlere ise (2 kişi), randevu alınmasına ve görüşmeye gidilmesine rağmen ulaşılamamıştır. Randevu verip görüşmeyen müdürlere araştırmanın tam olması için belediye başkan yardımcısı referansı ile tekrar gidilmiştir. Sadece 1 ilçe belediyesinde müdür “Bahsettiğiniz araştırmanın proje olduğunu düşünmüştüm, sizin araştırmanızla ilgilenmiyorum” (7 numaralı ilçe belediyesi) gerekçesiyle görüşmeyi reddedip proje sorumlusuna yönlendirmiştir.

En kısa 35 dakika en uzun 2 saat 45 dakika süren yüz yüze görüşmelerle saha araştırması tamamlanmıştır. Araştırma kapsamındaki müdürlerin çalışma temposu, görüşmelerin 8 ay gibi bir sürede tamamlanması sonucunu doğurmuştur.

Çalışmada yer alan ilçe belediyelerinin ve müdürlerin ismi etik ilkeler gereği verilmemiş olup, çeşitli özellikler esas alınarak (görüşme sırası veya harf sırası gibi) kodlama yapılmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırma kapsamında uygulanan formdan elde edilen verilerin istatistiksel değerlendirmesi IBM SPSS (Statistical Package for Social Science) 24.0 istatistik paket programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin analizi tanımlayıcı istatistik kapsamında yapılmış olup frekans ve yüzde analizleri hesaplanmış bazı çok seçenekli sorularda ortalama sıralama-ranks belirlenmiş ve kavram analizi yapılmıştır.

Katılımcıların yarı yapılandırılmış görüşme formundaki 10, 28, 29 ve 30 numaralı açık uçlu sorulara vermiş olduğu cevaplar araştırmacı tarafından görüşme esnasında not alınmıştır. Verilen cevaplarda anlam olarak birbirine yakın olanlar kategorilere ayrılmıştır. Son olarak açık uçlu sorularla ilgili betimsel analize yer verilmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgular tablo, grafik ve şekillerle açıklanmıştır. Katılımcılardan elde edilen bilgiler arasında karşılaştırılmaya elverişli bulgular çok fazla olmadığından özellikle farklılaşan bulgular vurgulanmıştır. Katılımcılara uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formunda bazı soruların birden fazla seçeneği işaretlemeye imkân tanınması nedeniyle, oluşturulan tablo ve grafiklerde toplam sayılar farklılık gösterebilmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde saha araştırmasının sonunda elde edilen bulguların analizine yer verilmiştir. Yaşlıya Bakış Açısı Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu üç bölümden oluşmaktadır. Öncelikle araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının (katılımcıların) sosyo-demografik bilgilerine yer verilmiştir; ardından katılımcıların yaşlılığı nasıl tanımladığı, çalıştığı kurumun yaşlı hizmetleri, yaşlı nüfusu bilgileri, yaşlılarla duygudaşlık (empati), yaşlılıkla ilgili bireysel ya da kurumsal çalışmalar ve yaşlı farkındalığı analiz edilmiş; son bölümde ise katılımcıların yaşlı ve sosyal hizmet perspektifi, Türkiye’deki yaşlı hizmetlerine bakış açısı, yaşlı hizmetlerinin planlanması ve sosyal hizmetlerde etkinlik ve verimlilik için neler yapılabileceğine ilişkin veriler üzerinde durulmuştur.

4.1. Demografik Bilgiler

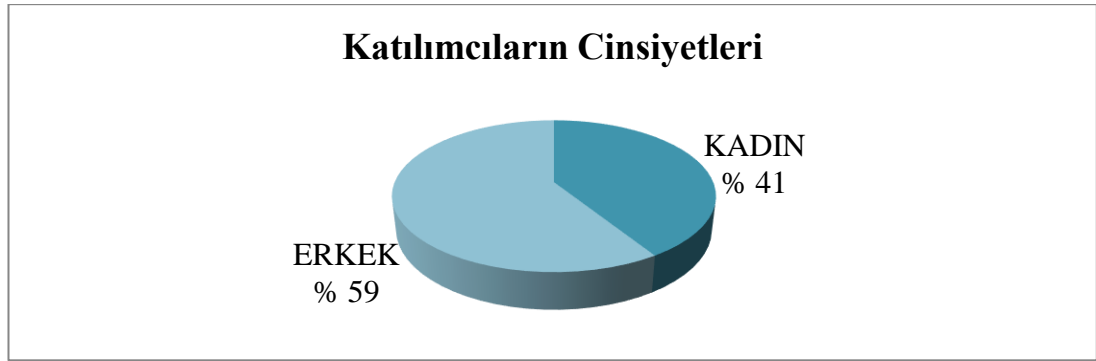
Araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının demografik bilgilerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.1.1: Katılımcıların Yaşları

Yaş Aralıkları	<i>f</i>	%
21-30	4	10,3
31-40	15	38,5
41-50	9	23,1
51-60	10	25,6
61 ve üstü	1	2,6
Toplam	39	100,0

Tablo 4.1.1’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerden, ilgili bölüm şeflerinden ve meslek elemanlarından 4’ü (% 10,3) 21-30 yaş, 15’i (% 38,5) 31-40 yaş arasında, 9’u (% 23,1) 41-50 yaş arasında, 10’u (% 25,6) 51-60 yaş arasında, 1’i (% 2,6) 61 yaş üstü kategorisinde yer almaktadır.

Şekil 4.1.1: Katılımcıların Cinsiyetleri

Şekil 4.1.1’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerden, ilgili bölüm şeflerinden ve meslek elemanlarından 16’sı (% 41) kadın, 23’ü (% 59) erkektir.

Tablo 4.1.2: Katılımcıların Medeni Durumu

Medeni Durum	<i>f</i>	%
Bekâr	4	10,3
Evli	35	89,7
Toplam	39	100,0

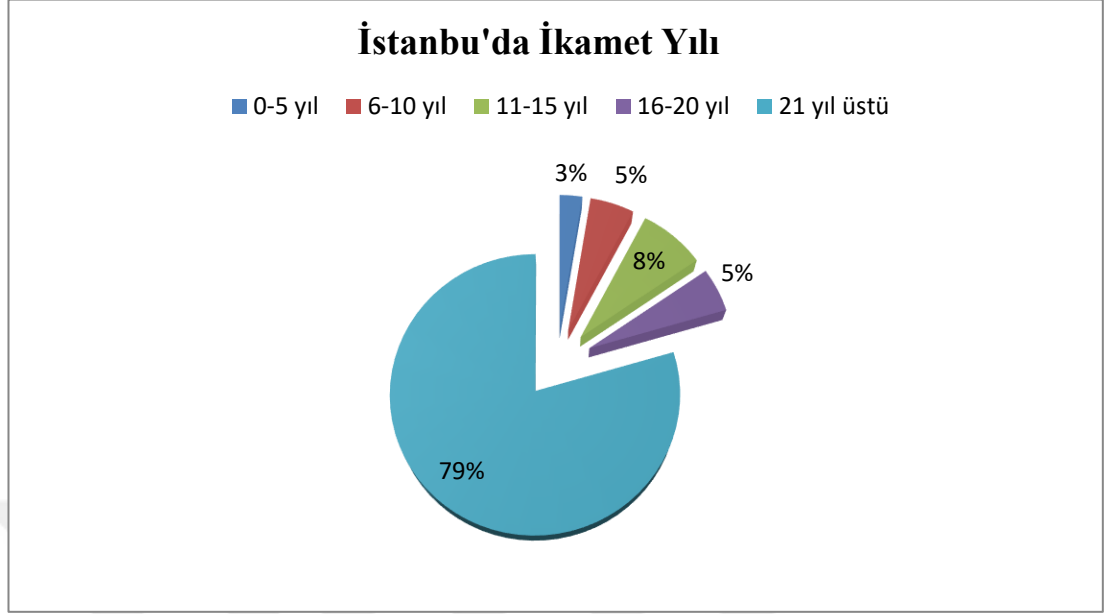
Tablo 4.1.2’den hareketle araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerden, ilgili bölüm şeflerinden ve meslek elemanlarından 4’ü (% 10,3) bekâr, 35’i (% 89,7) evlidir.

Tablo 4.1.2.1: Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumu

Çocuk Sahibi Olma Durumu	<i>f</i>	%
Evet	32	82,1
Hayır	7	17,9
Toplam	39	100,0

Tablo 4.1.2.1’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerden, ilgili bölüm şeflerinden ve meslek elemanlarından 32’si (% 82,1) çocuk sahibi, 7’si (% 17,9) ise çocuk sahibi değildir.

Şekil 4.1.2: Katılımcıların İstanbul'da İkamet Yılı

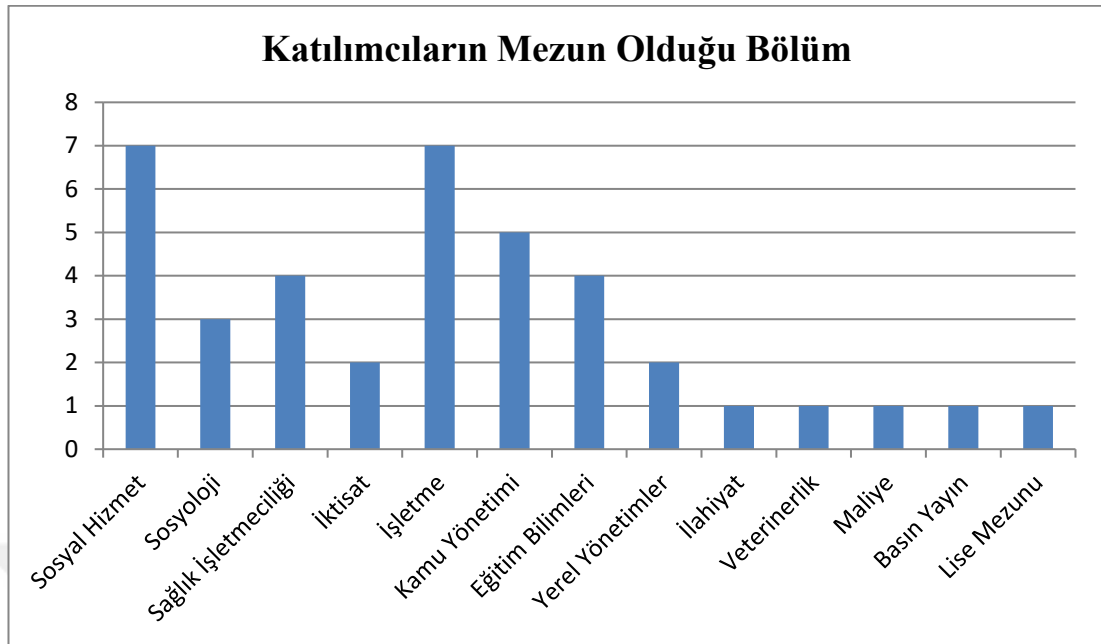
Şekil 4.1.2'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerden, ilgili bölüm şeflerinden ve meslek elemanlarından 1'inin (% 2,6) İstanbul'da ikamet yılı 0-5 yıl arasındadır. 2'sinin (% 5,1) İstanbul'da ikamet yılı 6-10 yıl arasındadır. 3'ünün (% 7,7) İstanbul'da ikamet yılı 11-15 yıl arasındadır. 2'sinin (% 5,1) İstanbul'da ikamet yılı 16-20 yıl arasındadır. 31 kişinin ise (% 79,5) İstanbul'da ikamet yılı 21 yıl ve üzerindedir.

Tablo 4.1.3: Katılımcıların Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	<i>f</i>	%
Lise	1	2,6
Üniversite	30	76,9
Yüksek Lisans	6	15,4
Doktora	2	5,1
Toplam	39	100,0

Tablo 4.1.3'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerden, ilgili bölüm şeflerinden ve meslek elemanlarından 1'i (% 2,6) lise mezunudur. 30'u (% 76,9) üniversite mezunudur. 6'sı (% 15,4) yüksek lisans mezunudur. 2'si ise (% 5,1) doktora mezunudur.

Şekil 4.1.3: Katılımcıların Mezun Olduğu Bölüm

Şekil 4.1.3'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürler, ilgili bölüm şefleri ve meslek elemanlarının üniversiteden mezun olduğu bölümler şu şekildedir: 7'si (% 17,9) sosyal hizmet mezunudur. 3'ü (% 7,7) sosyoloji mezunudur. 4'ü (% 10,3) sağlık işletmeciliği mezunudur. 2'si (% 5,1) iktisat mezunudur. 7'si (% 17,9) işletme mezunudur. 5'i (% 12,8) kamu yönetimi mezunudur. 4'ü (% 10,3) eğitim bilimleri mezunudur. 2'si (% 5,1) yerel yönetimler mezunudur. 1'i (% 2,6) ilahiyat mezunudur. 1'i (% 2,6) veterinerlik mezunudur. 1'i (% 2,6) maliye mezunudur. 1'i (% 2,6) basın yayın mezunudur. 1'i de (% 2,6) lise mezunudur.

Tablo 4.1.4: Katılımcıların Sosyal Hizmetler Alanındaki Çalışma Yılı

Sosyal Hizmetler Alanındaki Çalışma Yılı	<i>f</i>	%
0-5 yıl	18	46,2
6-10 yıl	10	25,6
11-15 yıl	7	17,9
16-20 yıl	1	2,6
21 yıl üstü	3	7,7
Toplam	39	100,0

Tablo 4.1.4'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerden, ilgili bölüm şeflerinden ve meslek elemanlarından 18'inin (% 46,2) sosyal hizmetlerdeki çalışma yılı 0-5 yıl arasındadır. 10'unun (% 25,6) sosyal hizmetlerdeki çalışma yılı 6-10 yıl arasındadır. 7'sinin (% 17,9) sosyal hizmetlerdeki çalışma yılı 11-15 yıl arasındadır. 1'inin (% 2,6) sosyal hizmetlerdeki çalışma yılı 16-20 yıl arasındadır. 3 kişinin ise (% 7,7) sosyal hizmetlerdeki çalışma yılı 21 yıl ve üzerindedir.

4.2. Yaşlıya Bakış Açısı

Anketin bu bölümünde araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının (katılımcıların) yaşlıyı nasıl tanımladığı, çalıştığı kurumun yaşlı hizmetleri, yaşlı nüfusu bilgileri, yaşlılarla duygudaşlık (empati), yaşlılıkla ilgili bireysel ya da kurumsal çalışmalar ve yaşlı farkındalığına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Yaşlılık ve huzurevi sorularında ise ortalama sıralama-ranks yorumlanmıştır.

Tablo 4.2.1: İlgili Müdürlüklerde Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanı Sayısı

Sosyal Hizmet Uzmanı Sayısı	<i>f</i>	%
0	8	20,5
1	8	20,5
2	10	25,6
3	2	5,1
4 ve üzeri	11	28,2
Toplam	39	100,0

Tablo 4.2.1'de görüldüğü üzere araştırmaya dâhil olan ilçe belediyelerinin 8'inde (% 20,5) hiç sosyal hizmet uzmanı çalışmamaktadır. 8'inde (% 20,5) 1'er sosyal hizmet uzmanı çalışmaktadır. 10'unda (% 25,6) 2'şer sosyal hizmet uzmanı çalışmaktadır. 2'sinde (% 5,1) 3'er sosyal hizmet uzmanı çalışmaktadır. Sosyal hizmet uzmanı sayısının 4 ve üzeri olduğu ilçe belediye sayısı ise 11'dir. (% 28,2) Bazı ilçe belediyelerinde sosyal hizmet uzmanı rakamına, ön lisans ve lisans düzeyinde eğitimi devam eden personel de dâhil edilmiştir.

Tablo 4.2.2: Katılımcılara Göre Yaşlılığın Başlangıcı

Yaşlılığın Başlangıcı	<i>f</i>	%
60 yaş ve üzeri	7	17,9
65 yaş ve üzeri	15	38,5
70 yaş ve üzeri	12	30,8
75 yaş ve üzeri	3	7,7
80 yaş ve üzeri	2	5,1
Toplam	39	100,0

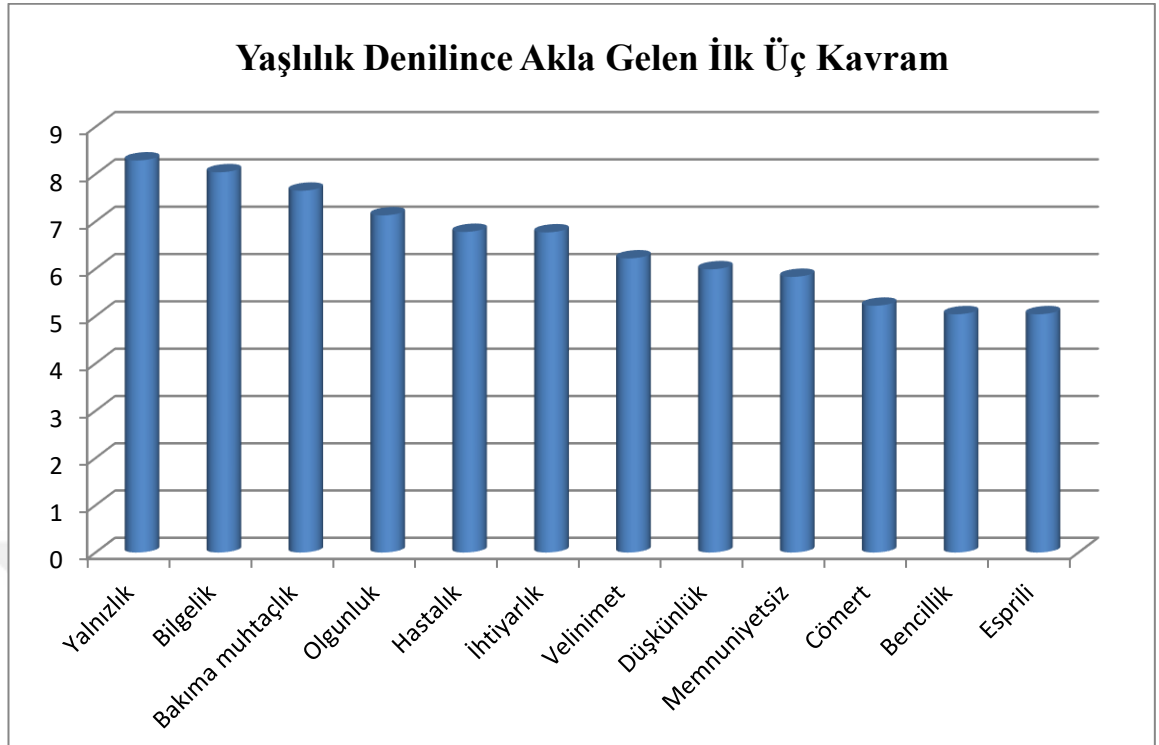
Tablo 4.2.2’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının 7’si (% 17,9) 60 yaş ve üzerini yaşlı olarak kabul etmektedir. 15’i (% 38,5) 65 yaş ve üzerini yaşlı olarak kabul etmektedir. 12’si (% 30,8) 70 yaş ve üzerini yaşlı olarak kabul etmektedir. 3’ü (% 7,7) 75 yaş ve üzerini yaşlı olarak kabul etmektedir. 2’si (% 5,1) 80 yaş ve üzerini yaşlı olarak kabul etmektedir.

Tablo 4.2.3: Yaşlılık ve Yaşlı Kavramlarının Tanımlanışı

Yaşlılık nedir?	<i>f</i>	%
Ruhsal ve fiziksel olarak ileri bir evre	11	28,2
Hayattan beklentisi kalmamış kişi	3	7,7
Bakıma muhtaç ve yalnız kişi	13	33,3
Önlenemez bir dönem, güçten düşme	5	12,8
Tecrübenin aydınlattığı güzel ve anlamlı bir dönem	7	17,9
Toplam	39	100,0

Tablo 4.2.3’te görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının “Yaşlılık nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir: 11 kişi (% 28,2) yaşlılığı ruhsal ve fiziksel olarak ileri bir evre olarak tanımlamaktadır. 3 kişi (% 7,7) yaşlılığı hayattan beklentinin kalmaması olarak tanımlamaktadır. 13 kişi (% 33,3) yaşlılığı bakıma muhtaçlık ve yalnızlık olarak tanımlamaktadır. 5 kişi (% 12,8) yaşlılığı önlenemez bir dönem ve güçten düşülen bir evre olarak tanımlamaktadır. 7 kişi (% 17,9) yaşlılığı tecrübenin aydınlattığı güzel ve anlamlı bir dönem olarak tanımlamaktadır.

Şekil 4.2.1: Yaşlılık Denilince Akla Gelen İlk Üç Kavram

Şekil 4.2.1’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının “Yaşlılık denilince aklınıza gelen ilk üç kavram nedir?” sorusuna verdikleri cevaplarda üç kavramın ön plana çıktığı görülmektedir. Yığılım 1. sırada 8,29 puanla ‘Yalnızlık’ kavramındadır. 2. sırada 8,04 puanla ‘Bilgelik’ kavramındadır. 3. sırada 7,65 puanla ‘Bakıma muhtaçlık’ kavramındadır. Bir diğer deyişle katılımcıların 1., 2. ve 3. sıra olması fark etmeksizin yaşlılık denildiğinde ilk üç kavram içerisinde akıllarına en çok ‘Yalnızlık’ ‘Bilgelik’ ‘Bakıma muhtaçlık’ kavramları gelmektedir.

Tablo 4.2.4: Yaşlılık Denilince Akla Gelen İlk Üç Kavram

Ki-Kare Test İstatistikleri

N	253	Yalnızca bu soru için şu çözümleme yapılabilir:
Kendall's W ^a	,028	H0: Katılımcıların yaşlılık tanımlarındaki ilk üç kavram konusunda benzerlikler yoktur.
Ki Kare	21,236	H1: Katılımcıların yaşlılık tanımlarındaki ilk üç kavram konusunda benzerlikler vardır. P değeri
df	3	
p değeri	,000	

0,05’ten küçük olduğu için H1 hipotezi geçerlidir. P<0.05 – H1 kabul.

Katılımcıların birbirine benzeşen cevaplar vermeleri H1 hipotezini doğrulamaktadır.

Tablo 4.2.5: Yaşlıların En Çok İhtiyaç Duydukları İlk Üç Konu

İlk Üç Konu	Ortalama Sıralama
Sevgi ve şefkat	7,54
Sağlık-bakım	7,08
Sosyal hayata ihtiyaç	6,38
Huzur	5,95
Çocuk ve torunlarla birlikte olma	5,85
Düzenli gelir	5,51
Diğer	4,49
Gündelik işler	4,21
Sağlıklı beslenme	4,00
Huzurevi	4,00

Tablo 4.2.5'ten hareketle araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının “Yaşlıların en çok ihtiyaç duydukları ilk üç konu nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar çok farklılaşmakla birlikte üç kavramın ön plana çıktığı görülmektedir. Yığılım 1. sırada 7,54 puanla ‘Sevgi ve şefkat’ konusudur. 2. sırada 7,08 puanla ‘Sağlık-bakım’ konusudur. 3. sırada 6,38 puanla ‘Sosyal hayata ihtiyaç’ konusudur. Bir diğer deyişle katılımcıların 1, 2 ve 3. sıra olması fark etmeksizin yaşlıların ihtiyaç duydukları öncelikli konular ‘Sevgi ve şefkat’ ‘Sağlık-bakım’ ve ‘Sosyal hayata ihtiyaç’ konularıdır. Yaşlıların en çok ihtiyaç duydukları konulara ‘Diğer’ başlığı altında şu cevaplar verilmiştir: Bir işe-meşguliyyete sahip olma, ilgi görme-kendisi ile ilgilenilme, çevresi tarafından kabul görme ve bakım sigortasının olması.

Tablo 4.2.6: Yaşlıların En Çok İhtiyaç Duydukları İlk Üç Konu**Ki-Kare Test istatistikleri**

Ki-Kare Test istatistikleri		Yalnızca bu soru için şu çözümlene yapılabilir:
N	253	H0: Katılımcıların yaşlıların ihtiyacı olan ilk üç konu görüşlerinde benzerlikler yoktur.
Kendall's W ^a	,028	H1: Katılımcıların yaşlıların ihtiyacı olan ilk üç konu görüşlerinde benzerlikler vardır. P değeri 0,05'ten küçük olduğu için H1 hipotezi geçerlidir. P<0.05 – H1 kabul.
Ki Kare	21,236	
df	3	
p değeri	,000	

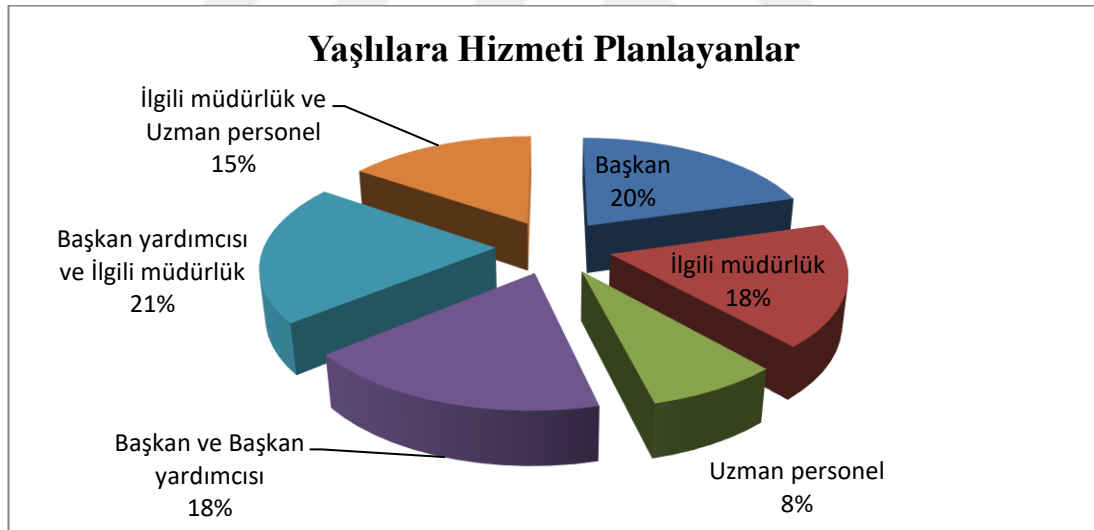
Katılımcıların yaşlıların ihtiyacı olduğunu düşündükleri konuların birbirine yakın olması H1 hipotezini doğrulamaktadır.

Tablo 4.2.7: Yaşlıya Hizmetten Sorumlu Olma Durumu

Yaşlıya Hizmetten Sorumlu Olma Durumu	f	%
Merkezi yönetim	20	51,3
Yerel yönetim	18	46,2
Sivil toplum kuruluşları	1	2,6
Toplam	39	100,0

Tablo 4.2.7’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının “Yaşlıya hizmetten kim sorumlu olmalıdır?” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir: 20 kişi (% 51,3) merkezi yönetimin sorumlu olması gerektiği düşüncesindedir. 18 kişi (% 46,2) yerel yönetimin sorumlu olması gerektiği düşüncesindedir. 1 kişi (% 2,6) yaşlıya hizmette sivil toplum kuruluşlarının ön plana çıkması gerektiği düşüncesindedir.

Şekil 4.2.2: İlgili Müdürlükte Yaşlılara Hizmeti Planlayanlar

Şekil 4.2.2’den hareketle araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının “Yaşlılara hizmeti kim planlamaktadır?” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir: 8 kişi (% 20,5) yaşlılara hizmetin belediye başkanı tarafından planlandığını ifade etmiştir. 7 kişi (% 17,9) yaşlılara hizmetin ilgili müdürlük tarafından planlandığını ifade etmiştir. 3 kişi (% 7,7) yaşlılara hizmetin uzman personel tarafından planlandığını ifade etmiştir.

7 kişi (% 17,9) yaşlılara hizmetin belediye başkanı ve başkan yardımcısı tarafından planlandığını ifade etmiştir. 8 kişi (% 20,5) yaşlılara hizmetin başkan yardımcısı ve ilgili m¼d¼rl¼k tarafından planlandığını ifade etmiştir. 6 kişi (% 15,4) yaşlılara hizmetin ilgili m¼d¼rl¼k ve uzman personel tarafından planlandığını ifade etmiştir.

Tablo 4.2.8: İlçe Belediyelerinin Yaşlılara Sunduğu Hizmetler

Sunulan Hizmetler	<i>f</i>	%
Yaşlı Hizmet Merkezi	1	2,6
Evde Bakım	5	12,8
Huzurevi ve Evde Bakım	3	7,7
Evde Bakım ve Diğer	17	43,6
Diğer	6	15,4
Hizmet yok	7	17,9
Toplam	39	100,0

Tablo 4.2.8'den hareketle araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu m¼d¼rlerin, ilgili b¼l¼m şeflerinin ve meslek elemanlarının “Yaşlılara ne gibi hizmetler sunulmaktadır?” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir: 1 kişi (% 2,6) alıştığı ilçe belediyesine ait yaşlı hizmet merkezinin olduğunu ifade etmiştir. 5 kişi (% 12,8) yaşlılara evde bakım hizmetinin verildiğini ifade etmiştir. 3 kişi (% 7,7) yaşlılara hem huzurevi hem de evde bakım hizmetinin sunulduğunu ifade etmiştir. 17 kişi (% 43,6) yaşlılara evde bakım ve diğer hizmetlerin olduğunu ifade etmiştir. 6 kişi (% 15,4) yaşlılara diğer hizmetlerin verildiğini ifade etmiştir.

Bahsi geçen diğer hizmetler şunlardır: K¼lt¼rel ve sosyal etkinlikler-geziler, Alzheimer merkezi, g¼nd¼z bakım rehabilitasyon, hasta bezi, hasta yatağı ve tekerlekli sandalye gibi sağlık ihtiyaçları, danışmanlık ve sosyal yardım, ev temizliği ve ziyaret, kuaf¼rl¼k hizmetleri, yemek hizmetleri.

7 kişi (% 17,9) ise belediyelerinde yaşlılara y¼nelik hiçbir hizmetin olmadığını s¼ylemiřtir.

Katılımcılarla yapılan g¼r¼řmelerde yaşlılara verilen hizmetlerle ilgili ayrıntılı olarak ulaşılan veriler şu şekildedir:

İstanbul genelinde yalnızca 2 ilçe belediyesi ile İstanbul B¼y¼křehir Belediyesi'ne ait 1'er huzurevi bulunmaktadır.

İstanbul'un bazı ilçe belediyelerinde yaşlıların toplumsal hayattan kopmaması adına yaşlılar için çeşitli geziler ve davetler düzenlenmektedir. Yaşlılar önemli gün ve organizasyonların bir parçası haline getirilerek hayatın doğal akışı sağlanmaktadır. Yine bu kapsamda kaplıcalara, İstanbul'un tarihi yerlerine de yaşlılar götürülmektedir. Bazı belediyelerin Çanakkale, Edirne, Kapadokya gibi yerlere de gezi düzenlediği bilgisine ulaşılmıştır. Bu hizmeti veren belediyelerin sosyalleşme ve yaşlı yalnızlığının giderilmesi konusunu çok önemseydiği gözlemlenmiştir.

Benzer bir şekilde yaşlılar için bir kaynaşma- sosyalleşme ortamı olması gayesiyle oluşturulmuş gündüz hizmet veren, çay ve simit ikram edilen ve çeşitli hobi faaliyetlerinin yapıldığı kıraathane, yaşlı kulübü, yaşam evi adı altında yerler bulunmaktadır.

Yaşlı gündüz bakımevi ve sosyal yaşam evleri hizmeti de verilmektedir. Sosyalleşme ihtiyacını gideren yaşlılara aynı zamanda psikolojik danışmanlık hizmeti de sunulmaktadır. Yine aynı yaşam evlerinde hobi bahçeleri de bulunmaktadır. Yaklaşık 100 yaşlıya hizmet verilmektedir.

Yaşlılar için sağlıklı-aktif yaşlanma ile ilgili birkaç günlük süreyi kapsayan eğitimler de belli aralıklarla düzenlenmektedir. Basit düzeyde bilgisayar ve teknoloji eğitimi de verilmektedir.

Yaşlılara evde sağlık bakım hizmeti verilmektedir. Büyük oranda büyükşehir belediyesi yapmakla birlikte basit düzey tansiyon ölçme, enjeksiyon gibi işlemler bazı ilçe belediyeleri tarafından da yapılabilmektedir. Ölçütlere uyan yataklık yaşlılara yatak verilmekte, yaşlı vefat ettiğinde yine başka bir yaşlıya verilmek üzere geri alınmaktadır. Medikal malzeme ihtiyaçları da –akülü araç, tekerlekli sandalye, işitme cihazı, hasta bezi- karşılanmaktadır.

Hastane işi olan yaşlı bireyler belediyeden talep ettikleri takdirde (komşu, polis, muhtar da yaşlının durumunu bildirebilir) hastane içinde ona refakat etmesi için personel ayarlanmaktadır. Yaşlıların rapor almaları için yardımcı olunmaktadır.

Yaşlıların ev temizliği ve basit düzeyde tamirat tadilat işleri de bazı ilçe belediyelerinin yapmış oldukları hizmet kapsamındadır. Yaşlıların kişisel bakımına da -kuaförlük hizmeti gibi- yardımcı olan ilçe belediyeleri bulunmaktadır.

Yalnız yaşayan yaşlılar için 'sohbet ekipleri' oluşturulmuş olup haftalık olarak belirlenmiş yaşlılar evlerinde ziyaret edilmekte ve onlarla sohbet edilmektedir. İhtiyaç halinde belediye tarafından eve psikolog gönderilmektedir.

Evde bakım maaşı almaya hak kazanan yaşlılar için maaş ödemesi konusunda ilçe belediyeleri yardımcı olmaktadır.

Maddi olarak ihtiyaç sahibi yaşlılar da gözetilmekte ve ihtiyaçları karşılanmaktadır. Ev eşyasına ihtiyaç duyanlara da imkânlar ölçüsünde yeni ya da ikinci el eşya temin edilmektedir.

Yardıma ihtiyacı olanlara aylık kahvaltılık kolisi gönderilmektedir. Bazı yaşlılara günde 2 öğün sıcak yemek verilmektedir. Bazı belediyeler ise bunu günde 1 öğün olacak şekilde yapmaktadır. Hizmet alan yaşlı sayısı 60-200 arasında değişmektedir.

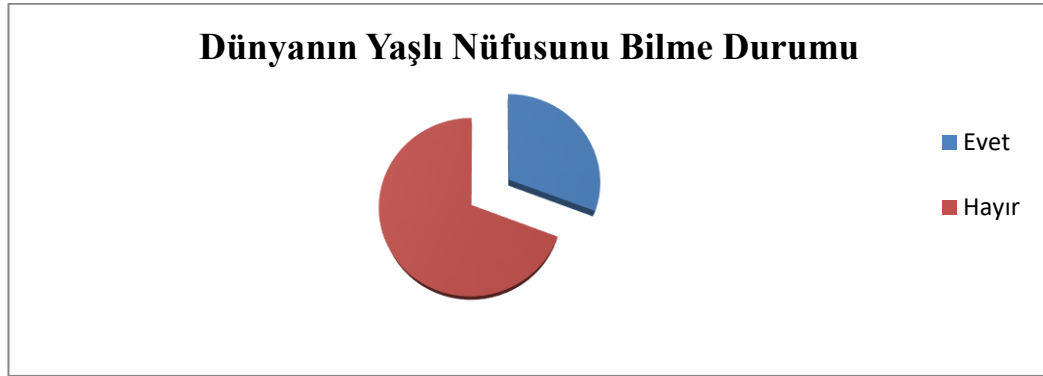
Yaşlılar gününde yemek organize edilmektedir.

Yalnızca bir belediyenin kent konseyinde yaşlılar meclisi oluşturulduğu ve tavsiye niteliğinde kararlar alındığı bilgisine ulaşılmıştır.

Bir ilçe belediyesinde yaşlının belediyeye hangi gerekçe ile gelmiş olursa olsun, dönüşte evine kadar götürüldüğü, baston ve atkı bere hediye edildiği de verilen bilgiler arasındadır.

Verilerden görüldüğü üzere yaşlılıkla ilgili hizmetlerin bir standardı olmadığı gibi, hizmeti veren müdürlükler de ilçeden ilçeye farklılaşmaktadır. Bazı belediyelerde iki ayrı müdürlük de yaşlılara yönelik hizmet verebilmekte ve verilen hizmetlerde tekrara düşülmektedir. Ayrıca sunulan hizmetlerin yaşlıların genelini kapsayıcı olmaktan uzak olduğu görülmektedir.

Şekil 4.2.3: Katılımcıların Dünyanın Yaşlı Nüfusunu Bilme Durumu

Şekil 4.2.3'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerden, bölüm şeflerinden ve meslek elemanlarından 12'si (% 30,8) dünyanın 2020 yılı varsayılan yaşlı nüfusunu bildiklerini ifade etmiştir. 27'si (% 69,2) ise dünyanın 2020 yılı varsayılan yaşlı nüfusu hakkında hiçbir fikre sahip değildir.

Dünyanın 2020 yılı varsayılan yaşlı nüfusunu bilmediğini ifade etmesine karşın bir sonraki bağlı soruya cevap veren 4 kişi olduğu görülmüştür.

Tablo 4.2.9: Katılımcıların Yaşlı Nüfusu Tahmini

Dünyanın Yaşlı Nüfusu (Varsayılan)	<i>f</i>	%
1 milyar	6	15,4
1,5 milyar	6	15,4
2 milyar	4	10,3
Toplam	16	41,0
Fikir belirtmeyenler	23	59,0
Genel toplam	39	100,0

Tablo 4.2.9'da görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerden, ilgili bölüm şeflerinden ve meslek elemanlarından 6'sı (% 15,4) dünyanın 2020 yılı varsayılan yaşlı nüfusunun 1 milyar olacağını ifade etmiştir. 6'sı (% 15,4) dünyanın 2020 yılı varsayılan yaşlı nüfusunun 1,5 milyar olacağını ifade etmiştir. 4'ü (% 10,3) dünyanın 2020 yılı varsayılan yaşlı nüfusunun 2 milyar olacağını ifade etmiştir.

23 kişi (% 59) ise dünyanın 2020 yılı varsayılan yaşlı nüfusunun ne olacağı konusunda fikir beyan etmemiştir.

Dünyada 2020 yılına kadar varsayılan yaşlı nüfusun 1 milyardan fazla olacağı tahmin edilmektedir. 2050 yılında ise, yaşlı nüfus miktarının 2 milyar olacağı ve bu nüfusun da % 80'inin gelişmekte olan ülkelerde yaşayacağı belirtilmektedir (WHO, 2012).

Tablo 4.2.10: Katılımcıların İlçenin Yaşlı Nüfusunu Bilme Durumu

İlçenin Yaşlı Nüfusu (Mevcut)	<i>f</i>	%
Evet	9	23,1
Hayır	30	76,9
Toplam	39	100,0

Tablo 4.2.10'dan hareketle araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının “İlçemizdeki yaşlı nüfusu biliyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir: 9 kişi (% 23,1) “Evet ilçemizdeki yaşlı nüfusu biliyorum” demiştir. 30 kişi (% 76,9) ise “Hayır ilçemizdeki yaşlı nüfusu bilmiyorum” demiştir.

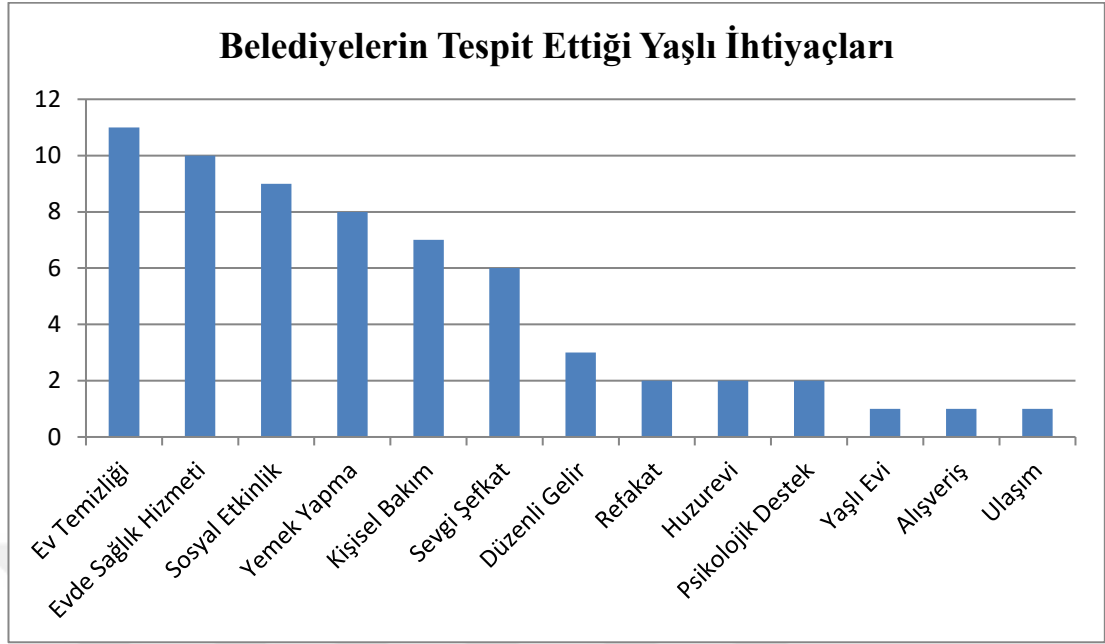
Tablo 4.2.11: İlçedeki Yaşlı Nüfusun İhtiyaçlarının Araştırılması

Yaşlı İhtiyaçlarının Araştırılması	<i>f</i>	%
Evet	14	35,9
Hayır	25	64,1
Toplam	39	100,0

Tablo 4.2.11'den hareketle araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının “İlçemizdeki yaşlı nüfusun ihtiyaçlarına yönelik yapılmış bir araştırma var mı?” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir: 14 kişi (% 35,9) “Evet ilçemizdeki yaşlı nüfusa ihtiyaçlarını sorduğumuz bir araştırmamız vardır” demiştir.

25 kişi (% 64,1) ise “Hayır ilçemizdeki yaşlı nüfusa ihtiyaçlarını sorduğumuz bir araştırmamız yoktur” demiştir.

Şekil 4.2.4: İlçe Belediyelerinin Tespit Ettiği Yaşlı İhtiyaçları

Araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının belediyeleri tarafından tespit edilen yaşlı ihtiyaçları sorusuna 23 kişi (% 59,0) cevap vermiş, 16 kişi (% 41,0) fikir belirtmemiştir. Soruda 5 madde sıralanması istendiğinden bir kişinin birden çok cevabı mevcut olup bazı katılımcılar 2 ya da 3 madde ile cevabı tamamladıklarını bildirmişlerdir.

Şekil 4.2.4'te de görüldüğü üzere, verilen cevaplar analiz edildiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır: Katılımcılar, yaşlıların en çok 'Ev temizliği' ne ihtiyacı olduğunu tespit etmiştir. İkinci sırada 'Evde sağlık hizmeti' ve üçüncü sırada 'Sosyal etkinlik' ihtiyaç olarak belirtilmiştir. Yapılan mülakatlarda 'Sosyal etkinlik' ile kast edilenin 'sosyalleşme, yalnızlıktan kurtulma' olduğu ifade edilmiştir.

Diğer tespit edilen ihtiyaçlar ise şu şekilde sıralanmıştır: Yemek yapma, kişisel bakım, sevgi şefkat, düzenli gelir, refakat, huzurevi, psikolojik destek, yaşlı evi, alışveriş, ulaşım.

Tablo 4.2.12: Yaşlıların Verilen Hizmetlerden Haberdar Olma Durumu

Haberdar Olma Durumu	<i>f</i>	%
Evet	12	30,8
Hayır	27	69,2
Toplam	39	100,0

Tablo 4.2.12’den hareketle araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu m¼d¼rlerin, ilgili b¼l¼m Őeplerinin ve meslek elemanlarının ‘‘Yaşlılar verilen hizmetlerden haberdar mı?’’ sorusuna verdikleri cevaplar Şu Şekildedir: 12 kişi (% 30,8) ‘‘Evet ilçemizdeki yaşlı n¼fusu, verdiğimiz hizmetlerden haberdardır’’ demiştir. 27 kişi (% 69,2) ise ‘‘Hayır ilçemizdeki yaşlı n¼fusu, verdiğimiz hizmetlerden haberdar değildir’’ demiştir.

Katılımcılara yaşlı n¼fusa hizmetlerin nasıl haber verildiği sorusu da y¼neltiymiřtir. ‘‘Belediyelerin vatandaşları bilgilendirme amaçlı cep telefonlarına kısa mesaj g¼ndermesi ve ilan tahtalarından (billboard) hizmetlerle ilgili bilgi verilmesi yaşlıların haberdar olması için yeterlidir’’ (K-39). ‘‘Hizmete ihtiyaı olan zaten arar’’ (K-13). Katılımcıların vermiş olduğu bu ve buna benzer cevaplardan yaşlı n¼fusun, verilen hizmetlerden haberdar olma durumunun net olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 4.2.13: Yaşlı Hizmetlerinin İhtiyaca Uygunluğu Araştırması

İhtiyaca Uygunluk Araştırması	<i>f</i>	%
Evet	14	35,9
Hayır	25	64,1
Toplam	39	100,0

Tablo 4.2.13’ten hareketle araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu m¼d¼rlerin, ilgili b¼l¼m Őeplerinin ve meslek elemanlarının ‘‘Hizmetlerin ihtiyaca cevap verip vermediği ile ilgili bir araştırmanız var mı?’’ sorusuna verdikleri cevaplar Şu Şekildedir: 14 kişi (% 35,9) ‘‘Evet ilçemizdeki yaşlı n¼fusa verdiğimiz hizmetlerin ihtiyaa karşılık geldiğini g¼steren araştırma sonuçları mevcuttur.’’ demiştir. 25 kişi (% 64,1) ise ‘‘Hayır hizmetlerle ilgili geri bildirim sistemimiz yoktur.’’ demiştir.

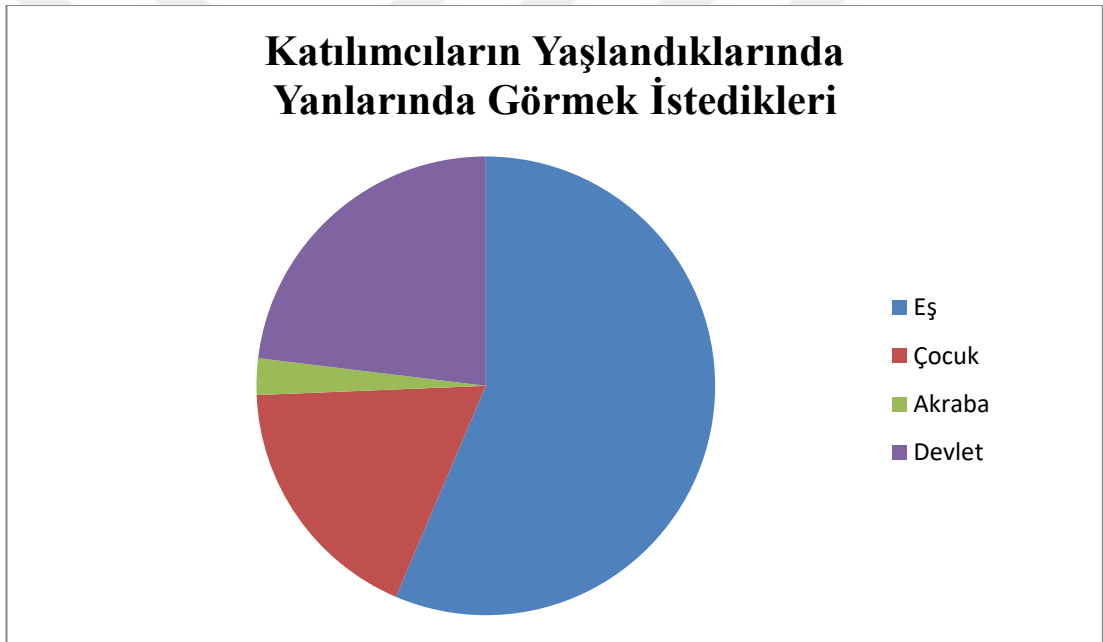
Tablo 4.2.13.1: Yaşlı Hizmetlerinin İhtiyaca Cevap Verme Durumu

İhtiyaca Cevap Verme Durumu	<i>f</i>	%
Evet	13	33,3
Hayır	1	2,6
Toplam	14	35,9
Fikir belirtmeyenler	25	64,1
Toplam	39	100,0

Tablo 4.2.13.1'den hareketle araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu m¼d¼rlerin, ilgili b¼l¼m Şeflerinin ve meslek elemanlarının “Belediyenizce yapılan hizmetler ihtiyaca cevap vermiş midir?” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir: 13 kişi (% 33,3) “Evet ilĉemizdeki yaşlı n¼fusa verdiğimiz hizmetler ihtiyaca karşılık gelmiştir.” demiştir. 1 kişi (% 2,6) ise “Hayır yaptığımız hizmetler ihtiyaĉları tam anlamıyla karşılamamıştır.” demiştir.

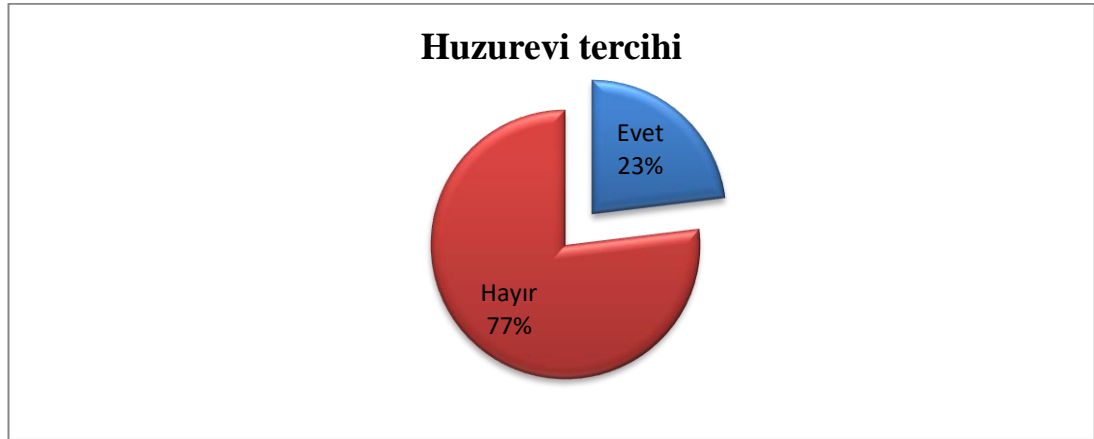
25 kişi (% 64,1) ise kurumlarında yapılan hizmetler ile ilgili geri bildirim sistemleri olmadığı iĉin bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Şekil 4.2.5: Katılımcıların Yaşlandıklarında Yanlarında G¼rmek İstedikleri

Şekil 4.2.5'ten hareketle araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu m¼d¼rlerin, ilgili b¼l¼m Şeflerinin ve meslek elemanlarının “Yaşlandığınızda bakıma muhtaĉ durumda olursanız size kimin yardım etmesini istersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir: 22 kişi (% 56,4) ‘Eş’, 7 kişi (% 17,9) ‘Çocuk’, 1 kişi (% 2,6) ‘Akraba’, 9 kişi (% 23,1) ise ‘Devlet’ cevabını vermiştir.

Şekil 4.2.6: Aileden Birinin Bakımı İçin Huzurevini Tercih Etme Durumu

Şekil 4.2.6'dan hareketle araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının “Ailenizden birinin bakımı için huzurevini veya bakım rehabilitasyonu tercih eder misiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir: 9 kişi (% 23,1) “Evet ailemden birinin bakımı için huzurevini veya bakım rehabilitasyonu tercih ederim” demiştir. 30 kişi (% 76,9) ise “Hayır ailemden birinin bakımı için huzurevini veya bakım rehabilitasyonu tercih etmem” demiştir.

Tablo 4.2.14: Katılımcıların Huzurevleri Hakkındaki Düşünceleri

Huzurevleri Hakkındaki Düşünceler	Ortalama Sıralama
Yaşlılar için sosyalleşme	4,31
Sadece bakıma muhtaç yaşlılar için	3,97
Gerekli ve önemli kuruluş	3,44
Mali rant sağlayan kurumlar	1,73
Kültürel yapımıza aykırı	1,55

Tablo 4.2.14'ten hareketle araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının “Huzurevleri hakkındaki düşüncelerinizi önem derecesine göre sıralayınız” sorusuna verdikleri cevaplar aşağıdaki bağlı tablolarda her bir madde için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Genel değerlendirme ise şu şekildedir. Katılımcıların bu soruyla ilgili -derece fark etmeksizin- en çok tercih ettikleri ifade % 4,31 ile “Huzurevi yaşlılar için sosyalleşme alanıdır” ifadesidir. İkinci sırada % 3,97 ile “Sadece bakıma muhtaç yaşlılar için tercih edilmelidir” , üçüncü sırada ise % 3,44 ile “Huzurevleri gerekli ve önemli kuruluşlardır” ifadesidir.

Tablo 4.2.14.1: Huzurevleri Yaşlılar İçin Sosyalleşme Alanı

Sıralama	<i>f</i>	%
0	3	7,7
1	2	5,1
2	15	38,5
3	19	48,7
Toplam	39	100,0

Tablo 4.2.14.1’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının “Huzurevleri yaşlılar için bir sosyalleşme alanıdır” cevabının ayrıntıları şu şekildedir: 3 kişi (% 7,7) ilk üç maddeye bu seçeneği almamıştır. 2 kişi (% 5,1) 1. sırada “Huzurevleri yaşlılar için bir sosyalleşme alanıdır” cevabını vermiştir. 15 kişi (% 38,5) 2. sırada seçerken 19 kişi de (% 48,7) 3. sırada “Huzurevleri yaşlılar için bir sosyalleşme alanıdır” cevabını vermiştir.

Tablo 4.2.14.2: Huzurevleri Bakıma Muhtaç Yaşlılar İçin Tercih Edilmeli

Sıralama	<i>f</i>	%
0	3	7,7
1	9	23,1
2	14	35,9
3	13	33,3
Toplam	39	100,0

Tablo 4.2.14.2’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının “Huzurevleri sadece bakıma muhtaç yaşlılar için tercih edilmelidir.” cevabının ayrıntıları şu şekildedir:

3 kişi (% 7,7) ilk üç maddeye bu seçeneği almamıştır. 9 kişi (% 23,1) 1. sırada “Huzurevleri sadece bakıma muhtaç yaşlılar için tercih edilmelidir.” cevabını vermiştir. 14 kişi (% 35,9) 2. sırada seçerken 13 kişi de (% 33,3) 3. sırada “Huzurevleri sadece bakıma muhtaç yaşlılar için tercih edilmelidir.” cevabını vermiştir.

Tablo 4.2.14.3: Huzurevleri Gerekli ve Önemli Bir Kuruluş

Sıralama	<i>f</i>	%
0	1	2,6
1	26	66,7
2	9	23,1
3	3	7,7
Toplam	39	100,0

Tablo 4.2.14.3'ten hareketle araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının “Huzurevleri gerekli ve önemli bir kuruluştur” cevabının ayrıntıları şu şekildedir: 1 kişi (% 2,6) ilk üç maddeye bu seçeneği almamıştır. 26 kişi (% 66,7) 1. sırada “Huzurevleri gerekli ve önemli bir kuruluştur” cevabını vermiştir.

9 kişi (% 23,1) 2. sırada “Huzurevleri gerekli ve önemli bir kuruluştur” cevabını verirken 3 kişi de (% 7,7) 3. sırada “Huzurevleri gerekli ve önemli bir kuruluştur” cevabını vermiştir.

Tablo 4.2.14.4: Huzurevleri Kültürel Yapımıza Aykırı

Sıralama	<i>f</i>	%
0	39	100,0
Toplam	39	100,0

Tablo 4.2.14.4'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının hiç biri, 39 kişi (% 100) “Huzurevleri kültürel yapımıza aykırıdır” cevabını seçmemiştir.

Tablo 4.2.14.5: Huzurevleri Mali Rant Sağlayan Kurumlar

Sıralama	<i>f</i>	%
0	36	92,3
1	2	5,1
3	1	2,6
Toplam	39	100,0

Tablo 4.2.14.5'ten hareketle araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu m¼d¼rlerin, ilgili b¼l¼m Şeflerinin ve meslek elemanlarının ‘‘Huzurevleri mali rant sağlayan kurumlardır’’ cevabının ayrıntıları Şu Şekildedir: 36 kişi (% 92,3) ilk ¼c maddeye bu seğeneği almamıştır. 2 kişi (% 5,1) 1. sırada ‘‘Huzurevleri mali rant sağlayan kurumlardır’’ cevabını vermiştir. 1 kişi (% 2,6) 3. sırada ‘‘Huzurevleri mali rant sağlayan kurumlardır’’ cevabını vermiştir.

Tablo 4.2.15: Katılımcıların Huzurevleri Hakkındaki D¼řünceleri

Ki-Kare Test İstatistikleri

N	253	Yalnızca bu soru için Şu ç¼z¼mlene yapılabilir:
Kendall's W ^a	,028	H ₀ : Katılımcıların huzurevleri konusundaki g¼r¼řlerinde benzerlikler yoktur.
Ki Kare	21,236	H ₁ : Katılımcıların huzurevleri konusundaki g¼r¼řlerinde benzerlikler vardır. P değeri 0,05'ten
df	3	
p değeri	,000	

k¼c¼k olduğu için H₁ hipotezi geçerlidir. P<0.05 – H₁ kabul.

Katılımcıların birbirine benzeşen cevaplar vermeleri H₁ hipotezini doğrulamaktadır.

Tablo 4.2.16: Katılımcıların Yaşlılıkla İlgili Kurs-Seminere Katılım Durumu

Kurs-Seminere Katılım	<i>f</i>	%
Evet	13	33,3
Hayır	26	66,7
Toplam	39	100,0

Tablo 4.2.16'dan hareketle araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu m¼d¼rlerin, ilgili b¼l¼m Şeflerinin ve meslek elemanlarının ‘‘Yaşlılıkla ilgili kurs, seminere katıldınız mı?’’ sorusuna verdikleri cevaplar Şu Şekildedir:

13 kişi (% 33,3) ‘Evet’ yaşlılıkla ilgili bir kurs ya da seminere katılmıştır. 26 kişi (% 66,7) ise ‘Hayır’ diyerek yaşlılıkla ilgili bir kurs ya da seminere katılmadığını ifade etmiştir. Katılımcılar ‘‘Yaşlılıkla ilgili ne t¼r kurslara katıldınız?’’ sorusuna ise ¼niversitelerin d¼zenledięi çalıştay ve hizmet içi eğitimleri ile geriatri eğitimleri Şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo 4.2.17: Yaşlılarla İlgili Herhangi Bir Projenin Varlığı

Yaşlılarla İlgili Proje	<i>f</i>	%
Evet	19	48,7
Hayır	20	51,3
Toplam	39	100,0

Tablo 4.2.17’den hareketle araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının “Yaşlılarla ilgili herhangi bir projeniz var mı?” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir: 19 kişi (% 48,7) “Evet, yaşlılıkla ilgili bir projemiz var” demiştir. 20 kişi (% 51,3) ise ‘Hayır’ diyerek yaşlılarla ilgili bir projesi olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 4.2.18: Yaşlılarla İlgili Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşu İle İşbirliği

STK İle İşbirliği	<i>f</i>	%
Evet	17	43,6
Hayır	22	56,4
Toplam	39	100,0

Tablo 4.2.18’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının “Yaşlılarla ilgili herhangi bir sivil toplum kuruluşu ile işbirliğiniz var mı?” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir: 17 kişi (% 43,6) “Evet, yaşlılık konusunda bir sivil toplum kuruluşu ile işbirliğimiz var” demiştir. 22 kişi (% 56,4) ise ‘Hayır’ diyerek işbirliği olmadığını ifade etmiştir.

4.3. Yaşlılık Hizmetleri Değerlendirmeleri

Görüşme formunun bu bölümünde araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının (katılımcıların) diğer ilçe belediyelerinin yaşlı hizmetlerini takibi, yaşlılara sunulan hizmetlerin yeterliliği, yaşlılara hizmet planlanırken göz önünde bulundurulması gereken veriler, hizmetlerde etkinlik ve verimlilik için yapılması gerekenlerle ilgili görüş ve önerileri genel kategorilere ayrılmış ve betimsel analizi yapılmıştır.

Tablo 4.3.1: Katılımcıların Diğer Belediyelerin Yaşlılık Hizmetlerini Takibi

Yaşlılık Hizmetlerini Takip	<i>f</i>	%
Evet, takip ediyorum	27	69,2
Hayır, takip etmiyorum	5	12,8
Fikir belirtmeyenler	7	17,9
Toplam	39	100,0

Tablo 4.3.1’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının “Diğer ilçe belediyelerinin yaşlılık hizmetlerini takip ediyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir: 27 kişi (% 69,2) “Evet, yaşlılık konusunda diğer ilçe belediyelerini takip ediyorum” demiştir. Takip edilen belediyelere bakıldığında genellikle fiziki olarak komşu belediyelerin ya da aynı siyasi görüşe mensup belediyelerin ön plana çıktığı görülmüştür.

5 kişi (% 12,8) ise ‘Hayır’ diyerek diğer belediyelerin çalışmalarını takip etmediğini ifade etmiştir. Fikir belirtmeyen ise 7 kişi (% 17,9) vardır.

Tablo 4.3.2: Yaşlılara Sunulan Hizmetlerin Yeterliliği

Hizmetlerin Yeterliliği	<i>f</i>	%
Evet, yeterli	4	10,3
Hayır, yetersiz	32	82,1
Fikir belirtmeyenler	3	7,7
Toplam	39	100,0

Tablo 4.3.2’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının “Yaşlılara sunulan sosyal hizmetlerin diğer dezavantajlı kesimlere (kadın, çocuk ve engelli) kıyasla yeterliliği konusunda neler düşünüyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir: 4 kişi (% 10,3) “Evet yaşlılara verilen hizmetler yeterlidir” demiş; 32 kişi (% 82,1) ise “Hayır yaşlılara verilen hizmetler yeterli değildir” demiştir. Fikir belirtmeyen ise 3 kişi (% 7,7) vardır. Yaşlılarla ilgili yapılan başka bir araştırmanın sonuçlarına göre ise, yaşlıların % 25,2’si, belediyelerin yaşlılar için çalıştığını düşünmemektedir (Şentürk ve Ceylan, 2015: 212).

Katılımcıların vermiş olduğu cevaplardan ayrıntılı olanlar şu şekildedir:

“Yaşlıya hizmet yeterli değildir. Engellilerin kaynaktan aldığı pay daha büyüktür. Yaşlının da artık dikkate alınması gerekmektedir” (K-1).

“Siyasi olarak farklı bir yerde duruyor olmama rağmen, mevcut hükümetin engellilerle ilgili politikalarını beğendiğimi ifade etmeliyim. Yaşlılara yönelik hizmetin de yetersiz olduğu kanaatindeyim” (K-4).

“Yaşlıya hizmet kesinlikle yetersizdir. Kadına daha çok önem veriliyor. Kadınların çalışmaması gerektiğini düşünüyorum” (K-12).

“Yaşlıya hizmet yetersizdir. Engellilere daha çok önem verilmektedir” (K-17).

“Sadece yaşlı değil, diğer alanlardaki hizmetleri de yetersiz buluyorum. Çünkü ülkemizde sosyal devlet anlayışı ile hareket edilmiyor ve üretilen projeler günü kurtarma odaklı gerçekleştiriliyor” (K-36).

Tablo 4.3.3: Yaşlılara Hizmette Göz Önünde Bulundurulması Gereken Veriler

Önemli Veriler	<i>f</i>	%
Yaşlı nüfusun yapısı	10	25,6
Yaşlı nüfusun ihtiyaçları	6	15,4
Yaşlı nüfusun yapısı ve mali kaynaklar	6	15,4
Yaşlı nüfusun talepleri	4	10,3
Yaşlı nüfusun yapısı ve ihtiyaçları	4	10,3
Yaşlı ihtiyaçları ve sahadaki gözlemler	2	5,1
Yaşlı nüfusun ihtiyaçları ve gençlerin algısı	1	2,6
Yaşlılarla duygudaşlık	1	2,6
Sağlık sorunları	1	2,6
İlçenin dokusu	1	2,6
Yaşam becerileri	1	2,6
Fikir belirtmeyenler	2	5,1
Toplam	39	100,0

Araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının “Yaşlılara hizmet planlanırken ne tür veriler göz önünde bulundurulmalı?” sorusuna birçok noktada benzeşen cevaplar verdiği görülmüş,

cevaplar analiz edildiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır: 10 kişi (% 25,6) yaşlı nüfusun yapısının ortaya konması gerektiğini belirtmiştir.

6 kişi (% 15,4) yaşlı nüfusun öncelikle ihtiyaçlarının belirlenmesi gerektiğini söylemiştir. Yine 6 kişi (% 15,4) yaşlı nüfusun yapısı ve mali kaynakların birlikte belirlenmesi ve değerlendirilmesi gerektiğini söylemiştir. 4 kişi (% 10,3) yaşlı nüfusun taleplerinin önemsenmesi gerektiğini söylemiştir. 2 kişi (% 5,1) yaşlı nüfusun ihtiyaçları ve sahadaki arkadaşların gözlemlerinin dikkate alınması gerektiğini söylemiştir. 1 kişi (% 2,6) yaşlı nüfusun ihtiyaçları ve gençlerin algısının önemsenmesi gerektiğini söylemiştir. 1 kişi (% 2,6) yaşlılarla duygudaşlık kurmanın önemini vurgulamıştır. 1 kişi (% 2,6) yaşlıların sağlık sorunlarının birinci öncelikle ele alınması gerektiğini belirtmiştir.

1 kişi (% 2,6) ilçede ikamet eden yaşlıların genel profilinin çıkarılması gerektiğini söylemiştir. 1 kişi de (% 2,6) yaşlıların yaşam becerilerinin göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmiştir. Bu konuda bir fikir belirtmeyen ise 2 kişi (% 5,1) vardır.

Bazı katılımcıların vermiş olduğu cevapların ayrıntıları ise şu şekildedir:

“Gelecek yıllardaki yaşlı oranı, huzurevi talep ve sayıları, genç nüfusun yaşlı bakımı konusundaki yaklaşım tarzının dikkate alınması ve yaşlı hizmetlerinin buna göre planlanması gerekmektedir” (K-7).

“Yaşlı hizmetleri planlanırken, yaşlı bireyin öncelikle ailesinden birilerinin olup olmadığı araştırılmalı, sonrasında yaşamının sağlıklı ve refah içerisinde olmasını sağlamak önemsenmelidir” (K-27).

“Her ilçenin kendine ait bir dokusu var. İstanbul’un her bölgesinin farklı olduğu gerçeğini unutmamak gerekir. Dolayısıyla hizmet götürürken her ilçenin kendi dokusuna göre hareket edilmelidir” (K-28).

“İnsanlık onuruna yakışır ve detaylı hizmetler sunulması gerektiğini düşünüyorum” (K-36).

Tablo 4.3.4. Hizmetlerde Etkinlik ve Verimlilik İçin Yapılması Gerekenler

Etkinlik ve Verimlilik İçin	<i>f</i>	%
Yaşlıların ihtiyaç ve talepleri iyi belirlenmeli	9	23,1
Sosyal etkinlikler ön plana çıkmalı	7	17,9
Sosyal hizmetler yerele devredilmeli	2	5,1
Mevzuat yeniden düzenlenmeli	2	5,1
Mevcut sistem düzenlenmeli	2	5,1
Yaşlı kulüpleri yaygınlaştırılmalı	2	5,1
Sosyal haklar ve emekli maaşları iyileştirilmeli	2	5,1
Yaşam ortamları uygun hale getirilmeli	1	2,6
Huzurevi denetimleri artırılmalı	1	2,6
Sosyal doku bilinmeli	1	2,6
Kurumlar arası sağlam iletişim kurulmalı	1	2,6
Yalnız yaşlılar sıkı takip altında olmalı	1	2,6
Huzurevlerinin yapısı değiştirilmeli	1	2,6
Görsel medya daha etkin kullanılmalı	1	2,6
Merhamet eğitimi verilmeli	1	2,6
Bağ bahçe oluşturulmalı	1	2,6
Hizmetler tek çatı altında toplanmalı	1	2,6
S. hizmetlere bütçeden daha fazla pay ayrılmalı	1	2,6
Yaşlı alanında uzmanlaşmış personelin sayısı artırılmalı	1	2,6
Fikir belirtmeyenler	1	2,6
Toplam	39	100,0

Araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının “Şimdiye kadar ki tecrübelerinize dayanarak, yaşlılara yönelik sosyal hizmetlerde etkinlik ve verimlilik için neler yapılabilir?” sorusuna birçok noktada benzeşen cevaplar verdiği görülmüştür. Cevaplar analiz edildiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır: 9 kişi (% 23,1) yaşlıların ihtiyaç ve taleplerinin iyi belirlenmesi gerektiğini belirtmiştir. 7 kişi (% 17,9) yaşlı nüfusa sosyal etkinlikler yapılması gerektiğini söylemiştir. 2 kişi (% 5,1) sosyal hizmetleri daha özelde yaşlı nüfusa yapılacak hizmetleri yerel yönetimlerin üstlenmesi gerektiğini söylemiştir. 2 kişi (% 5,1) mevzuatın yeniden düzenlenmesi, 2 kişi (% 5,1) ise mevcut sistemin yeniden düzenlenmesi gerektiğini söylemiştir. 2 kişi (% 5,1) yaşlı kulüplerinin yaygınlaştırılmasını önemseydiğini belirtmiştir. 2 kişi (% 5,1) ise sosyal haklar ve emekli maaşlarının iyileştirilmesinin üzerinde durmuştur.

Diğer görüşler de (her görüş 1 kişiye (% 2,6) ait) şu şekilde sıralanabilir: Yaşlı nüfusun yaşam ortamları uygun hale getirilmeli, huzurevi denetimleri artırılmalı, sosyal doku bilinmeli, kurumlar arası sağlam iletişim kurulmalı, yalnız yaşlılar sıkı takip altında olmalı, huzurevlerinin yapısı değiştirilmeli, görsel medya daha etkin kullanılmalı, merhamet eğitimi verilmeli, bağ bahçe oluşturulmalı, hizmetler tek çatı altında toplanmalı, sosyal hizmetlere bütçeden daha fazla pay ayrılmalı, yaşlı alanında uzmanlaşmış personelin sayısı artırılmalıdır, demiştir. Bu konuda fikir belirtmeyen ise 1 kişi (% 2,6) vardır.

Katılımcıların ayrıntılı cevapları ise şu şekildedir:

“Sistem hayal kırıklığına uğrattıyor, öğrenilmiş çaresizlik yaşıyorsunuz” (K-1).

“Sosyal hizmetlerde etkinlik ve verimlilik için sosyal dokunun bilinmesi gerektiğini düşünüyorum” (K-2).

“Merkezi idarenin farklı bakanlıklarının mevzuatlarında çelişkiler var. Öncelikle mevzuat altyapısının düzeltilmesi gerekir. Bu çelişki neticesinde bazı devlet kurumlarına kendi yaptığınız hizmeti anlatmakta güçlük çektiğiniz oluyor. Kendi başımızın çaresine bakmamız salık veriliyor. Mevzuatın izin vermediği durumlarda inisiyatif kullanıyoruz. Gelir gider dengesini iyi ayarlamak ve giderlerinizin nereye gittiğini yasal çerçevede açıklamak zorundasınız. Şeffaflık, hesap verebilirlik bunu gerektirir. Mevzuatın bütünüyle sil baştan ele alınması gerektiğini düşünüyorum, özellikle sosyal güvenlik, sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetlerin” (K-3).

“Sosyal hizmetlerde etkinlik ve verimlilik için yaşlıları yalnızlıktan kurtaracak sosyalleşmelerini artıracak halkla bütünleşmelerini sağlayacak tedbirler alınmalıdır” (K-4).

“Temel yaşam becerilerinin sürdürülebilir hale getirilerek yaşlı bireylerin aktif yaşlılıklarını yaşama imkânlarının tesis edilmesi gerekmektedir” (K-5)

“Huzurevi denetimleri artırılmalı, bakım alanlarında uzman personel çalıştırılmalı, yaşlılara yönelik olarak sosyal etkinlik ve psikolojik destek verilmeli” (K-6).

“Yaşlıların beklentileri değerlendirilmeli, yurtdışındaki iyi uygulamalar kültürümüze uyarlanarak uygulanmalı, yaşlı hizmetleri konusunda sürekli çalışan birim ve ekipler oluşturulmalı” (K-7).

“Etkinlik ve verimlilik için öncelikle saha çalışması yapılmalıdır. Kurumlar arası sağlam iletişim kurulmalıdır. İşbirliği yapılarak yaşlılara hizmet daha güzel planlanabilir” (K-8).

“Belediyeler huzurevi açamaz, yetkileri yok. Etkinlik ve verimlilik için tüm yetki ve sorumluluk yerel yönetimlere devredilebilir” (K-9).

“Yaşlıların yalnızlıkları giderilebilir. Yaşlıların birlikte zaman geçirebilecekleri kulüp, kıraathane, yaşlı evleri gibi yerler açılabilir” (K-10).

“Yaşlıları sosyal hayatta tutabilecek önlemler alınmalı, kurumlara yeterli bütçe verilmeli, insanlar yaşlılık konularında bilinçlendirilmeli ve duyarlı olmaları sağlanmalı” (K-11).

“Yalnız yaşlıların haftalık düzenli takibi yapılmalı. Başına bir şey geldiğinde uzun süre haber alınamaması üzücü bir durum, bunun önüne geçilmeli” (K-12).

“Yaşlılara hizmeti de merkezi yönetimin organize etmesi gerekir. Bizim yapacağımız şey değil” (K-13).

“Yaşlıların hayatın içine çekileceği ve tecrübelerinden faydalanılacağı zemini oluşturmak, toplumla iç içe olunmasını sağlamak, yaşlıları ziyaret etmek” (K-14).

“İlçenin yaşlı nüfusu belirlenip kişilerin ihtiyaçlarının neler olduğu belirlenerek huzurevi veya yaşlı bakımevine yönlendirilmesi gerekir” (K-15).

“Yaşlarına uygun etkinliklerden yaşlıların faydalandırılması gerekir. Hizmete ulaşabileceği alanların yaşadıkları yerlere yakın olması verimliliği artırabilir” (K-16).

“Yaşlıların toprakla buluşması lazım. Bağ bahçe işleri onlara iyi gelecektir” (K-17).

“Yaşlıları sosyal hayata adapte etmek ve tecrübelerinden yararlanmak gerektiğini düşünüyorum” (K-18).

“Hizmetler tek çatı altında toplanabilir. Koordinasyon çok önemli bir konudur. Avrupa’da kurumlar çok iyi iletişim kurabiliyor” (K-19).

“Yaşlılara danışılan, bilge, kanaat önderi oldukları hissettirilmelidir. Yalnızlıklarına çare olmalıdır ve huzurevi ziyaretleri yapılmalı ve toplumla kaynaşmaları sağlanmalıdır” (K-20).

“Yaşlıların yaşadıkları evde, mahallede, köyde, ilçede rehabilite edilmeleri çok önemlidir” (K-21).

“Sahaya inerek yaşlı nüfus miktarı belirlenmeli ve sosyal doku haritası çıkarılmalıdır” (K-22).

“Yaşlılarla ilgili karar verilecekse bu, onlarla belirlenmelidir” (K-23).

“Saha çalışmaları yapılmalıdır” (K-24).

“Bakanlıkla işbirliği yapılarak ihtiyaç tespiti yapılmalı ve sonuca göre yol alınmalıdır” (K-25).

“Yaşlı sanat evi kurmayı düşünüyoruz” (K-26).

“Yaşlının ailesi ile görüşülebilir, ihtiyaçları doğrultusunda hizmet verilebilir. Yaşlı insanlarımızın sosyal hayata katılmaları sağlanabilir. Yaşlanmak çocukluğa dönmek demek olduğu için onlara değer verdiğimiz belli etmemiz gerekir” (K-27).

“Yakın zamanda bir kafeterya açtık. Gençler ve çocukların da katılımı ile yaşlılarımızla zaman geçirmeyi hedeflemekteyiz” (K-28).

29 numaralı katılımcı tarafından açık uçlu sorular ‘gereksiz’ olarak değerlendirilmiş ve cevaplandırılmamıştır.

“Sosyal hizmetler öncelikli olarak yerel yönetimler tarafından sağlanmalıdır. Yaşlı bakım evlerinin sayısı ve kapasitesi artırılmalıdır. Yaşlıların günlük ve haftalık takvimlerini planlayacak yaşam koçlarına ihtiyaçları vardır” (K-30).

“Yaşlılar spor etkinlikleri yapmalıdır” (K-31).

“Sosyal hakların güvence altına alınması gerekmektedir. Emekli maaşları insanca yaşamaya yetecek kadar olmalıdır” (K-32).

“Alanda tespit yapılmalı, planlama olmalı. Konusunda uzman üniversite ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapılabilir” (K-33).

“Sosyal politikalar anlamında merkezi yönetim ve yerel yönetimler koordine bir şekilde çalışarak daha verimli sonuçlar elde edebilir. Bu alana genel bütçeden daha fazla pay ayrılmalıdır” (K-34).

“Kurum kapasiteleri artırılmalı. Evde bakım uygulamaları genişletilip entegre edilmeli. Bakım sigortası bir an önce hayata geçirilmelidir” (K-35).

“Yaşlıların toplum içinde kendilerini daha iyi hissetmeleri için verimliliklerini yönlendirebilecekleri alanların geliştirilmesi, kurs hobi vs. gibi uğraşların oluşturulması gerekir” (K-36).

“Görsel medya daha etkin kullanılabilir” (K-37).

“Kadın sosyal hayatın içinde çokça yer almamalıdır. Merhamet eğitimi de huzurevine olan ihtiyacı azaltacaktır” (K-38).

“Sosyal hizmetlerde etkinlik ve verimlilik için alanda sosyal hizmet uzmanları çalışmalıdır” (K-39).

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde yaşlılık ve yaşlıya bakış açısı ile ilgili genel bir değerlendirme yapılmış; araştırmaya ilişkin sonuçlara, tartışmalara ve bulgular üzerinden düzenlenen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Genel Değerlendirme ve Tartışma

Günümüzde yaşlılar, zaman kaybetmeden önlem alınmasını gerektirecek nitelikte dünya nüfusunun ciddi bir oranını temsil etmektedir. Nüfus projeksiyonlarına göre Türkiye’de 2023 yılında 65 yaş ve üzeri nüfus oranı beklentisi % 10,2 olarak öngörülmüş olup Birleşmiş Milletler’ in tanımına göre ülkemiz de ‘çok yaşlı’ nüfuslu ülkeler arasına girecektir (TÜİK, 2018).

Geleneksel aile - modern aile tartışmalarının artık geride kaldığı yüzyılımızda, dünyanın ve özellikle Türkiye’nin hızla yaşlanıyor oluşu bu konuya yönelik sosyal hizmetlerin oluşturulması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu gereklilik düzleminde merkezi ve yerel yönetimlerin nerede ve nasıl durduğu, hangi hizmetleri verdiği temel sorudur.

Bu araştırmanın odak noktasını İstanbul’un 39 ilçe belediyesinde yaşlılara hizmet veren müdürlerin yaşlılık ve artan yaşlı nüfus hakkındaki farkındalıkları ve mevcut yaşlı hizmetleri, yaşlılıkla ilgili projeleri, sosyal hizmetlerde etkinlik ve verimlilik ile ilgili fikir ve önerileri oluşturmaktadır.

Derinlemesine görüşmelerde katılımcıların Yaşlıya Bakış Açısı Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formundaki sorulara vermiş olduğu cevapların ayrıntılı analizi yapılmış; farkındalık ve yetkinlikle ilgili önemli bulgulara ulaşılmıştır. Yaşlı farkındalığı, yaşlılık tanımlamaları, yaşlı kavramının çağrıştırdıkları, dünyanın ve Türkiye’nin yaşlı nüfusu tahminleri, yaşlılara sunulan hizmetler ilçe belediyelerindeki mevcut uygulamalar ve artan yaşlı nüfus ile birlikte ele alınmıştır. Son olarak huzurevleri ile ilgili katılımcıların fikirleri, yaşlılara hizmette etkinlik ve verimlilik için yapılması gerekenler noktasında görüş ve önerileri değerlendirilmiştir.

Günümüze yakın zamanda çıkarılan kanunlarla belediyelerin sosyal yardım ve sosyal hizmet konularında herhangi bir sınırlandırmayla karşılaşmadan hizmet yapabilmesinin önü açılmasına (Kesgin, 2016: 329) rağmen ilçe belediyelerindeki hizmetlerin bazı farklılıklarla birlikte yine de belli başlıklar altında toplanmış olduğu, huzurevi ve yaşlı bakımına yönelik hizmetlerin yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Bunda sınırlı mali kaynakların, mevcut alışkanlıkların, her statüde alan dışı personel istihdamının etkili olduğu düşünülmektedir.

Müdürlüklerin görev tanımlarında her ne kadar yasada olduğu gibi yaşlı vurgusu olsa da hizmet önceliklerini maddi yardım belirlemekte ve herhangi bir yaşlı eğer maddi olarak yardıma ihtiyaç duyuyorsa yardım edilmektedir. Yaşlının maddi olmayan ancak hayatında ciddi anlamda eksikliğini duyduğu sosyal hayata ihtiyaç, iletişim kurma, çevresi tarafından kabul görme, bir işe-meşguliyete sahip olma konularında araştırma bulgularından da hareketle sınırlı sayıda hizmet verildiği söylenebilir. Artan'ın (2011) araştırması da bu bulguları desteklemektedir.

Türkiye'de de kamu yönetimi reformu ile yerel yönetimler, sosyal hizmetler alanında çok önemli görev ve yetkilerle donatılmasına rağmen, mali altyapı görev ve yetkilerin sağlıklı uygulanabilmesi için yeterli değildir. Yerel yönetimlerin mali açıdan güçlendirilmeleri gerekmektedir (Berkün, 2017: 595). Mali kaynakların planlanmasındaki temel bakış açısı, bütçenin sınırlı olmasına etki etmekte, bütçenin sınırlı olması da bu hizmet arzını etkilemektedir.

Aynı zamanda hizmetlerin yürütülmesinde birçok birimin yetkili olması da mükerrer ve uyumsuz hizmetlerin ortaya çıkmasına ve kaynak israfına neden olmaktadır (Zengin, 2014: 96-97). Bu durumun yerel sosyal hizmetlerin bütün ilçelerde aynı kalite ve çeşitlilikte sunulmasına engel oluşturduğu ifade edilebilir.

Yaşlılara yönelik hizmetlerin, artan yaşlı nüfus bağlamında yeniden ele alınması ve hizmetlerin bu çerçevede diğer kurumlarla işbirliği içerisinde yapılmasının genel toplum sağlığına önemli katkıları olacağı düşünülmektedir.

Bu kısımda kısaca aktarılmaya çalışılan saha araştırmasından elde edilen bulgular, Araştırmanın Anlattıkları kısmında tek tek sorular üzerinden ayrıntılı olarak yorumlanmıştır.

5.2.Araştırmanın Anlattıkları

Bu araştırmada yerel yönetimlerde yaşlı farkındalığının hizmet verenlerde ne düzeyde olduğu ve bunun verilen hizmetlerin nitelik ve niceliğine yansımaları açıklanmaya çalışılmıştır. Katılımcıların yaşlı tanımlamaları, yaşlıların ihtiyacı olduğunu düşündükleri konular ve huzurevleri konusundaki fikirleri irdelenmiştir. Yaşlı hizmetlerinden sorumlu idarecilerin hangi mesleki alandan geldikleri ve sosyal hizmetler alanında kaç yıldır hizmet verdikleri gibi temel sorularla yetkinlikleri araştırılmıştır. Belediyeler tarafından yaşlılara yönelik olarak sunulan hizmetlerin ihtiyaca cevap verebilirliği tartışılmıştır. Saha araştırması sonucunda elde edilen bulgular, kavramsal çerçevede ele alınan literatürden yararlanarak yorumlanmıştır.

Yaşlılık, yerel yönetimler ve İstanbul başlıklarında, hangi araştırmalar yapıldığı incelendiğinde karşımıza çıkan araştırmalar şunlardır: Taner Artan'ın 2011 yılında yayımlanan Yeni Yerel Yönetim Yapılanmasında Sosyal Hizmetler: İstanbul Örneği; İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Araştırma Merkezi tarafından İstanbul Kalkınma Ajansı adına yürütülen Murat Şentürk ve Harun Ceylan'ın İstanbul'da Yaşlı Hizmetleri ve Yaşlıların Mevcut Durumu Araştırması projesi kapsamında hazırlanan İstanbul'da Yaşlanmak: İstanbul'da Yaşlıların Mevcut Durumu Araştırması ve Hamza Kurtkapan'ın 2017 yılında yayımlanan Kentleşme Sürecinde Yaşlılık ve Yerel Yönetim Uygulamaları: İstanbul Örneği araştırmaları karşımıza çıkmaktadır.

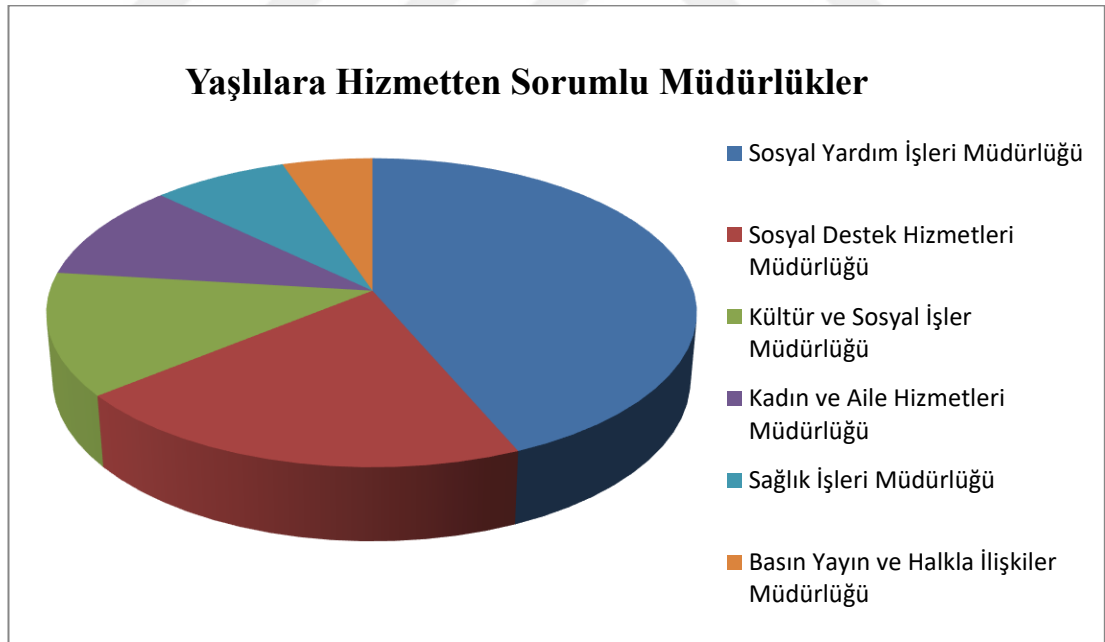
Bu araştırmanın nitelik ve yönelimi ile benzeşmesi, ele aldığı soruların benzer kapsamda olması nedeniyle Artan'ın 2011 yılındaki araştırmasına sıklıkla atıf yapılmıştır.

İstanbul'da sosyal hizmetler, merkezi ve yerel yönetimlerin ilgili birimleri tarafından sunulmaktadır. Dağınık kurumsallaşma ilçe belediyelerinin kendi müdürlükleri arasında da söz konusudur. Sosyal hizmet görev ve sorumlulukları tek bir birim tarafından değil farklı müdürlükler tarafından yerine getirilmektedir (Artan, 2011: 298). Araştırma kapsamında bu durumun hala geçerliliğini koruduğu, hatta aynı belediye içinde hizmet tekrarları olduğu ve hizmetlerin standarttan uzak olduğu bilgisine ulaşılmıştır (K-32).

İlçe belediyelerinde her biri bir diğerinden görece farklı sosyal destek/ yardım/ hizmet uygulamalarının olduğu görülmüştür. Yaşlılıkla ilgili hizmetlerin bir standardı olmadığı gibi, hizmeti veren müdürlükler de ilçeden ilçeye farklılaşmaktadır. Bazı belediyelerde iki ayrı müdürlük yaşlı hizmetleri verebilmektedir. Yalnızca yeni kurulan bir belediyede bahsi geçen müdürlüklere ilave olarak Çevre Koruma Müdürlüğü altında bulunan Sağlık İşleri Şefliği tarafından da yaşlılara hizmet verildiği bilgisine ulaşılmıştır.

Artan'ın araştırmasında da aynı durum görülmektedir. Farklı müdürlüklerin çatısı altında toplanan yaşlılık hizmetleri sosyal hizmetlerin nasıl algılandığını göstermesi bakımından önemlidir. İlçeden ilçeye farklı örgütlenen sosyal hizmetlerde belediyeler, kendi içlerinde de bir bütünlükten uzak ve dağınık olarak hizmetlerini yerine getirmektedir (Artan, 2011: 287). Araştırma kapsamında görüşülen müdürlükler şu şekildedir:

Şekil 5.2.1: Yaşlılara Hizmetten Sorumlu Müdürlükler

Araştırma kapsamında 17 belediyede Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü, 8 belediyede Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü, 5 belediyede Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, 4 belediyede Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, 3 belediyede Sağlık

İşleri Müdürlüğü, 2 belediyede Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü bünyesinde yaşlılara yönelik hizmetlerin sunulduğu görülmüştür.

Yaşlıya Bakış Açısı Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunun ilk kısmında katılımcıların demografik verileri değerlendirilmiştir. Ulaşılan sonuçlar şu şekildedir:

Katılımcıların yaşları 31-40 ve 51-60 yaş aralıklarında yoğunlaşmaktadır. 60 yaş üzeri yalnızca 1 müdür vardır. Katılımcıların % 89,7'si evli ve çocukludur. İstanbul'da ikamet yılı 21 yıl ve üzeri olan katılımcı oranı % 79'dur. Bu araştırmada görüşülen müdürlerin profiline bakıldığında % 41'inin kadın, % 59'unun erkek olduğu görülmektedir. Artan'ın yapmış olduğu çalışmada ise erkek yönetici oranı % 71,8'dir (Artan, 2011: 289). İki araştırma kıyaslandığında erkek yönetici sayısının azaldığı ancak genel tablonun korunduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların kaç yıldır bu işi yaptıklarını sorduğumuzda yoğunluğun % 46,2 ile 0-5 yıl aralığında olduğu görülmüştür. Aynı şekilde Artan'ın araştırmasında da 1-3 yıl aralığında olanlar % 53,8 ile ilk sıradadır (Artan, 2011: 289). Bu bulgular, yaşlılık hizmetlerinde çalışanların sürekli değiştiği izlenimini oluşturmaktadır.

Katılımcıların eğitim durumu ise şu şekildedir: Yalnızca 1 kişinin lise mezunu diğerlerinin ise üniversite ve üstü eğitim seviyesinde olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların mezun olduğu bölümler farklılaşmaktadır. Öne çıkan bölümler: İşletme ve Sosyal Hizmet'tir. Katılımcıların % 17,9'u sosyal hizmet bölümü mezunudur. Artan'ın araştırmasında ise katılımcıların hiç biri sosyal hizmet bölümü mezunu değildir. Aradan geçen 8 yılda kısmi bir iyileşmenin olduğu söylenebilir.

Yaşlı hizmetlerinde gerek yönetici gerekse meslek elemanı olarak görev yapan kişilerin sosyal hizmet mezunu olmamalarının yaşlılıkla ilgili sorulara verilen cevaplarda ve yaşlı farkındalığında etkili olduğu dolayısıyla yetkinliği etkilediği düşünülmektedir. Yaşlılık konusuna ilişkin sorulara yetersiz cevapların veriliyor olması, konuyla ilgili bilgi ve deneyim eksikliğini düşündürmektedir. Araştırmanın ikinci kısmında bu sorulara yer verilmiştir.

Yaşlıya Bakış Açısı Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunun ikinci kısmında katılımcılara yaşlıyı nasıl tanımladıkları, çalıştığı kurumun yapısal özellikleri ve yaşlı hizmetleri ile ilgili sorular yöneltildiğinde şu cevaplar alınmıştır:

İlçe belediyelerinin 8'inde yani % 20,5'inde hiç sosyal hizmet uzmanı çalışmamaktadır. Yine % 20,5'inde de sadece 1 sosyal hizmet uzmanı çalışmaktadır. Bu durum yapılan hizmetlerin alan dışı personel ile gerçekleştirildiği yönünde bir fikir vermektedir. Müdürlük bünyesinde -sayısı değişiklik göstermekle birlikte- 31 belediyede sosyal hizmet mezunu personel bulunmaktadır. Artan'ın yapmış olduğu araştırmada ise sadece 8 belediyede sosyal hizmet mezunu personel istihdam edilmiş olduğu görülmektedir (Artan, 2011: 294). Buradan belediyelerin artan yaşlı nüfusa yönelik talebi karşılamaya hazır, donanımlı meslek elemanlarının az sayıda olduğu sonucuna varılabilir. Artan'ın araştırmasındaki bulgularla kıyaslandığında ise yine de kısmi bir iyileşme olduğu söylenebilir.

İlçe belediyelerinde yürütülmekte olan mevcut sosyal hizmetlerin hangi idareci ve meslek elemanları tarafından yerine getirildiği konusu ise hizmetlerin niteliği ve verimliliğini etkilemektedir. Sosyal hizmet uygulamalarının alanla direkt ilgili meslek elemanlarının önderliğinde koordine edilmesi uygun olacaktır. Türkiye'de bu alandaki mevcut duruma ilişkin 2009 yılında T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu tarafından hazırlanan araştırma ve inceleme raporuna göre, “bu alanda en çok eksikliği görülen uzmanlık dalı sosyal hizmet uzmanları (SHU) olarak karşımıza çıkmaktadır” ifadesi yer almaktadır. Yine rapora göre ‘sosyal hizmetler ve yardımlar alanında’ kalifiye insan gücü yetersizliğinin hızlı bir biçimde giderilmesi için ‘sosyal hizmetler eğitim programlarının yaygınlaştırılması’ gerekliliği vurgulanmaktadır (Artan, 2011: 233).

Yaşlılık başlangıcı olarak katılımcıların 60 yaş ve üzeri ile 65 yaş ve üzeri aralıklarını yoğun olarak seçtiği (% 56) gözlemlenmiştir. % 44'ü ise 70 yaş ve üzeri kategorileri seçmişlerdir. Bu sonuç, katılımcıların literatürdeki kronolojik sınıflandırmada dahi yetersiz olduklarını göstermesi açısından önemlidir.

Yaşlılık kavramının tanımlanışında ise katılımcıların bir kısmının literatürdekiyle hemen hemen benzer tanımları yaptıkları görülmüştür. “Yaşlılık nedir” sorusuna “Ruhsal ve fiziksel olarak ileri bir evredir” cevabını verenler % 28,2'lik dilimi oluşturmaktadır. En çok tercih edilen yaşlılık tanımı ise % 33,3 ile “Bakıma muhtaç ve yalnız kişidir” tanımıdır. Ancak azımsanmayacak oranda % 17,9 katılımcı da yaşlılığı “Tecrübenin aydınlattığı güzel ve anlamlı bir dönemdir” olarak tanımlamıştır. Bu tanımın son zamanlarda ağırlık kazanan ekonomik temelli

değerlendirmelerde literatürde hiç yer almadığı görülmüştür. Yaşlılık tanımlamalarının farkındalık bağlamında önemli olduğu düşünülmektedir.

Yaşlılık denildiğinde katılımcıların aklına gelen ilk üç kavramın benzeştiği sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların yaşlılık denildiğinde akıllarına gelen ilk üç kavram ‘Yalnızlık’ ‘Bilgelik’ ‘Bakıma muhtaçlık’ olarak sıralanmıştır. Özellikle yalnızlık kavramının seçilmesi, günümüz modern toplumlarında ortaya çıkan yaşlı yalnızlığı ile ilgili bir farkındalık oluştuğu izlenimini vermektedir.

Katılımcıların yaşlı ihtiyaçlarında ilk üç konu tahminleri ise şu şekildedir: Yığılım 1. sırada 7,54 puanla ‘Sevgi ve şefkat’ konusudur. 2. sırada 7,08 puanla ‘Sağlık-bakım’ konusudur. 3. sırada 6,38 puanla ‘Sosyal hayata ihtiyaç’ konusudur. Katılımcıların yaşlıların ihtiyacı olduğunu düşündükleri konuların birbirine yakın olduğu görülmüştür. Bir başka araştırmada ise bu konu yaşlılara sorulmuştur. Yaşlıların hayatlarını rahat ve güvenli sürdürebilmeleri için gerekli olan hususlar sorulduğunda alınan cevaplar şu şekildedir: Hastalandığında evde muayene ve tedavi edilmek, gelirinin artması, evde bakım hizmeti alabilmek, fiziksel çevrenin rahat hareket edebileceği şekilde düzenlenmesi, sosyal aktivite imkânlarının artırılması, oturduğu evin yaşanabilir hâle getirilmesi, psikolojik danışmanlık hizmetlerinin verilmesi (Şentürk ve Ceylan, 2015: 207). İki araştırmanın sonuçları birlikte değerlendirildiğinde ortaya şu sonuç çıkmaktadır: Yaşlı hizmetlerinden sorumlu müdürlerin ağırlıklı olarak tercih ettikleri ‘Sevgi ve şefkat’ konusunu, yaşlı bireyler ihtiyaç sıralamasına bile almamışlardır. Bu bulgulardan hareketle yaşlı hizmetlerinden sorumlu müdürlerin bu konuda farkındalıkları olmadığı sonucu çıkarılabilir. ‘Sağlık-bakım’ ve ‘Sosyal hayata ihtiyaç’ konuları ise hem müdürlerde hem de yaşlı bireylerde önemli ihtiyaç olarak görülmektedir.

Yaşlılara hizmetten sorumlu olma durumuna katılımcıların cevapları şu yöndedir: 20 kişi (% 51,3) merkezi yönetimin sorumlu olması gerektiği düşüncesindedir. 18 kişi (% 46,2) yerel yönetimin sorumlu olması gerektiği düşüncesindedir. 1 kişi (% 2,6) yaşlıya hizmette sivil toplum kuruluşlarının ön plana çıkması gerektiğini söylemiştir. 2004 yılında uygulamaya konulan belediye reformu ile belediyelerin hizmet çeşitliliği konusundaki dönüşüm süreci başlamış olmasına rağmen yaşlı hizmetlerinden sorumlu müdürlerde hala merkezi yönetimin ağırlığını koruması gerektiği görüşünün % 56 seviyelerinde olduğu gözlemlenmiştir (Artan, 2011: 292).

İki araştırma kıyaslandığında Artan'ın araştırmasında merkezi yönetimin ağırlığını koruması gerektiği görüşünün % 5 daha fazla olduğu görülmüştür. Aradan geçen 8 yılda ise yaşlılara hizmet noktasında belediyelerin aktif olması görüşünün ağırlık kazanmadığı gözlemlenmiştir.

Yaşlılara yönelik hizmetlerin planlamasından sorumlu karar mekanizmaları sorusuna katılımcılar farklı cevaplar vermişlerdir. 8 kişi (% 20,5) yaşlılara hizmetin belediye başkanı tarafından planlandığını ifade etmiştir. 7 kişi (% 17,9) yaşlılara hizmetin ilgili müdürlük tarafından planlandığını ifade etmiştir. 3 kişi (% 7,7) yaşlılara hizmetin uzman personel tarafından planlandığını ifade etmiştir. 7 kişi (% 17,9) yaşlılara hizmetin belediye başkanı ve başkan yardımcısı tarafından planlandığını ifade etmiştir. 8 kişi (% 20,5) yaşlılara hizmetin başkan yardımcısı ve ilgili müdürlük tarafından planlandığını ifade etmiştir. 6 kişi (% 15,4) yaşlılara hizmetin ilgili müdürlük ve uzman personel tarafından planlandığını ifade etmiştir. Verilen cevaplardan da görüldüğü üzere belediyeden belediyeye farklılaşan planlamalar söz konusudur.

Belediyelerin yaşlılara sunduğu hizmetlerin ne olduğu sorulduğunda alınan cevaplar şöyledir: 17 kişi (% 43,6) yaşlılara evde bakım ve diğer hizmetlerin olduğunu ifade etmiştir. 1 kişi (% 2,6) çalıştığı ilçe belediyesine ait yaşlı hizmet merkezinin olduğunu ifade etmiştir. 5 kişi (% 12,8) yaşlılara evde bakım hizmetinin verildiğini ifade etmiştir. 3 kişi (% 7,7) yaşlılara hem huzurevi hem de evde bakım hizmetinin sunulduğunu ifade etmiştir. 6 kişi (% 15,4) yaşlılara diğer hizmetlerin verildiğini ifade etmiştir. Bahsi geçen diğer hizmetler şunlardır: Kültürel ve sosyal etkinlikler-geziler, Alzheimer merkezi, gündüz bakım rehabilitasyon, hasta bezi, hasta yatağı ve tekerlekli sandalye gibi sağlık ihtiyaçları, danışmanlık ve sosyal yardım, ev temizliği ve ziyaret, kuaförlük hizmetleri, yemek hizmetleri. 7 kişi (% 17,9) ise belediyelerinde yaşlılara yönelik hiçbir hizmetin olmadığını söylemiştir.

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde yaşlılara verilen hizmetlerle ilgili ayrıntılı olarak ulaşılan veriler şu şekildedir:

İstanbul genelinde yalnızca 2 ilçe belediyesi ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ait huzurevi bulunmaktadır. Bazı katılımcılar huzurevi veya gündüz bakım evi açmak için yerlerinin olmadığını söylemiştir.

İstanbul'un bazı ilçe belediyelerinde yaşlıların toplumsal hayattan kopmaması adına yaşlılar için çeşitli geziler ve davetler düzenlenmektedir. Yaşlılar önemli gün ve organizasyonların bir parçası haline getirilerek hayatın doğal akışı sağlanmaktadır. Yine bu kapsamda kaplıcalara, İstanbul'un tarihi yerlerine de yaşlılar götürülmektedir. Bazı belediyelerin Çanakkale, Edirne, Kapadokya gibi yerlere de gezi düzenlediği bilgisine ulaşılmıştır. Bu hizmeti veren belediyelerin sosyalleşme ve yaşlı yalnızlığının giderilmesi konusunu çok önemseydiği gözlemlenmiştir.

Benzer bir şekilde yaşlılar için bir kaynaşma- sosyalleşme ortamı olması gayesiyle oluşturulmuş gündüz hizmet veren, çay ve simit ikram edilen ve çeşitli hobi faaliyetlerinin yapıldığı kıraathane, yaşlı kulübü, yaşam evi adı altında yerler bulunmaktadır.

Yaşlı gündüz bakımevi ve sosyal yaşam evleri hizmeti de verilmektedir. Sosyalleşme ihtiyacını gideren yaşlılara aynı zamanda psikolojik danışmanlık hizmeti de sunulmaktadır. Yine aynı yaşam evlerinde hobi bahçeleri de bulunmaktadır. Yaklaşık 100 yaşlıya hizmet verilmektedir.

Yaşlılar için sağlıklı-aktif yaşlanma ile ilgili birkaç günlük süreyi kapsayan eğitimler de belli aralıklarla düzenlenmektedir. Basit düzeyde bilgisayar ve teknoloji eğitimi de verilmektedir.

Yaşlılara evde sağlık bakım hizmeti verilmektedir. Bu hizmeti büyük oranda büyükşehir belediyesi yapmakla birlikte basit düzeyde tansiyon ölçme, enjeksiyon gibi işlemler bazı ilçe belediyeleri tarafından da yapılabilmektedir.

Ölçütlere uyan yatalak yaşlılara yatak verilmekte, yaşlı vefat ettiğinde yine başka bir yaşlıya verilmek üzere geri alınmaktadır. Medikal malzeme ihtiyaçları da –akülü araç, tekerlekli sandalye, işitme cihazı, hasta bezi- karşılanmaktadır.

Hastane işi olan yaşlı bireyler belediyeden talep ettikleri takdirde (komşu, polis, muhtar da yaşlının durumunu bildirebilir) hastane içinde ona refakat etmesi için personel ayarlanmaktadır. Rapor almaları için yardımcı olunmaktadır.

Yaşlıların ev temizliği ve basit düzeyde tamirat tadilat işleri de bazı ilçe belediyelerinin yapmış oldukları hizmet kapsamındadır.

Yaşlıların kişisel bakımına da -kuaförlük hizmeti gibi- yardımcı olunduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Evde bakım maaşı almaya hak kazanan yaşlılar için maaş ödemesi konusunda ilçe belediyeleri yardımcı olmaktadır.

Maddi olarak ihtiyaç sahibi yaşlılar da gözetilmekte ve ihtiyaçları karşılanmaktadır. Ev eşyasına ihtiyaç duyanlara da imkânlar ölçüsünde yeni ya da ikinci el eşya temin edilmektedir.

Yardıma ihtiyacı olanlara aylık kahvaltılık kolisi gönderilmektedir. Bazı yaşlılara günde 2 öğün sıcak yemek verilmektedir. Bazı belediyeler ise bunu günde 1 öğün olacak şekilde yapmaktadır. Hizmet alan yaşlı sayısı 60-200 arasında değişmektedir.

Yaşlılar gününde yemek organize edilmektedir.

Yalnızca bir belediyenin kent konseyinde yaşlılar meclisi oluşturulduğu ve tavsiye niteliğinde kararlar alındığı bilgisine ulaşılmıştır.

Bir ilçe belediyesinde yaşlının belediyeye hangi gerekçe ile gelmiş olursa olsun, dönüşte evine kadar götürüldüğü; yaşlıya baston ve atkı bere hediye edildiği de verilen bilgiler arasındadır.

Belediyelerin sosyal hizmet kapsamında mevzuattaki serbestliği farklı ve zengin içerikli uygulamaları ve yorumları beraberinde getirmiştir (Kesgin, 2016: 329). Bazı ilçe belediyelerinde yalnız yaşayan yaşlılar için 'sohbet ekipleri' oluşturulmuş olup haftalık olarak belirlenmiş yaşlılar evlerinde ziyaret edilmekte ve onlarla sohbet edilmektedir. İhtiyaç halinde eve psikolog gönderen belediyeler de bulunmaktadır (10, 16 ve 26 numaralı ilçe belediyeleri).

Bu tarz uygulamaların belli bir sistematiklikten uzak olduğu ve -mali imkânların el vermemesi gerekçe gösterilerek- son derece sınırlı sayıda kişiye (Örneğin ilçe nüfusu 300 bin, hizmet alan kişi sayısı 200) ulaştırılabilir olduğu görülmüştür. Hizmetlerin (evde kişisel bakım, psikososyal destek, hastane refakati, sohbet ekipleri, sıcak yemek, tadilat tamirat vs.) düzenli olmadığı bilgisinin de önemli bir ayrıntı olduğu gözlerden kaçmamalıdır. Yaşlılara sunulan hizmetlerde yaşlının 'bakıma muhtaç' olması temelinde hizmetlerin planlandığı, ilaveten yaşlılara yönelik hizmetlerin

çoğunlukla yönetici tercihleri ve diğer belediyelerin uygulamaları ile şekillendiği de ulaşılan bilgiler arasındadır.

Yaşlılara yönelik yapılan bir diğer araştırmada da Kurtkapan (2017) benzer bulgulara ulaşıldığı görülmüştür. Belediyelerin yaşlılarla ilgili hizmetleri daha çok engelli ve hasta yaşlılara yöneliktir. Engelli ve hasta yaşlılara öncelik verilmesi, genel olarak toplumun yaşlılık algısını etkilemekte ve yaşlı 'bakıma muhtaç kişi' olarak anlaşılmaktadır. Sunulan hizmetler de bu algıyla planlanmaktadır (Kurtkapan, 2017: 277).

Katılımcıların dünyanın 2020 yılı tahmini yaşlı nüfusu hakkında bilgileri olup olmadığı konusunda % 69,2 oranında 'Hayır' cevabı verdikleri görülmüştür. Evet, cevabı veren 12 kişinin ise ancak yarısına yakını (5 kişi) doğru cevabı vermiştir.

Dünyada 2020 yılına kadar varsayılan yaşlı nüfusun 1 milyardan fazla olacağı tahmin edilmektedir. 2050 yılında ise, yaşlı nüfus miktarının 2 milyar olacağı ve bu nüfusun da % 80'inin gelişmekte olan ülkelerde yaşayacağı belirtilmektedir (WHO, 2012).

Benzer bir şekilde katılımcıların % 76,9'u kendi ilçelerinin yaşlı nüfusu ile ilgili de bilgi sahibi olmadığını söylemiştir.

Araştırma bulguları ve dünya nüfusu bilgileri birlikte değerlendirildiğinde yaşlı hizmetlerinden sorumlu müdürlerde artan yaşlı nüfusa yönelik farkındalığın yok denecek seviyede olduğu söylenebilir.

Yaşlı nüfusun ihtiyaçlarına yönelik saha araştırması yapılıp yapılmadığı sorusuna ise katılımcıların % 64,1 'Hayır, araştırma yapılmamıştır' cevabını vermiştir. Bu oran Artan'ın araştırmasında daha yüksektir (% 79,4).

Araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının belediyeleri tarafından tespit edilen yaşlı ihtiyaçlarının neler olduğu sorusuna 23 kişi (% 59) cevap vermiş, 16 kişi (% 41) fikir belirtmemiştir. Soruda 5 madde sıralanması istendiğinden bir kişinin birden çok cevabı mevcut olup, bazı katılımcılar 2 ya da 3 madde ile cevabı tamamladıklarını bildirmişlerdir.

Verilen cevaplar analiz edildiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır: Katılımcılar, yaşlıların en çok 'Ev temizliği' ne ihtiyacı olduğunu tespit etmiştir. İkinci sırada

‘Evde sağlık hizmeti’ ve üçüncü sırada ‘Sosyal etkinlik’ ihtiyaç olarak belirtilmiştir. Yapılan mülakatlarda ‘Sosyal etkinlik’ ile kast edilenin ‘sosyalleşme, yalnızlıktan kurtulma’ olduğu ifade edilmiştir.

Diğer tespit edilen ihtiyaçlar ise şu şekilde sıralanmıştır: Yemek yapma, kişisel bakım, sevgi şefkat, düzenli gelir, refakat, huzurevi, psikolojik destek, yaşlı evi, alışveriş, ulaşım.

Günümüze yakın zamanda çıkarılan kanunlarla belediyelerin sosyal yardım ve sosyal hizmet konularında herhangi bir sınırlandırmayla karşılaşmadan hizmet yapabilmesinin önü açılmasına (Kesgin, 2016: 329) rağmen ilçe belediyelerindeki hizmetlerin ve planlamaların bazı farklılıklarla birlikte yine de belli başlıklar altında toplanmış olduğu görülmektedir. Sunulan hizmetlerle tespit edildiği söylenen ihtiyaç sıralamaları birlikte düşünöldüğünde, sahada yapılan az sayıda araştırma sonuçlarının da (Artan, 2011; Şentürk ve Ceylan, 2015; Kurtkapan, 2017) dikkate alınmadığı izlenimi oluşmaktadır.

Katılımcıların “Yaşlılar verilen hizmetlerden haberdar mı?” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir: 12 kişi (% 30,8) ilçedeki yaşlı nüfusun, verilen hizmetlerden haberdar olduğunu düşünmektedir. 27 kişi (% 69,2) ise ilçedeki yaşlı nüfusun, verilen hizmetlerden haberdar olmadığını düşünmektedir.

Derinlemesine mülakatta katılımcılara, yaşlı nüfusa hizmetlerin nasıl haber verildiği sorusu da yöneltilmiştir. Birçok katılımcının “Belediyelerin vatandaşları bilgilendirme amaçlı cep telefonlarına kısa mesaj göndermesi ve ilan tahtalarından (billboard) hizmetlerle ilgili bilgi verilmesi yaşlıların haberdar olması için yeterlidir” görüşüne sahip olduğu görölmüştür. Yine katılımcıların yapılan hizmetlerden bütün ilçe halkını haberdar etmekten kaçındıkları bilgisine ulaşılmış, çünkü yeterli personel ve kaynağın olmadığı (K-39) ifade edilmiştir ve bazı katılımcıların “Hizmete ihtiyacı olan zaten arar” (K-13) şeklinde bir bakış açısına sahip olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların vermiş olduğu bu ve buna benzer cevaplardan yaşlı nüfusun, verilen hizmetlerden haberdarlığının varsayımsal olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2015 yılında yaşlılara yönelik yapılan araştırmada ise, yaşlıların % 43,9’u belediyelerin yaşlılara yönelik hizmetlerinden haberdar olduğunu, % 54,1’i ise

haberdar olmadığını belirtmiştir. Belediyelerin yaşlılara yönelik hizmetlerinden haberdarlık düzeyinin eğitim seviyesi yükseldikçe arttığı görülmüştür (Şentürk ve Ceylan, 2015: 200).

Katılımcıların “Hizmetlerin ihtiyaca cevap verip vermediği ile ilgili bir araştırmanız var mı?” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir: 25 kişi (% 64,1) “Hayır hizmetlerle ilgili geri bildirim sistemimiz yoktur.” demiştir. 14 kişi (% 35,9) ise “Evet ilçemizdeki yaşlı nüfusa verdiğimiz hizmetlerin ihtiyaca karşılık geldiğini gösteren araştırma sonuçları mevcuttur” demiştir. Bahsi geçen araştırma sonuçları ile ilgili net bilginin olmadığı, hizmetlerden memnun olmayan vatandaşın belediyeyi arayacağı ve şikâyetle bulunacağı, ancak bu gibi telefonların kendilerine ulaşmadığı (K-13) yönünde bilgi verilmiştir. Geri bildirim sisteminin işlemeyle ilgili bu bakış açısının, ayrı bir araştırmanın konusu olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin “Yaşlandığınızda bakıma muhtaç durumda olursanız size kimin yardım etmesini istersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir: 22 kişi (% 56,4) ‘Eş’, 7 kişi (% 17,9) ‘Çocuk’, 1 kişi (% 2,6) ‘Akraba’, 9 kişi (% 23,1) ise ‘Devlet’ cevabını vermiştir. Katılımcıların ağırlıklı olarak ‘Eş’ cevabı verdikleri görülmüştür.

Katılımcıların “Ailenizden birinin bakımı için huzurevini veya bakım rehabilitasyonu tercih eder misiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar ise şu şekildedir: 9 kişi (% 23,1) “Evet ailemden birinin bakımı için huzurevini veya bakım rehabilitasyonu tercih ederim” demiştir. 30 kişi (% 76,9) ise “Hayır ailemden birinin bakımı için huzurevini veya bakım rehabilitasyonu tercih etmem” şeklindedir. Son iki sorunun birbiriyle tutarlı olduğu görülmüştür.

Katılımcıların “Huzurevleri hakkındaki düşüncelerinizi önem derecesine göre sıralayınız” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir. Katılımcıların bu soruyla ilgili -derece fark etmeksizin- en çok tercih ettikleri ifade % 4,31 ile “Huzurevi yaşlılar için sosyalleşme alanıdır” ifadesidir. İkinci sırada % 3,97 ile “Sadece bakıma muhtaç yaşlılar için tercih edilmelidir” , üçüncü sırada ise % 3,44 ile “Huzurevleri gerekli ve önemli kuruluşlardır” ifadesidir. Hiçbir katılımcı huzurevlerini kültürel yapıya aykırı görmemiştir. Yapılan istatistiki analiz sonucunda katılımcıların birbirine benzeşen cevaplar verdikleri görülmüştür.

Son 3 soru birlikte değerlendirildiğinde, katılımcıların huzurevlerine yönelik olumlu görüşlerinin kendileri için ya da kendi ailelerinden birinin bakımı söz konusu olduğunda geçerli olmadığı görülmüştür. Kamu yönetiminin yerel kısmında hizmet verenlerin huzurevlerine yönelik –kendi hayatları bağlamında- çelişen fikirlerinin ayrı bir araştırmanın konusu olabileceği ve önemli verilere ulaşılabileceği düşünülmektedir.

Yaşlılara hizmet planlanırken birçok verinin göz önünde bulundurulması önem arz etmektedir. Huzurevi sayı ve kapasitelerinden de (AÇSHB; 2019) anlaşılacağı üzere belediyelerin yaşlılara yönelik kurum bakımı hizmetleri oldukça sınırlıdır. Bulgulardan hareketle, ilçe belediyelerindeki yaşlı hizmetlerinin artan yaşlı nüfus verileri ile birlikte değerlendirildiğinde yeterli olmadığı tespit edilmiştir.

Yaşlanan Türkiye nüfusunun yeniden değerlendirilerek ihtiyaç duyulduğu oranda huzurevlerinin yapılması ve bu konuda sorumluluğu bulunan kişi ve kurumların kapasite artırmak noktasında adım atmaları gerektiği; bunlara ek olarak yaşlı bireylerin yerinde yaşlanmalarını destekleyecek yeni hizmet modellerinin planlanması ve uygulamaya konulması gerektiği düşünülmektedir.

Şubat 2019 tarihinde gerçekleştirilen Uluslararası I. Yaşlılık Şurasına katılan Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, huzurevlerine ilave olarak alternatif yaşlı hizmetlerinin ve aile içi ilişkilerin güçlendirilmesi gereğinin önemini vurguladığı görülmektedir. “Asıl olan yaşlıların aile bütünlüğü içinde, etkinliklerini üretkenliklerini koruyarak sosyal çevreleriyle birlikte bu dönemlerini geçirebilmelerini temin etmektir. Yaşlılarla ilgili politikaların bu anlayışla belirlenmesi gerekir. Elbette kimsesi kalmayan veya ailesiyle birlikte yaşama imkanından mahrum olan bakıma muhtaç yaşlılar için de huzurevinden bakım ve rehabilitasyon merkezlerine kadar her türlü altyapı oluşturulmalıdır” (Anadolu Haber Ajansı, I. Yaşlılık Şurası, 2019).

Yaşlı bakımında kurum bakımı son seçenekler arasında görülmektedir. Yaşlıya yönelik hizmetlerin tam, zamanında ve kolay erişilebilir olması çok önemlidir. ‘Yerinde yaşlanma’ ilkesine uygun olarak hizmetlerin evde sunulması yaşlı bakımında tercih edilmelidir (Özmete, 2019: 25). Bu fikri destekleyen araştırma sonuçları bulunmaktadır. Sağlıklarının bozulması durumunda yaşlı bireylerin % 83,7’si kendi evinde, % 9,1’i çocuklarının evinde, yalnızca % 4,2’si kendisini huzurevinde rahat hissedeceğini söylemiştir (Şentürk ve Ceylan, 2015: 196).

İhtiyaçları karşılandığı zaman yaşlı bireyler, kurumsal bakıma daha az başvurmaktadır. Bu noktada yaşlıların yerinde yaşlanabilmeleri için yaşadıkları ortamdaki sağlıklarından ve güvenliklerinden kaygı duymamaları gerekmektedir. Bu anlamda denilebilir ki belediyenin sağlık ve sosyal destek hizmetlerinin en önemli toplumsal çıktısı yaşlıların yerinde yaşlanmalarına imkân sağlayabilmesidir (Kurtkapan, 2017: 278).

Yaşlılarla ilgili yapılan bir başka araştırmanın sonucuna göre ise, hem Türkiye genelinde hem de İstanbul'da yalnız yaşayan yaşlıların ve yaşlı kadınların sayısı artmaktadır (Şentürk ve Ceylan, 2015: 285-291). Benzer bulguların yer aldığı başka bir araştırmada da, bazı yaşlıların bilinçli olarak yalnız yaşamayı tercih ettiği ve yaşlı kişi bakıma muhtaç olmadığı sürece yaşının yaşamında yalnızlığın pek sorun oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Müftüler, 2016: 340). Huzurevi sistemine ilave olarak yaşlıların kendi mekânlarında ihtiyaç duyduğu hizmetleri alabilmesinin önünün açılması gerektiği düşünülmektedir.

Yaşlılarla ilgili benzer araştırma sonuçlarının da dikkate alınarak hizmetlerin planlanmasının, ihtiyaca cevap verebilirlik düzeyini artıracakı düşünülmektedir.

Sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin “Yaşlılıkla ilgili kurs, seminere katıldınız mı?” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir: 13 kişi (% 33,3) ‘Evet’ diyerek yaşlılıkla ilgili bir kurs ya da seminere katıldığını ifade etmiştir. 26 kişi (% 66,7) ise ‘Hayır’ diyerek yaşlılıkla ilgili bir kurs ya da seminere katılmadığını ifade etmiştir. Katılımcılar “Yaşlılıkla ilgili ne tür kurslara katıldınız?” sorusuna ise üniversitelerin düzenlediği çalıştay ve hizmet içi eğitimleri ile geriatri eğitimleri şeklinde cevap vermişlerdir. Artan’ın araştırmasında ise katılımcıların çoğunlukla katıldıkları kurs alanları arasında ‘yaşlılık’ konusu hiç geçmemektedir (Artan, 2011: 296).

Katılımcılara “Yaşlılarla ilgili herhangi bir projeniz var mı?” sorusu yöneltilmiş ve verdikleri cevaplar şu şekilde belirlenmiştir: 19 kişi (% 48,7) “Evet, yaşlılıkla ilgili bir projemiz var” demiştir. 20 kişi (% 51,3) ise ‘Hayır’ diyerek yaşlılarla ilgili bir projesi olmadığını ifade etmiştir. Bahsi geçen projelerin, sıklıkla diğer ilçe belediyelerinin yapmış oldukları hizmetler incelenerek planlandığı görülmüştür. Gündüzlü yaşlı bakımevi, yaşlılar kulübü, hobi bahçeleri, evde temizlik ve kuaförlük hizmetleri, sohbet ekipleri ve çeşitli geziler proje olarak sıralananlar arasındadır.

Sosyal hizmetler parçalı bir yapı tarafından sunulmaya çalışılmakta, bu parçalı yapının doğal bir yansıması olarak da hizmetlerin sunumunda tekrarlara düşüldüğü görülmektedir. Yine ihtiyaç sahiplerine ulaşmada yetersizlikler de yaşanmakta olduğu araştırma kapsamında tespit edilmiştir (Artan, 2011: 288). Yaşlılarla ilgili mevcut hizmetler, planlanan projeler, projelerin ihtiyaca cevap verebilirliğı ve artan yaşlı nüfusu bağlamında değerlendirme yapıldığında aradan geçen 8 yılda - en azından yaşlılık alanında- gözle görülür bir iyileşmenin olmadığı sonucu ile karşılaşılmıştır.

Yaşlı bir bireyin ayrı ayrı devlet kurumlarından ilgili evrakları (örneğin hasta bezi için sağlık kurulu raporu, fakirlik belgesi, ikametgâh belgesi vb.) tamamlayıp belediyenin müdürlüğüne ulaştırmasının da ayrı bir dezavantajlılık yaratmakta olduğu ve bu durumun da hak temelli sosyal hizmet anlayışına ters düştüğü görülmektedir. Bu durumun farkında olan bir belediyede bakanlık ve kaymakamlık ile işbirliğı içinde, belediyenin dezavantajlı gruplara yönelik olarak vereceğı hizmetleri talep odaklı olmaktan çok arz odaklı bir hale getirip bürokratik süreçleri hızlandırarak vatandaşlara ulaştırma projesi bulunmaktadır. Örneğin tam teşekküllü devlet hastanelerinden randevu ve rapor alma, refakat, rehberlik ve araç tahsisi vd. düşünülmektedir (K-21). Yaşlılara yönelik bu ve buna benzer projelerin, yaşlıların sosyalleşmelerini sağlayacak ve hobi faaliyetlerini yapacakları kıraathane, yaşlı kulübü projelerinden daha elzem ve öncelikli olduğu kanaati taşınmaktadır.

Yaşlılarla ilgili başka bir araştırmada, yaşlıların kendileri ile ilgili birçok hizmete olumlu yaklaştığı; yaşlı hizmet merkezleri kurulmasını ve yaşlı danışmanlığını onayladığı (Müftüler, 2016: 312) bu bilgiler ışığında, dünyanın ve Türkiye'nin artan yaşlı nüfusu bağlamında bu projelerin yeniden değerlendirilmesi ve yaşlıların öncelikli gördüğü alanlarda çalışmaların yapılması gerektiğı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin “Yaşlılarla ilgili herhangi bir sivil toplum kuruluşu ile işbirliğiniz var mı?” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir: 17 kişi (% 43,6) “Evet, yaşlılık konusunda bir sivil toplum kuruluşu ile işbirliğimiz var” demiştir. 22 kişi (% 56,4) ise ‘Hayır’ diyerek işbirliğı olmadığını ifade etmiştir.

Yaşlıya Bakış Açısı Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunun üçüncü kısmında katılımcılara yaşlı hizmetleri ile ilgili sorular yöneltmiştir.

Katılımcıların “Diğer ilçe belediyelerinin yaşlılık hizmetlerini takip ediyormusunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir: 27 kişi (% 69,2) “Evet yaşlılık konusunda diğer ilçe belediyelerini takip ediyorum” demiştir. Takip edilen belediyelere bakıldığında genellikle fiziki olarak komşu belediyelerin ya da aynı siyasi görüşe mensup belediyelerin ön plana çıktığı görülmüştür. 5 kişi (% 12,8) ise ‘Hayır’ diyerek diğer belediyelerin çalışmalarını takip etmediğini ifade etmiştir. Fikir belirtmeyen ise 7 kişi (% 17,9) vardır. Katılımcıların büyük oranda (% 69,2) diğer ilçe belediyelerinin yaşlılıkla ilgili hizmetlerini takip etmesi, bu konuya yönelik ilginin yüksek olduğu izlenimini oluşturmaktadır.

Katılımcıların “Yaşlılara sunulan sosyal hizmetlerin diğer dezavantajlı kesimlere - kadın, çocuk ve engelli- kıyasla yeterliliği konusunda neler düşünüyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir: 4 kişi (% 10,3) “Evet yaşlılara verilen hizmetler yeterlidir” demiş; 32 kişi (% 82,1) ise “Hayır yaşlılara verilen hizmetler yeterli değildir” demiştir. Fikir belirtmeyen ise 3 kişi (% 7,7) vardır. Katılımcıların yüksek oranda (% 82,1), yaşlı hizmetlerini yeterli görmemesinin farkındalığa olumlu yansıdığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin “Yaşlılara hizmet planlanırken ne tür veriler göz önünde bulundurulmalı?” sorusuna birçok noktada benzeşen cevaplar verdiği görülmüş, cevaplar analiz edildiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır: 10 kişi (% 25,6) yaşlı nüfusun yapısının ortaya konması gerektiğini belirtmiştir. 6 kişi (% 15,4) yaşlı nüfusun öncelikle ihtiyaçlarının belirlenmesi gerektiğini söylemiştir. Yine 6 kişi (% 15,4) yaşlı nüfusun yapısı ve mali kaynakların birlikte belirlenmesi ve değerlendirilmesi gerektiğini söylemiştir. 4 kişi (% 10,3) yaşlı nüfusun taleplerinin önemsenmesi gerektiğini söylemiştir. 2 kişi (% 5,1) yaşlı nüfusun ihtiyaçları ve sahadaki arkadaşların gözlemlerinin dikkate alınması gerektiğini söylemiştir. 1 kişi (% 2,6) de ilçede ikamet eden yaşlıların genel profilinin çıkarılması gerektiğini söylemiştir. Bu konuda fikir belirtmeyen ise 2 kişi (% 5,1) vardır. Katılımcıların bazılarının vermiş olduğu cevapların ayrıntıları ise şu şekildedir:

“Gelecek yıllardaki yaşlı oranı, huzurevi talep ve sayıları, genç nüfusun yaşlı bakımı konusundaki yaklaşım tarzının dikkate alınması ve yaşlı hizmetlerinin buna göre planlanması gerekmektedir” (K-7).

“Yaşlı hizmetleri planlanırken, yaşlı bireyin öncelikle ailesinden birilerinin olup olmadığı araştırılmalı, sonrasında yaşamının sağlıklı ve refah içerisinde olmasını sağlamak önemsenmelidir” (K-27).

Katılımcıların hizmet planlama noktasında ne tür verilerin göz önünde bulundurulması gerektiğine yönelik fikirleri, alanla ilgili genel bilgi düzeyine sahip olduğu çağrışımı yapmaktadır.

Son olarak araştırmaya katılan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin, ilgili bölüm şeflerinin ve meslek elemanlarının “Şimdiye kadar ki tecrübelerinize dayanarak, yaşlılara yönelik sosyal hizmetlerde etkinlik ve verimlilik için neler yapılabilir?” sorusuna birçok noktada benzeşen cevaplar verdiği görülmüştür.

Cevaplar analiz edildiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır: 9 kişi (% 23,1) yaşlıların ihtiyaç ve taleplerinin iyi belirlenmesi gerektiğini belirtmiştir. 7 kişi (% 17,9) yaşlı nüfusa sosyal etkinlikler yapılması gerektiğini söylemiştir. 2 kişi (% 5,1) sosyal hizmetleri daha özelde yaşlı nüfusa yapılacak hizmetleri yerel yönetimlerin üstlenmesi gerektiğini söylemiştir. 2 kişi (% 5,1) mevzuatın yeniden düzenlenmesi, 2 kişi (% 5,1) ise mevcut sistemin yeniden düzenlenmesi gerektiğini söylemiştir. 2 kişi (% 5,1) yaşlı kulüplerinin yaygınlaştırılmasını önemseyeceğini belirtmiştir. 2 kişi (% 5,1) ise sosyal haklar ve emekli maaşlarının iyileştirilmesinin üzerinde durmuştur.

Diğer görüşler de (her görüş 1 kişiye (% 2,6) ait) şu şekilde sıralanabilir: Yaşlı nüfusun yaşam ortamları uygun hale getirilmeli, huzurevi denetimleri artırılmalı, sosyal doku bilinmeli, kurumlar arası sağlam iletişim kurulmalı, yalnız yaşlılar sıkı takip altında olmalı, huzurevlerinin yapısı değiştirilmeli, görsel medya daha etkin kullanılmalı, merhamet eğitimi verilmeli, bağ bahçe oluşturulmalı, hizmetler tek çatı altında toplanmalı, sosyal hizmetlere bütçeden daha fazla pay ayrılmalı, yaşlı alanında uzmanlaşmış personelin sayısı artırılmalıdır, demiştir. Bu konuda fikir belirtmeyen ise 1 kişi (% 2,6) vardır.

Etkinlik ve verimlilik konusunun katılımcıların zihinlerinde – yaşlıların ihtiyaç ve taleplerinin belirlenmesi haricinde – son derece çeşitlilik arz ettiği görülmüştür. Buna

ek olarak etkinlik ve verimliliği zirveye taşıyabilmek için de idareci düzeyinde hizmetlerin planlanması gerektiği ve uygulamadaki eksikler ya da yapılması gerekenler noktasında her statünün kendi görev ve yetki alanını sonuna kadar kullanarak hizmetleri yapması gerektiğinin açık olduğu ancak bu noktada müdürlerin farkındalıklarının düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Hizmetlerde etkinlik ve verimlilik için sosyal hizmetlerin tek merkezden ve mesleki formasyona sahip uzman kişiler tarafından belirli esaslara göre ve belirli süreler içerisinde yapılması gerekmektedir. Aile Bakanlığı'nın yeni düzenlemelerle yetki karmaşasını ne düzeyde gidereceği ayrı bir araştırma konusudur (Artan, 2011: 288). Bu çalışmada katılımcıların vermiş olduğu cevaplardan hareketle yetki konusundaki kafa karışıklığının en azından müdürler düzeyinde devam ettiği görülmüştür.

Kanunlarda belirtildiği gibi yaşlı bireylerin de kendi gelişimsel bütünlüğünü destekleyecek nitelikte devletten hizmet almaya hakkı vardır. Bu noktada yapılması gereken yetkili makamların artan yaşlı nüfusla ilgili farkındalıklarını en üst seviyeye çıkarıp konuyla ilgili somut ve uygulanabilir nitelikte politika üretmeleri, hem kısa vadeli hem de uzun vadeli eylem planlarını hayata geçirmeleridir. Yaşlıların ihtiyaç ve beklentileri ile ilgili araştırmalar yapılması ve yaşlı yakınlarının fikirlerine başvurulmasının ise bu noktada işlevsel olacağı düşünülmektedir.

Araştırmadan hareketle yaşlılara yönelik ilçe belediyelerindeki hizmetlerin niceliksel olarak az olması ve niteliksel olarak ihtiyaca cevap verebilirliğinin tartışmaya açık olmasının arka planında yaşlılık konusundaki farkındalığın yeterli seviyede olmamasının önemli rol oynadığı düşünülmektedir. İdarecilerin sosyal hizmet alanından mezun olmamasının ve bu alanda 5 yıl ve daha az sürede çalışmasının, buna ek olarak ilgili müdürlükte sosyal hizmet alanından gelen personel sayısının az olmasının yetkinliği etkilediği ve bunun da planlanan ve uygulanan hizmetlere yansıtıldığı sonucuna varılmıştır.

SONUÇ

Yerel yöneticilerin yaşlıya bakış açılarının değerlendirildiği bu çalışmada araştırma hipotezleri ve araştırma soruları kapsamında elde edilen bulgular aşağıda özetlenerek sunulmuştur.

Araştırma kapsamında test edilmesi beklenen *hipotezler*, yapılan analizlerle doğrulanmıştır. Bulgular kısmında hipotezlerle ilgili istatistiki bilgiler mevcuttur (Bkz: Tablo 4.2.4, Tablo 4.2.6, Tablo 4.2.15).

H1: Katılımcılar yaşlılığı benzer kavramlarla tanımlamaktadır.

Katılımcıların yaşlılığı tanımlarken kullandığı kavramların ‘yalnızlık’, ‘bakıma muhtaçlık’ ve ‘bilgelik’ olarak sıralandığı ve ki kare analizi neticesinde de benzeştiği görülmüştür. Yaşlılık genel olarak ruhsal ve fiziksel olarak ileri bir evre, bakıma muhtaçlık ve yalnızlık olarak tanımlanmıştır.

H2: Katılımcıların yaşlıların ihtiyacı olduğunu düşündükleri konular benzerdir.

Katılımcıların yaşlıların ihtiyacı olduğunu düşündükleri konular da benzer bulunmuştur. Fakat katılımcıların yaşlıların ihtiyacı olduğunu düşündükleri başlıklar ile yaşlıların ihtiyaç olarak belirttiklerinin –yapılan diğer araştırmaların sonuçları ile kıyaslanarak- önemli oranda örtüşmediği ve katılımcıların bu görüşlerinin araştırma sonuçlarına değil, kişisel kanıya dayanmakta olduğu gözlemlenmiştir. Farkındalıkla ve yetkinlikle ilgili bu durumun katılımcıların farklı bölümlerden mezun olmalarının doğal bir sonucu olabileceği düşünülmektedir.

H3: Katılımcıların huzurevleri konusundaki görüşlerinde benzerlikler vardır.

Katılımcıların huzurevleri konusundaki görüşlerinde de benzerlikler vardır. Bu soruyla ilgili -derece fark etmeksizin- en çok tercih edilen ifade “Huzurevi yaşlılar için sosyalleşme alanıdır” ifadesidir. İkinci sırada “Sadece bakıma muhtaç yaşlılar için tercih edilmelidir” , üçüncü sırada ise “Huzurevleri gerekli ve önemli kuruluşlardır” ifadesidir.

Katılımcıların huzurevleri ile ilgili görüş ve önerileri olumlu olmakla birlikte kendileri için ya da kendi ailelerinden birinin bakımı söz konusu olduğunda aynı

olumlu halin geçerli olmadığı görülmüştür. Kamu yönetiminin yerel kısmında hizmet verenlerin huzurevlerine yönelik –kendi hayatları bağlamında- çelişen fikirlerinin ayrı bir araştırmanın konusu olabileceği ve bu konuyla ilgili önemli verilere ulaşılabileceği düşünülmektedir.

Araştırma soruları ise şu şekilde yorumlanmıştır.

S.1-İlçe belediyelerinde görev yapan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin yaşlıya bakış açıları nasıldır?

Katılımcıların yaşlıya bakış açılarının -her ne kadar literatürdeki yaşlılık tanımlarına benzese de- kişiden kişiye önemli oranda farklılaştığı görülmüştür. Yaşlılık genel olarak ruhsal ve fiziksel olarak ileri bir evre, bakıma muhtaçlık ve yalnızlık olarak tanımlanmıştır. Yaşlılığı ‘tecrübenin aydınlattığı güzel ve anlamlı bir dönem’ olarak tanımlayan katılımcıların olduğu görülmüştür. Önceliklerin farklılaştığı günümüz modern toplumlarında, bu bakış açısına sahip olmanın yaşlılık farkındalığı bağlamında kayda değer olduğu düşünülmektedir. Dünyanın ve Türkiye’nin artan yaşlı nüfusu ile ilgili farkındalık ise % 15,4 ile düşük olarak gözlemlenmiştir. İlçedeki yaşlı nüfus miktarı ile ilgili ise yalnızca varsayımların dile getirildiği, somut bilgi ve belge olmadığı için de mevcut durum hakkında yorum yapılamadığı gözlemlenmiştir.

S.2-İlçe belediyelerinde görev yapan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürler mevcut yaşlı hizmetlerini nasıl değerlendirmektedir?

Katılımcıların yaşlılara sunulan sosyal hizmetleri diğer dezavantajlı kesimlere - kadın, çocuk ve engelli- kıyasla yetersiz gördüğü ortaya çıkmıştır. Katılımcıların yüksek oranda (% 82,1), yaşlı hizmetlerini yeterli görmemesinin yaşlı farkındalığına olumlu yansıdığı düşünülmektedir.

S.3-İlçe belediyelerindeki yaşlı hizmetleri mevcut yaşlı nüfusun ihtiyaçlarına cevap vermekte midir?

Araştırma kapsamında ilçe belediyelerinde yaşlılara sunulan hizmetlerin ise sistematik olmadığı ve -mali imkânların el vermemesi gerekçe gösterilerek- son derece sınırlı sayıda kişiye ulaştırılabilir olduğu görülmüştür. Mevcut yaşlı hizmetlerinin bu haliyle yaşlı nüfusun ihtiyaçlarına cevap veremediği gözlemlenmiş,

yakın gelecekte ise artan yaşlı nüfusa yetemeyeceği öngörülmüştür. Bunlara ek olarak sunulan hizmetlerin, düzenli olmadığı bilgisinin de önemli bir ayrıntı olduğu gözlerden kaçmamalıdır.

Aynı belediyenin farklı müdürlüklerinde benzer hizmetlerin mükerrer hizmet sunumuna neden olduğu tespit edilmiştir. Sosyal hizmetlerin yerleşmesi tartışmalarında kurumların birlikte hareket edememe ve yeterince organize olamamaları sonucunda ortaya çıkan mükerrer hizmet sunumunun, aynı belediye içerisinde farklı müdürlükler arasında yaşanması dikkat çekicidir.

S.4-İlçe belediyelerinde görev yapan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürler sosyal hizmet konusunda yetkin midir?

Sosyal hizmetin kaliteli yapılabilmesinin yolu, nitelikli uzman personelle bu işin yapılmasıdır (Artan, 2011: 299). Katılımcıların eğitim durumuna bakıldığında yalnızca 1 kişinin lise mezunu diğerlerinin ise üniversite ve üstü eğitim seviyesinde olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların mezun olduğu bölümler farklılaşmaktadır. Öne çıkan bölümler: İşletme ve Sosyal Hizmet bölümleridir. İlçe belediyelerinde sosyal hizmet mezunu nitelikli personel istihdamının bazı belediyelerde hiç olmadığı bazı belediyelerde ise yeterli seviyede olmadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların % 17,9'u sosyal hizmet bölümü mezunudur. Artan'ın araştırmasında ise katılımcıların hiç biri sosyal hizmet bölümü mezunu değildir. Aradan geçen 8 yılda kısmi bir iyileşmenin olduğu söylenebilir.

Yaşlılara hizmetle sorumlu ve yetkili kılınan kurum ve kuruluşlara liyakate göre görevlendirme, yöneticilerde artan yaşlı nüfusla ilgili farkındalık ve ihtiyaca yönelik hizmet planlama ve uygulama beklenmektedir. Bu noktadan hareketle sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerden istenen ise, çalıştıkları alanla ilgili eğitim almış olmaları, yaşlılık konusunda bilgi sahibi olmaları ve teorik bilgilerini yaptıkları hizmetlere yansıtma olmalarıdır.

Yaşlı hizmetlerinde gerek yönetici gerekse meslek elemanı olarak görev yapan kişilerin sosyal hizmet mezunu olmamalarının yaşlılıkla ilgili sorulara verilen cevaplarda ve yaşlıya bakış açısında belirleyici olduğu dolayısıyla yetkinliği etkilediği düşünülmektedir. Yaşlılık konusuna ilişkin sorulara yetersiz cevapların

veriliyor olması, müdürlerin ağırlıklı olarak (% 82,1) sosyal hizmet alanından gelmemiş olmaları; konuyla ilgili bilgi ve deneyim eksikliğini düşündürmektedir.

Araştırmadan hareketle sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin yaşlı farkındalığının ve ilçe belediyelerindeki yaşlı hizmetlerinin, mevcut yaşlı nüfusun ihtiyaçlarına cevap verebilirliğinin tartışmaya açık olduğu söylenebilir. Yerel yöneticilerin yaşlılık konusu ve yaşlı hizmetleri alanındaki bilgi ve bilinç düzeylerinin oldukça düşük seviyede olduğu görülmüştür.

Katılımcıların vermiş olduğu cevaplardan hareketle, yaşlılara hizmeti hangi kurumun vermesi gerektiği konusundaki zihin karışıklılığının en azından müdürler düzeyinde devam ettiği gözlemlenmiştir. Keza etkinlik ve verimliliğe yönelik cevaplar incelendiğinde hizmetlerin merkezi yönetim tarafından 'planlanmalı, yapılımalı, düzenlenmeli' şeklinde ifade edildiği; (yerel yönetimlerin) kendi görev ve sorumlulukları bağlamında hizmet sunma konusunda geri planda kaldığı görülecektir.

Yaşlı farkındalığının yeterli seviyede olmaması ve bu alana ayrılan mali kaynakların sınırlı olması belirli sayıda yaşlıya hizmet sunulmasına neden olmaktadır. Söz gelimi verilen hizmetlerden tüm ilçe halkının haberdar olmadığı ve haberdar etme halinde hizmet ulaştırmanın hem teknik hem mali açıdan mümkün olmadığı (K-39) gerçeğinin, sosyal hizmetlerin yaygınlaştırılması tartışmalarında özellikle ele alınması gerektiği düşünülmektedir.

İlçe belediyelerindeki yaşlı hizmetlerinin, yaşlıların ihtiyaçlarını karşılamakta yeterli olmadığı, bunda yaşlı hizmetlerinden sorumlu mdrlerdeki farkındalığın düşük seviyede olmasının etken olduğu, artan yaşlı nüfus bağlamında ve yasal yetki - sorumluluklar çerçevesinde bu konunun yeniden ele alınması ve acil eylem planlarının hazırlanıp uygulamaya konulması gerektiği sonucuna varılmıştır. Yaşlı ihtiyaçlarının da ancak ileriye görebilen ve toplumu okuyabilen ilgililerin bugünden hazırlayacağı/hazırlaması gereken politikalar ve uygulanabilir somut hizmetlerle karşılanabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın sonuçları bağlamında Türkiye'de mevcut yerel sosyal hizmetler dşnldğnde, hizmet çeşitliliğinin ve imkânlarının birçok değişken nedeniyle son derece sınırlı olduğu; talep etmeyen ve başvurmayan kişilere de hizmet ulaştırma

konusunun (hak temelli sosyal hizmet) ise şimdilik ‘erken’ ve üst seviye bir tartışma olduğu görülecektir.

Uygulayıcılar için şu önerilerde bulunulabilir: İlçe belediyelerinde görev yapan sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerin mutlaka sosyal hizmet alanından gelmiş olmalarına dikkat edilmeli ve liyakate göre görevlendirilmiş olmaları gerekmektedir. Alandan gelen meslek elemanlarının sayıca artırılması ve bu elemanların saha incelemesi yaparak sosyal dokuyu tanınması sağlanmalıdır.

Artan yaşlı nüfus gerçeğinden hareketle, yaşlılara yönelik hizmetler anayasa ve diğer kanunların belirlemiş olduğu çerçevede planlanmalı ve ivedilikle uygulamaya geçirilmelidir. Bunun için de mali imkânlar zorlanarak araştırmalar yapılmalı eğer yapılamıyorsa diğer kişi ve kurumların yaşlılık ile ilgili araştırmaları dikkatle incelenmeli, sahada yaşlılarla ilgili durum tespiti yapılmalı ve yaşlı ihtiyaçları iyi belirlenmeli, istatistiki veriler analiz edilmeli ve hem kurum içi hem de diğer kurumlarla işbirliği içerisinde değerlendirme yapılmalıdır.

Araştırmacılar için şu başlıklar önerilebilir: Bu araştırma İstanbul genelinde sosyal hizmetlerden sorumlu müdürlerle gerçekleştirilmiştir. İlâveten yaşlı nüfusun da belediye hizmetlerini değerlendirdiği çift yönlü bir araştırma yapılabilir.

Araştırma kapsamında 39 ilçe belediyesi ile görüşülmüştür. İlçe belediyelerinde ‘büyükşehir tarafından yapıldığı’ gerekçesiyle birçok hizmetin verilmediği görülmüştür. Dolayısıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin de araştırmaya dâhil edildiği veya farklı büyükşehirlerin kıyaslandığı daha geniş kapsamlı çalışmalar da yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akçay, C. (2011). *Yaşlılık: Kavramlar, Kuramlar ve Yaşlılığa Hazırlık*. İstanbul: Kriter.
- Akın, G. (2006). *Gerontoloji – Her Yönüyle Yaşlılık*. Ankara: Palme.
- Amman, M. T. (2007). Yaşlılıkta Serbest Zaman Faaliyetleri. M. F. Bayraktar (Ed.), *Yaşlılık Dönemi ve Problemleri*, İstanbul: Ensar, 161-175.
- Anadolu Haber Ajansı, I. Yaşlılık Şurası. (2019). Kuşakların Aynı Çatı Altında Yaşadığı Bir Türkiye İstiyoruz. Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/cumhurbaskani-erdogan-kusaklarin-ayni-cati-altinda-yasadigi-bir-turkiye-istiyoruz/1397929> [21.02.2019].
- Arpacı, F. (2005). *Farklı Boyutlarıyla Yaşlılık*, Ankara: Türkiye İşçi Emeklileri Derneği.
- Arpacı, F., & Gürbüz, S. (2012). Yaşlı Bireylerin Yaşadıkları Şehre Göre Yaşam Kalitesi Değerlendirmeleri. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 47(2): 47-64.
- Artan, T. (2011). *Yeni yerel yönetim yapılanmasında sosyal hizmetler; İstanbul örneği* (Yayımlanmış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Artan, T. (2013). Huzurevinde Kalmakta Olan Yaşlılarda Aile İçi İstismar. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*. 24(2): 109-122.
- Artan, T. (2017). *Yaşlılarla Sosyal Hizmet*, Ankara: SABEV.
- Arun, Ö. & Elmas, Ç. (2016). Yaşlılıkta Ayrım: Çağdaş Türkiye’de Yerel Yönetimleri Bekleyen Zorluklar. *Özgür Sosyoloji Dergisi*, 36(2): 351-372.
- Aslan, S. ve Yılmaz, A. (2001). Modernizme Bir Başkaldırı Projesi Olarak Postmodernizm. *C.U. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(2): 93-108.
- Balkır, Z. G. (2009). Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Sosyal Güvenlik Hakkı Kapsamında Yaşlıların Korunması. M. N. Gacar (Ed.), *Adı Eylül Sağlık Bilimlerinde Yaşlılık*, İstanbul: Nobel Tıp, 539-568.

- Berkün, S. (2017). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı. *E-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, 9(2): 582-598.
- Beyaztaş, F. Y., Erkol, Z. ve Kurt, G. (2010). Yaşlıların Sorunları ve Yaşam Memnuniyeti. *Adli Tıp Dergisi*, 24(2): 32-39.
- Birleşmiş Milletler Yaşlı İlkeleri. Erişim adresi:
<http://eyh.aile.gov.tr/mevzuat/uluslararası-mevzuat/birlesmis-milletler-yasli-ilkeleri.html> [13.11.2017].
- Buz, S., Ertan Koçak, Y. ve Gözen, Ö. (2018). Türkiye’de Yaşlılara Sunulan Hizmetlerin Birleşmiş Milletler Yaşlılık İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi: Ankara Örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 77(9): 388–410.
- Ceylan, H. & Şentürk, M. (Ed.), (2015). *İstanbul’da Yaşlanmak: İstanbul’da Yaşlıların Mevcut Durumu Araştırması*. İstanbul: Açılım.
- Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (2018). *T.C. Resmi Gazete*, 30474, 10.07.2018. Erişim adresi:
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.1.pdf> [11.01.2019].
- Çağlar, T. (2014). Yaşlılık ve Sosyal Hizmet: Yaşam Destek Merkezi Örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 25(2): 145-162.
- Çağlar, T. (2015). Yaşlılık ve Bakım Sigortası: Almanya Örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 26(1): 205-222.
- Çetin, S. (2010). Türkiye’de Kamu Yönetimi Reform Sürecinin Değerlendirilmesi: Aksayan ve İşleyen Yönler. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3): 23-38.
- Çolak, M. ve Özer, Y. E. (2015). Sosyal Politika Anlamında Aktif Yaşlanma Politikalarının Ulusal ve Yerel Düzeydeki Analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(55): 115-124.
- Danış, M. Z. (2004). *Yaşlıların Evde Bakım Gereksinimleri ve Evde Bakıma İlişkin Düşünceleri: Başarılı Yaşlanma ve Yaşlı Bakım Modelleri*, Ankara: Güç-Vak.

- Danış, M. Z. (2009). Türkiye’de Yaşlı Nüfusun Yalnızlık ve Yoksulluk Durumları ve Sosyal Hizmet Uygulamaları Açısından Bazı Çıkarımlar, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 20(1): 67-83.
- Demirci, M. (2010). Katılımcı Demokrasi Açısından Kent Konseyleri: Eleştirel Bir Değerlendirme, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 19(1): 21-46.
- Dölek, B. Ö. (2013). Gerontolojik ve Geriatrik Sosyal Hizmet. H. Acar, N. Negiz ve E. Akman (Ed.), *Sosyal Politika ve Kamu Yönetimi Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanları*, Ankara: Maya Akademi, 279-297.
- Dülger, İ. (2013). Dünyada ve Türkiye’de Yaşlılığın Değişen Görünümü, Değişen Politikaları ve Gelişen Aktif Yaşlanma Kavramı. *18-24 Mart Yaşlılara Saygı Haftası Kuşaklararası Dayanışma ve Aktif Yaşlanma Sempozyumu*. Ankara.
- Duyan, V. (2000). Yaşlılık ve Gerontolojik Sosyal Hizmet. Erkan, G. ve Işıkhani, V. (Ed.), *Antropoloji ve Yaşlılık: Prof. Dr. Vedia Emiroğlu’na Armağan Kitabı*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu, 118-124.
- Efe, A. & Sözer, S. (2015). Herkes İçin Ulaşılabilir Bir Toplum Oluşturmada Yerel Yönetimlerin Rolü. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(4): 87-97.
- Er, D. (2009). Psiko-sosyal Açısından Yaşlılık. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4: 138-140.
- Ergin, I. (2016). Yaşlı Sağlığı ve Sosyal Politikalarda Kamusal Destek Ne Durumda? Türkiye ve Dünyada Mevcut Durum. *Ege Tıp Dergisi*, 55(Ek Sayı): 12-18.
- Ersöz, H.Y. (2006). Sosyal Politika-Refah Devleti- Yerel Yönetimler İlişkisi, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası Prof. Dr. Toker Dereli’ye Armağan Kitabı*, 55(1), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Genç, Y. (2009). Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmet Uygulamaları. *Kamuda Sosyal Politika Dergisi*, (28): 60-67.
- Göka, E. (2018, 8 Nisan). Genç Kalmanın Yüceltilme Çağında Yaşlılık. *Yeni Şafak*.
- Göka, E. (2018, 15 Nisan). Yaşlılık Artık Bilgelik Manasına Gelmiyor. *Yeni Şafak*.

- Gökçe Kutsal, Y. (2003). *Yaşlanan Dünya Yaşlanan İnsan*, Ankara: Geriatri Derneği.
- Gökçe Kutsal, Y. (2007). Yaşlılıkta Kaliteli Yaşam. *Yaşlanan Dünyanın Yaşlanan İnsanları*. Ankara: Geriatrik Bilimler Araştırma ve Uygulama Merkezi, 5-11. Erişim adresi:
http://www.gebam.hacettepe.edu.tr/yaslilikta_kaliteli_yasam_son.pdf
[31.05.2018].
- Görpeliöğlü, S. (2009). Yaşlılık ve Getirdiği Sorunlar. M. N. Gacar (Ed.), *Adı Eylül Sağlık Bilimlerinde Yaşlılık*, İstanbul:Nobel Tıp, 21-28.
- Güler, N., Güler, Z. ve Özsel, D. (2015). Arafta Kalan Yaşlılar: Kırdan-Kente Göç'ün Yaşlılara Etkisi. *Sosyoloji Konferansları*. 0(52): 685-713.
- Gürbüz, S., ve Şahin, F. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe – Yöntem – Analiz*, Ankara: Seçkin.
- Hablemitoğlu, Ş. & Özmete, E. (2010). *Yaşlı Refahı: Yaşlılar İçin Sosyal Hizmet*, Ankara: Kilit.
- Huzurevi sayıları, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim adresi:
<https://eyh.ailevecalisma.gov.tr/kuruluslarimiz-yasli> [11.03.2019].
- İçli, G. (2008). Yaşlılar ve Yetişkin Çocuklar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1(1): 29-38.
- İstanbul İlçeleri Nüfusu (2018). Erişim adresi:
<https://www.nufusu.com/ilceleri/istanbul-ilceleri-nufusu> [11.11.2018].
- Kalaycı, A. R. (Ed.), (2011). *Türkiye’de Yaşlılık Dönemine İlişkin Beklentiler*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hiz. Genel Müd. Yayınları.
- Kalaycı, I. & Özkul, M. (2015). Türkiye’de Yaşlılık Çalışmaları. *Sosyoloji Konferansları*. 0(52): 259-290.
- Kalaycı, I. & Özkul, M. (2017). Geleneksel Kalabilsem Modern Olabilsem: Modernleşme Sürecinde Yaşlılık Deneyimleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 8(18), 90-110.
- Kalınkara, V. (2016). *Temel Gerontoloji Yaşlılık Bilimi*. Ankara: Nobel Akademik.

- Kalkan, M. (2008). Yaşlılık: Tanımı, Sınıflandırılması ve Genel Bilgiler. K. Ersanlı ve M. Kalkan. (Ed.), *Psikolojik, Sosyal ve Bedensel Açından Yaşlılık*, Ankara: Pegem Akademi, 1-17.
- Karakuş, B. (2019). Türkiye’de Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Dışındaki Kurumların Yaşlı Hizmetleri ve Bu Hizmetlere İlişkin Mevzuat Durumu. U. Yanardağ ve M. Zubaroğlu Yanardağ (Ed.), *Yaşlılık ve Sosyal Hizmet*. Ankara: Nika, 307-343.
- Kesgin, B. (2013). *Kamu Sosyal Politikalarında Sosyal Yardım*, İstanbul: Açılım.
- Kesgin, B. (2016a). Sosyal Hizmetin Yerelleşmesi ve Sosyal Hizmette Yerel Yönetimlerin Artan Rolü. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(4): 319-340.
- Kesgin, B. (2016b). Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardımda Büyükşehir Belediyeleri İle İlçe Belediyeleri Arasında Nasıl Bir Dağılım Yapılabilir? *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(3): 447-462.
- Koçak, O., Arslan, H. ve Eti, S. (2017). Belediyelerde Sosyal Politika Uygulamaları ve Pendik Belediyesi Örneği. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(12), 119–144.
- Komşu, U. C. (2014). Yaşlılık, Yaşlı Nüfusun Sorunları ve Yetişkin Eğitimi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 370-389.
- Korkut, G. (2019). Yaşlılık ve Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar. U. Yanardağ ve M. Zubaroğlu Yanardağ (Ed.), *Yaşlılık ve Sosyal Hizmet*, Ankara: Nika, 147-169.
- Müftüler, H. G. (2016). *Modernleşme sürecinde yaşlılık açısından kurumsallaşma ve maneviyat* (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Müftüler, H. G. (2018). İstanbul’da Yaşlılık ve Yaşlılığın Yapısal Değişimi. *Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1): 58-80.
- Oktik, N. (2004). *Huzurevinde Yaşam ve Yaşam Kalitesi: Muğla Örneği*, Muğla: Muğla Üniversitesi.

- Onat, Ü. (2003). Yaşlanma ve Sosyal Hizmet. V. Kalınkara (Ed.), 2. *Ulusal Yaşlılık Kongresi Kitabı*, Denizli: Yaşlı Sorunları Araştırma Derneği, 69-80.
- Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) Yaşlanma Özel İhtisas Komisyonu Raporu 2023. (2014). Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı, Ankara.
- Onur, B. (2014). *Gelişim Psikolojisi Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm*. İstanbul: İmge.
- Ortaylı, İ. (2011). *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Özmete, E. (2019). Yeni Yüzyılda Yaşlanma İçin Gündem: Temel Kavramlar ve Yaklaşımlar. U. Yanardağ ve M. Zubaroglu Yanardağ (Ed.), *Yaşlılık ve Sosyal Hizmet*, Ankara: Nika, 11-29.
- Parlak, E. A., vd. (2016). Yaşamın Tibbileştirilmesi Kapsamında Medyada Yer Alan Yaşlanmayı Dışlayan (Anti-Aging) Reklamların İçerik Analizi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (10): 403-417.
- Sayar, K. (2018). *İnsanlık Hali Programı*. TRT Haber Televizyonu, İstanbul, 24 Kasım.
- Seçkiner Bingöl, E. (2018). İngiltere Yerel Yönetimlerinde Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardım. *Ombudsman Akademik*, 4(8): 105-123.
- Taşcı, F. (2010a). Yerel Yönetimlerde Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetler: Londra Barnet Belediyesi Örneği. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (58): 217-251.
- Taşcı, F. (2010b). Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar: İsveç, Almanya, İngiltere ve İtalya Örnekleri. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, (1): 175-202.
- Tekindal, M. (2019). Gelişimsel Özellikleri Açısından Yaşlıyı Değerlendirme. U. Yanardağ ve M. Zubaroglu Yanardağ (Ed.), *Yaşlılık ve Sosyal Hizmet*, Ankara: Nika, 67-82.
- Timuçin, A. (2009). Yaşlanmanın Anlamı. M. N. Gacar (Ed.), *Adı Eylül Sağlık Bilimlerinde Yaşlılık*, İstanbul: Nobel Tıp, 1-4.

- Tomambay, İ. (2007). Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmetler. Erişim adresi: http://www.gebam.hacettepe.edu.tr/sosyal_boyut/yaslilara_yonelik_sosyal_hizmet.pdf [11.11.2018].
- Tufan, İ. (2016). *Antik Çağdan Günümüze Yaşlılık ve Yaşlanma*. Ankara: Nobel Akademik.
- TÜİK (2014): İstatistiklerle Yaşlılar, 2014. Erişim adresi: http://tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=11&KITAP_ID=265 [11.03.2019].
- TÜİK (2016): İstatistiklerle Yaşlılar, 2016. Erişim adresi: <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27595> [11.03.2019].
- TÜİK (2018): İstatistiklerle Yaşlılar, 2018. Erişim adresi: <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30699> [18.03.2019].
- Türk Dil Kurumu, (2019a). Erişim adresi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ce004e6a1f619.70855632 [18.03.2019].
- Türk Dil Kurumu, (2019b). Erişim adresi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori=ve_ritbn&kelimesec=345311 [19.03.2019].
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982. Erişim adresi: https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf [20.02.2018].
- 2022 Sayılı Kanun. Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2022.doc> [25.09.2018].
- 2828 Sayılı Kanun. Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2828.pdf> [25.09.2018].
- 1580 Sayılı Kanun. Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1471.pdf> [25.09.2018].
- 5216 Sayılı Kanun. Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040723.htm> [25.09.2018].

5393 Sayılı Kanun. Erişim adresi:

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf> [25.09.2018].

Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, (2007). Ankara: EYH.

Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı Uygulama Programı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, (2013). Ankara: EYH.

Türkiye Yaşlılık Atlası, (2012). *National Geography Dergisi*, İstanbul: Doğan Ofset Mayıs (133).

Ünal, P. (2013). Aktif Yaşlanma: Sağlıklı ve Üretken Yaşlanma. M. Altındış. (Ed.), *Yaşlılarda Güncel Sağlık Sorunları ve Bakımı*, İstanbul: Tıp Kitabevi.

Ünal, F. ve Cantürk, C. (2014). Yerel Yönetimler ve Sosyal Politikalar: Sosyal Belediyecilik. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 49(2): 31-49.

World Health Organization, (2012). Strategy and Action Plan for Healthy Ageing in Europe, 2012-2020. Regional Committee for Europe Sixty-second session.

World Health Organization, (2013). Definition of an Older or Elderly Person, <http://www.who.int/healthinfo/survey/ageingdefnolder/en> [11.11.2017].

Yaluğ, İ., ve Yıldız, M. (2009). Yaşlanmanın psikiyatrik yönleri. M. N. Gacar (Ed.), *Adı Eylül Sağlık Bilimlerinde Yaşlılık*, (s. 253-278). İstanbul:Nobel Tıp Kitabevleri.

Yaşlanma 2002 Uluslararası Eylem Planı. Erişim adresi: .

<http://eyh.aile.gov.tr/mevzuat/uluslararasi-mevzuat.html> [12.12.2018].

Yaşlı Bakım Hizmetleri. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, (2013). Ankara: EYH. Erişim adresi: <http://eyh.aile.gov.tr/uygulamalar/yasli-bakim-hizmetleri/yasli-bakim-hizmetleri.html> [21.01.2019].

Yaşlanma İle İlgili Çalışmalar. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara: EYH. Erişim adresi: <http://eyh.aile.gov.tr.html> [21.01.2019].

- Yerel Yönetimlere Ait Huzurevleri. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, (2013). Erişim adresi: <https://eyh.ailevecalisma.gov.tr/yerel-yonetimlere-ait-huzurevleri.html> [20.02.2019].
- Yerli, G. (2017). Yaşlılık Dönemi Özellikleri ve Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmetler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52): 1278-1287.
- Yıldırım, E. (2011). Toplumsal Değişme Sürecinde Aile. K. Canatan, ve E. Yıldırım, (Ed.), *Aile Sosyolojisi*, İstanbul: Açılım, 121-138.
- Zengin, O. (2014). Büyükşehir Belediyesi Sisteminin Dönüşümü: Son On Yılın Değerlendirmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 72(2): 91-116.
- Zastrow, C., & KirstAshman, K. K. (2015). *İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre II*. E. S. Türközü, & B. Alpaslan (Çev.), Ankara: Nika.
- Zastrow, C. (2014). *Sosyal Hizmete Giriş*. Ankara: Nika.
- Zubaroglu Yanardağ, M. (2019). Sosyal Hizmet Mesleğinde Gerontolojik ve Geriatrik Boyut Üzerine Bir İnceleme. U. Yanardağ ve M. Zubaroglu Yanardağ (Ed.), *Yaşlılık ve Sosyal Hizmet*, Ankara: Nika, 31-42.

EKLER

Ek 1: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Etik Kurul Onayı

Ek 2: Yaşlıya Bakış Açısı Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Ek 3: Görüşme Yapılan İstanbul İlçe Belediyeleri ve Nüfus Miktarları

Ek 4: İstanbul İlçe Belediyelerinde Görüşülen Katılımcıların Statüleri

Ek 1: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Etik Kurul Onayı

28/02/2018 tarihli ve 2018/02 sayılı Etik Kurul Kararı ekidir.

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi		İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ ETİK KURULU															
ARAŞTIRMA ETİK KURUL ONAY FORMU																	
Tarih:	28.02.2018																
Sayı:	2018/02																
Ekler:	EK1: Yaşlılık Farkındalığı Anket ve Görüşme Formu																
Yer:	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rektörlüğü Yazı İşleri Müdürlüğü																
İlgi:	Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 22.02.2018 tarihli ve 1179 sayılı yazısı.																
Katılımcılar:	<table><tbody><tr><td>1. Prof. Dr. Arif ERSOY</td><td>Kurul Başkanı/Rektör Yardımcısı</td></tr><tr><td>2. Prof. Dr. Mehmet Emin KÖKTAŞ</td><td>Üye/Dekan V.</td></tr><tr><td>3. Prof. Dr. Kadir CANATAN</td><td>Üye/Dekan V.</td></tr><tr><td>4. Prof. Dr. Yahya Kemal YOĞURTÇU</td><td>Üye/Öğretim Üyesi</td></tr><tr><td>5. Prof. Dr. Mustafa ATEŞ</td><td>Üye/Dekan V.</td></tr><tr><td>6. Prof. Dr. Ömer ÇAHA</td><td>Üye/Müdür V.</td></tr><tr><td>7. Bilal ŞAMAT</td><td>Üye/Hukuk Müşaviri</td></tr></tbody></table>			1. Prof. Dr. Arif ERSOY	Kurul Başkanı/Rektör Yardımcısı	2. Prof. Dr. Mehmet Emin KÖKTAŞ	Üye/Dekan V.	3. Prof. Dr. Kadir CANATAN	Üye/Dekan V.	4. Prof. Dr. Yahya Kemal YOĞURTÇU	Üye/Öğretim Üyesi	5. Prof. Dr. Mustafa ATEŞ	Üye/Dekan V.	6. Prof. Dr. Ömer ÇAHA	Üye/Müdür V.	7. Bilal ŞAMAT	Üye/Hukuk Müşaviri
1. Prof. Dr. Arif ERSOY	Kurul Başkanı/Rektör Yardımcısı																
2. Prof. Dr. Mehmet Emin KÖKTAŞ	Üye/Dekan V.																
3. Prof. Dr. Kadir CANATAN	Üye/Dekan V.																
4. Prof. Dr. Yahya Kemal YOĞURTÇU	Üye/Öğretim Üyesi																
5. Prof. Dr. Mustafa ATEŞ	Üye/Dekan V.																
6. Prof. Dr. Ömer ÇAHA	Üye/Müdür V.																
7. Bilal ŞAMAT	Üye/Hukuk Müşaviri																
Planlanan araştırma önerisi özeti aşağıdaki gibidir.																	
Araştırmanın Başlığı:	Yerel Yöneticilerin Yaşlıya Bakış Açılarının Değerlendirilmesi: İstanbul Örneği																
Araştırmacılar ve adres bilgisi:	Ayşe SEZER DOĞAN İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Hizmet Yüksek Lisans öğrencisi Danışman: Yrd. Doç. Taner ARTAN																
Araştırmanın Süresi (ay):	Araştırmanın süresi 2 ay olacak şekilde planlanmıştır.																
Araştırmanın Amacı:	Araştırmanın amacı, artan yaşlı nüfusun ihtiyaçlarına karşılık gelen sosyal hizmet ve algısının, yakın gelecekte ortaya çıkması muhtemel sorunlara çözüm üretme farkındalığını araştırarak sosyal hizmet uygulama ve literatürüne katkı sağlamaktır.																
Araştırmada Kullanılacak Ölçme Araçları (adları):	Yaşlılık Farkındalığı Anket ve Görüşme Formu																
Araştırmaya Katılacak Denek Sayısı ve Nereden Seçileceği:	Araştırmanın evrenini İstanbul ilçe belediyelerinin sosyal hizmetten sorumlu müdürleri (n=39) oluşturacaktır.																
Araştırmada Deneklerin Nasıl Seçileceği:	İstanbul ilçe belediyelerindeki ilgili müdürlere yapılacaktır. Evren küçük olduğu için araştırmaya bütün ilçeler (39 ilçe belediyesi) dahil edilmiştir.																

1 / 2

28/02/2018 tarihli ve 2018/02 sayılı Etik Kurul Kararı ektir.

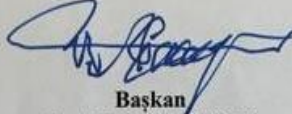
Uygulamanın veya Ölçeklerin Doldurma Süresi	Ortalama 60 (dk)
KARAR	ARAŞTIRMA İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİNİN ETİK DURUŞUNA AYKIRI DEĞİLDİR.

Tarih: 28.02.2018

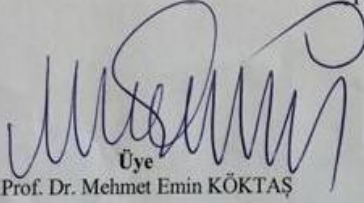
Sayı: 2018/02

İlgi: Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 22.02.2018 tarihli ve 1179 sayılı yazısı.

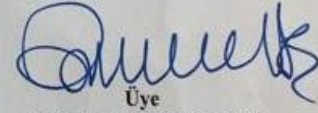
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Etik Kurulu tarafından hazırlanmıştır.

Başkan
Prof. Dr. Arif ERSOY

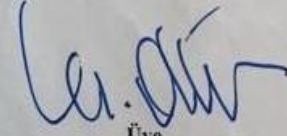
Üye
Prof. Dr. Mehmet Emin KÖKTAŞ

Üye
Prof. Dr. Kadir CANATAN

(İznilî)

Üye
Prof. Dr. Yahya Kemal YOĞURTÇU

Üye
Prof. Dr. Mustafa ATEŞ

Üye
Prof. Dr. Ömer ÇAHA

Üye
Av. Bilal ŞAMAT

Ek 2: Yaşlıya Bakış Açısı Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Bu görüşme formu yöneticilerin ve karar alıcıların, yaşlılığa yönelik bakış açısı ve farkındalıklarının ortaya konması, yaşlılara sundukları hizmetler, bu hizmetler hakkındaki düşünce ve önerilerinin belirlenmesi amacıyla araştırmacı tarafından tasarlanmıştır.

1. Yaşınız?

21 – 30 31 – 40 41 – 50 51 – 60 61 ve üstü

2. Cinsiyetiniz?

Kadın Erkek

3. Medeni durumunuz?

Bekâr Evli

3.1. Çocuğunuz var mı?

Var Yok

4. Kaç yıldır İstanbul'da yaşıyorsunuz?

0-5yıl 6-10yıl 11-15yıl 16-20 yıl 21 yıldan fazla

5. En son almış olduğunuz eğitim nedir?

Ortaokul Lise Üniversite

Yüksek Lisans Doktora

6. Branşınız nedir?

7. Kaç yıldır sosyal hizmetler alanında çalışıyorsunuz?

0-5yıl 6-10yıl 11-15yıl 16-20 yıl 21 yıldan fazla

8. İdarecisi olduğunuz birimde kaç sosyal hizmet uzmanı/sosyal çalışmacı bulunmaktadır?

1 2 3 4 5 ve daha fazla

9. Sizce kaç yaşındaki bireyler yaşlı olarak tanımlanmalıdır?

61 - 65 66 - 70 71 - 75 76 - 80 81 ve üzeri

10. Yaşlı/yaşlılığı nasıl tanımlarsınız?

11. Yaşlı/yaşlılık denilince aklınıza gelen ilk üç kavramı en önemli gördüğünüzden başlayarak sıralayınız. (1, 2 ve 3 şeklinde)

- () İhtiyarlık () Bakıma muhtaçlık () Hastalık () Bilgelik
() Bencillik () Düşkünlük () Olgunluk () Velinimet
() Memnuniyetsiz () Espirili () Cömert () Yalnızlık
() Diğer

12. Yaşlıların en çok ihtiyaç duydukları ilk üç konuyu en önemli gördüğünüzden başlayarak sıralayınız. (1, 2 ve 3 şeklinde)

- () Huzur () Sevgi ve şefkat () Sağlık- bakım
() Çocuk ve torunları ile birlikte olma () Sosyal hayata ihtiyaç
() Gündelik işler () Düzenli gelir () Sağlıklı beslenme
() Huzurevi () Diğer

13. Sizce yaşlıya yönelik sosyal hizmetlerden öncelikle hangi kurum sorumlu olmalıdır?

- () Merkezi yönetim () Yerel yönetim () Özel sektör
() Sivil toplum kuruluşları () Diğer.....

14. Belediyenizde yaşlılara hizmet veriyorsanız bunu kimler planlamaktadır? (*Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz*)

- () Başkan () Başkan Yardımcısı () İlgili Müdürlük
() Uzman Personel () Diğer

15. Belediye olarak yaşlılara yönelik ne gibi hizmetler sunmaktasınız?

Huzurevi Huzurevi ve Bakım Rehabilitasyon

Yaşlı Hizmet Merkezi Evde Bakım

Diğer.....

16. Dünyanın 2020 yılındaki varsayılan yaşlı nüfusu (65 yaş üstü) ile ilgili bilginiz var mı?

Evet Hayır

16.1. Dünyanın 2020 yılı tahmini yaşlı nüfusu nedir?

1 milyar 1,5 milyar 2 milyar

17. İlçenizde ikamet eden yaşlı nüfusun ne kadar olduğu hakkında bilginiz var mı?

Evet Hayır

18. İlçeniz sınırları içerisinde ikamet eden yaşlı nüfusun ihtiyaçlarına yönelik belediyenizce yapılmış bir saha çalışması/ anket var mı?

Evet Hayır (Hayır ise 19. soruya geçiniz)

18.1. Belediyenizce tespit edilen yaşlı ihtiyaçlarını sıralar mısınız?

.....
.....

19. İlçeniz sınırları içerisinde ikamet eden yaşlı nüfusun verdiğiniz hizmetten yeterince haberdar olup olmadığına yönelik bir veriniz var mı?

Evet Hayır (Hayır ise 20. soruya geçiniz)

19.1. Evet, ise haberdar olma durumu ne düzeydedir?

%..... Detaylı biliyor %..... Biliyor %..... Bilgisi yok

20. Belediye olarak yaşlılara yönelik sunmuş olduğunuz hizmetlerin ihtiyaca cevap verdiğine yönelik bir araştırmanız / geri bildirim sisteminiz var mıdır?

Evet Hayır (Hayır ise 21. soruya geçiniz)

20.1. Belediye olarak yaşlılara yönelik sunmuş olduğunuz hizmetler ihtiyaca cevap vermiş midir?

Evet Hayır

21. Yaşlandığınızda bakıma muhtaç durumda olursanız size kimin yardım etmesini istersiniz?

Eşimin Çocuklarımlın Akrabalarımlın Devletin

22. Ailenizden birinin bakımı için huzurevini veya bakım rehabilitasyonu tercih eder misiniz?

Evet Hayır

23. Huzurevleri hakkındaki düşüncelerinizi önem derecesine göre 1, 2 ve 3 şeklinde sıralayınız.

Gerekli ve önemli kuruluşlardır.

Sadece bakıma muhtaç yaşlılar için tercih edilmelidir.

Kültürel yapımıza aykırı olduğu için kapatılmalıdır.

Sosyal faydadan çok mali rant sağlayan kurumlardır.

Yaşlılar için bir sosyalleşme alanıdır.

24. Yaşlılıkla ilgili hizmet içi eğitim, kurs, seminere katıldınız mı?

Evet Hayır (Hayır ise 25. soruya geçiniz)

24.1. Yaşlılıkla ilgili ne tür kurslara katıldınız?

.....
.....

25. Yaşlılarla ilgili herhangi bir projeniz var mı?

() Evet () Hayır

26. Yaşlılarla ilgili herhangi bir sivil toplum kuruluşu ile işbirliğiniz var mı?

() Evet () Hayır

27. Diğer ilçe belediyelerinin yaşlılara yönelik hizmetlerini takip ediyor musunuz?
Hizmetlerini veya çalışmalarını önemseydiğiniz belediye var mı?

.....
.....
.....
.....

28. Ülkemizde yaşlılara sunulan sosyal hizmetlerin diğer dezavantajlı kesimlere (kadın, çocuk ve engelli) kıyasla yeterliliği konusunda neler düşünüyorsunuz?

.....
.....
.....
.....

29. Yaşlı hizmetleri planlanırken ne tür verilerin göz önünde bulundurulması gerekir?

.....
.....
.....
.....

30. Şimdiye kadar ki tecrübelerinize dayanarak, yaşlılara yönelik sosyal hizmetlerde etkinlik ve verimlilik için neler yapılabilir?

.....
.....
.....
.....

Ek 3: Görüşme Yapılan İstanbul İlçe Belediyeleri ve Nüfus Miktarları

Sıra No	İlçe Belediyeleri	Nüfus	Sıra No	İlçe Belediyeleri	Nüfus
1	Esenyurt	891.120	21	Sarıyer	342.503
2	Küçükçekmece	770.317	22	Beylikdüzü	331.525
3	Bağcılar	734.369	23	Sultanbeyli	327.798
4	Pendik	693.599	24	Güngören	289.331
5	Ümraniye	690.193	25	Zeytinburnu	284.935
6	Bahçelievler	594.053	26	Şişli	274.289
7	Üsküdar	529.145	27	Bayrampaşa	271.073
8	Sultangazi	523.765	28	Arnavutköy	270.549
9	Maltepe	497.034	29	Tuzla	255.468
10	Gaziosmanpaşa	487.046	30	Çekmeköy	251.937
11	Kartal	461.155	31	Büyükçekmece	247.736
12	Kadıköy	458.638	32	Beykoz	246.700
13	Esenler	444.561	33	Beyoğlu	230.526
14	Kağıthane	437.026	34	Bakırköy	222.668
15	Fatih	436.539	35	Silivri	187.621
16	Avcılar	435.625	36	Beşiktaş	181.074
17	Başakşehir	427.835	37	Çatalca	72.966
18	Ataşehir	416.318	38	Şile	36.516
19	Sancaktepe	414.143	39	Adalar	16.119
20	Eyüpsultan	383.909			

Kaynak: 2018 nüfus sayım verilerine göre azalan miktarda verilmiştir.
<https://www.nufusu.com/il/istanbul-nufusu>

Ek 4: İstanbul İlçe Belediyelerinde Görüşülen Katılımcıların Statüleri

Kod	Statüsü	Kod	Statüsü
K-1	Kültür ve Sos. İşler Müdürü	K-21	Kültür ve Sos. İşler Müdürü
K-2	Sos. Destek Hiz. Müdürü	K-22	Sos. Destek Hiz. Müdürü
K-3	Sos. Yard. İşleri Müdürü	K-23	Sos. Yard. İşleri Müdürü
K-4	Kültür ve Sos. İşler Müdürü	K-24	Kadın ve Aile Hiz. Müdürü
K-5	Kadın ve Aile Hiz. Müdürü	K-25	Sos. Yard. İşleri Sos. Servis Şefi
K-6	Sosyal Destek Hiz. Müdürü	K-26	Sağlık İşleri Müdürü
K-7	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler, Proje Sorumlusu	K-27	Sos. Yardım İşleri Müdürü, Sosyal Servis Şefi
K-8	Sosyal Yardım İşleri Müdürü	K-28	Kadın ve Aile Hiz. Müdürü
K-9	Sosyal Destek Hizmetleri Müdürü	K-29	Sosyal Destek Hizmetleri Müdürü
K-10	Sosyal Yardım İşleri Müdürü	K-30	Kültür ve Sos. İşler Müdürü
K-11	Sağlık İşleri Müdürü	K-31	Sosyal Destek Hizmetleri Müdürü
K-12	Sosyal Yardım İşleri Müdürü	K-32	Sos. Destek Hiz. Koordinatörü
K-13	Sosyal Yardım İşleri Müdürü	K-33	Sosyal Yardım İşleri Müdürü
K-14	Sosyal Yardım İşleri Müdürü	K-34	Sosyal Yardım İşleri Müdürü
K-15	Sosyal Destek Hizmetleri Müdürü	K-35	Sosyal Yardım İşleri, Sosyal Hizmet Uzmanı
K-16	Kadın ve Aile Hizmetleri, Yaşlı Birim Şefi	K-36	Basın Yay. ve Halkla İliş. Müdürü
K-17	Sağlık İşleri Müdürü	K-37	Kültür ve Sos. İşler, Sosyal Servis Şefi
K-18	Sosyal Yardım İşleri Müdürü	K-38	Sosyal Yardım İşleri Müdürü
K-19	Sosyal Yardım İşleri Müdürü	K-39	Sosyal Yardım İşleri Müdürü
K-20	Sosyal Yardım İşleri Müdürü		

Not: Etik ilkeler gereği ilçe belediyelerinde görüşme yapılan müdürlerin ismi gizli tutulmuş olup, katılımcılar K-1, K-2 vb. şeklinde görüşme sırasına göre kodlanmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Ayşe SEZER DOĞAN

Elektronik Posta Adresi: aninrenge@yahoo.com

A. EĞİTİM

Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Sosyal Hizmet Bölümü, 2019, İstanbul.

Lisans: İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü, 2014-..., İstanbul.

(Tezsiz) Yüksek Lisans: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe
Grubu Öğretmenliği Bölümü, 2005, Konya.

Lisans: Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, 2004, Ankara.

B. MESLEKİ DENEYİM

2016- ... Küçükçekmece'de bir devlet okulunda felsefe grubu öğretmenliği görevi
devam etmektedir.

2010-2011 Özel bir okulda müdürlük

2005-2010 Özel dersane ve okullarda felsefe grubu öğretmenliği